

petrol-iş
Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası

İki aylık dergi AĞUSTOS 2010 SAYI: 36
Kadın

Anayasa Referandumu:

Kadınlar da hayır diyor...

Filistin İçin İsrail'e Karşı Boykot Girişimi:

İntifada'dan Sonra Kadınlar Eve Gönderildi

Dünya kupası ve kadınlar

Futbol iyi de...

Bu kez kendi sorunlarımız için buluştuk...

Sendikalarda Kadın Sorunları ve Kadın Örgütlenmesi Atölyesi

Toplum pusuya yatmış sizin "evinizin kadını" olmanızı bekliyor, direnin!

Toplumsal Dayanışma İçin Psikologlar Derneği Girişimi'nden (TODAP) klinik psikolog Pınar Önen ile mobbingi konuştuk...

Bizde Kadının En Sevilen Hali Annelik Hali

Hatice Meryem'le Söyleşi

KADINLAR DİRENİYOR:

Paşabahçe Devlet Hastanesi'nden Türkan Albayrak

TÜBİTAK'tan Aynur Çamalan

i Ő i n d e k i l e r

- **MERHABA** Sayfa 2
- **KISA KISA** Sayfa 4
- **KADINLAR DA HAYIR DİYOR** Sayfa 6
- **EŞİTLİK VE ADALET İÇİN YÜRÜDÜLER** Sayfa 8
- **GERÇEK EŞİTLİK İSTİYORUZ** Sayfa 11
- **BU KEZ KENDİ SORUNLARIMIZ İÇİN BULUŞTUK** Sayfa 12
- **KRİZE KARŞI ORTAK GREV ÇAĞRISI** Sayfa 14
- **BOYUN EĞDİKÇE DEVAMI GELİR** Sayfa 16
- **BARIŞ NOKTASININ KADINLARI** Sayfa 18
- **SENDİKAL BİLİNÇ** Sayfa 20
- **TOPLUM PUSUYA YATMIŞ SİZİN “EVİNİZİN KADINI” OLMANIZI BEKLİYOR, DİRENİN”** Sayfa 22
- **YA EV KADINIYIZ YA DA SİGORTASIZ ÇALIŞAN** Sayfa 26
- **İNTİFADA’DAN SONRA KADINLAR EVE GÖNDERİLDİ** Sayfa 28
- **ANNELİK GÖREVLERİ DİRENİŞTE DE DEVAM EDİYOR** Sayfa 30
- **HAKLARIMIZ** Sayfa 33
- **BİZDE KADININ EN SEVİLEN HALİ, ANNELİK HALİ** Sayfa 34
- **FUTBOL İYİ DE...** Sayfa 36
- **TARİHTEN KADIN SESLERİ** Sayfa 38
- **KADINLAR SENDİKAYA DAHA RAHAT GELİYOR ARTIK...** Sayfa 40
- **YEREL YÖNETİMLER SEÇİLMİŞ KADINLARLA GÜÇLENİYOR** Sayfa 42
- **SAĞLIK** Sayfa 44
- **KADIN SANATÇILAR AİLESİ’NDEN CAMİLLE CLAUDEL** Sayfa 46
- **BİR AYRILIK, BİR RECM HİKÂYESİ** Sayfa 47
- **EVET, MUTFAKTA BİRİLERİ VAR!** Sayfa 48
- **OKUMA ODASI** Sayfa 50
- **CEMİLE TEYZE** Sayfa 51

MERHABA

Yaz sıcaklarıyla boğuşurken çok daha farklı sıcak günler yaşıyor ülke. Resmi ağızlardan gazetelere, sendikalardan demokratik kit- le örgütlerine herkes sağduyu çağırısı yapıyor, kimileri samimi, ki- mileri sürekli kaşındıkları yaraların bu kadar kanlı sonuçlar vermesi karşısında bir an bile yüzü kızarmaksızın...

Bize benzesin benzemesin komşularımızı sevdiğimiz, onların kü- lüne bile muhtaç olduğumuzu bildiğimiz eski mahalle atmosfer- lerimize bir an önce geri dönme temennisiyle yeni bir sayımızla yine karşınızdayız.

Anayasa Referandumunu, önümüzdeki en kritik en sıcak siyasi konu. Sendikal haklar konusunda atılan neoliberal çıgıllıklara rağmen bu konuda hiç de istenilen bir içeriğe sahip olmadığını biliyoruz artık yeni anayasanın, kadın hakları açısından da kaydedilen önemli bir gelişme yok... Zaten en yetkili ağızının "Ben kadın erkek eşitliğine inanmam" dediği bir hükümetten böyle bir şey beklemek biraz abesle iştigaldir. Gündem sayfalarımızdan okuyabilirsiniz.

İçinde tüm dünyadaki emek, özgürlük yanlısı ve şiddete karşı ka- dınların da bulunduğu Dünya Kadın Yürüyüşü'nün (DKY) Avrupa Buluşması İstanbul'da yapıldı. Artı ve eksileriyle birlikte DKY yine gündem sayfalarımızda.

Bu yıl ülkemiz bir büyük uluslararası itiraz cephesine daha ev sahipliği yaptı: Avrupa Sosyal Forumu (ASF). ASF'yi bizim için bianet'ten Burçin Belge arkadaşımız yazdı. Kendisine çok teşekkür ediyoruz...

ASF dolayısıyla sendikamıza gelen Belçikalı kadın sendikacılarla konuşmayı ihmal etmedik... Umarız faydalı olur...

İlk etkinliğini geçtiğimiz 8 Mart'ta gerçekleştiren Sendikalı Kadın İletişim Grubu bu kez sendikalı kadınların sorunlarını tartışmak üzere "Sendikalarda Kadın Sorunları ve Kadın Örgütlenmesi" atö- yesinde biraraya geldi. İlgili sayfalarımızda bulabilirsiniz.

Mobbing son dönemlerde gazetelerde epey sık rastladığımız bir

kavram... Mobbingin psikolojik boyutunu Psikolog Pınar Önen'le görüştük. Çok faydalı bir söyleşi oldu bizim için...

Direniş kadınlara çok yakışıyor. Bu sayımızda işlerinden atıldıkları için hak mücadelesi veren iki kadın, Paşabahçe Devlet Hastanesi önünde çadır kuran Türkan Albayrak ile TEKEL işçilerine destek vermek için yapılan birgünlük greve katıldığı için 4 aydır TÜBİTAK önünde direnen Aynur Çamalan'ı ağırlıyoruz...

Okumaya başladığımızda dikkatinizi çekecek yeni isimler var bu sayımızda... Sendikamızda staj yapan gencecik, pırıl pırıl arka- daşımız Rukiye Bakan ve Ceylan Lortoğlu söyleşileriyle katkıda bulundular dergimize... Ceylan geçtiğimiz günlerde hikaye kitabı çıkan genç kadın yazarlarımızdan Hatice Meryem'le görüştü... Rukiye ise "Filistin İçin Boykot Girişimi"nin kadın aktivistleriyle... Biz onların çok iyi iş çıkardığını düşünüyoruz. Emeklerine sağlık diyoruz onlara. Bu kanımızı paylaşırsınız umarız...

Diğer yeni isim ise Cemile Bulut, Cemile resim yapıyor. İlk kişisel sergisini de sendikamızda açmıştı... Bize bir kadın ressamı tanıtı- yor. Emeği için kendisine teşekkür ediyoruz...

Teşekkür edeceğimiz insanlar epey fazla bu sayıda. Belçikalı ka- dın sendikacılarla yaptığımız söyleşiye dışişlikler servisinden Rıza Köse arkadaşımız İngilizceye çevirdi, İngilizce'den Türkçe'ye çevi- ren ise Bilgi Üniversitesi araştırma görevlilerinden Gökçe Çatalo- luk... Her ikisine de çok teşekkür ederiz...

İki gazeteci arkadaşımızın da katkısı var bu sayıda. Beyhan Demir'i tanıyorsunuz, daha önce de sinema yazmıştı bize, Handan Koç'tan da futbol yazısı istedik bu sayımızda iki çok keyifli yazı gönderdiler bize teşekkür edip, katkılarının devamını bekliyoruz...

Sendikal Bilinç, Tarihten Kadın Sesleri, Hukuk sayılarımızda uz- manlarımız bilgilendirmeye devam ediyorlar bizleri yine...

Daha güzel ve sakin günlerde buluşmak ümidiyle... Şimdilik hoş- çakalın!

Ağustos 2010 / Sayı 36

Petrol-İş Merkez Yönetim Kurulu

Mustafa Öztaşkın / Genel Başkan
Mustafa Çavdar / Genel Sekreter
İbrahim Doğangül / Genel Mali Sekreter
Nimetullah Sözen / Genel Örgütlenme ve Eğitim Sekreteri
Mehmet Güray / Genel Yönetim Sekreteri

Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası adına sahibi:

Genel Başkan Mustafa Öztaşkın

Yazışleri Müdürü

Mehmet Yılmaz

Genel Yayın Yönetmeni

Necla Akgökçe

Editörler

Necla Akgökçe, Selgin Zırlılı Kaplan

Tasarım ve Uygulama

Selgin Zırlılı Kaplan

İdare Yeri:

Altunizade Mah. Kuşbakışı Cad. No: 25
Altunizade 81180 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 474 98 70 (10 hat)
Faks: (0216) 474 98 67

Baskı:

Bileşim Matbaası
Bileşim Yayıncılık, Fuarçılık ve Tan. Hiz.
San. ve Tic. AŞ
Barbaros Cad. No: 11 4. Levent / İstanbul
Tel: 0212 324 44 43

Web Adresi: www.petrol-is.org.tr

e-posta: merkez@petrol-is.org.tr

Yerel Süreli Yayın
(Petrol-İş Dergisi'nin özel ekidir.)

Ağustos 2010'da basılmıştır.

Dostumuz Haşmeya Muhsin'e Ödül

Geçen yıl, ICEM Yönetim Kurulu üyesi Iraklı Haşmeya Muhsin Saadavi, Hollanda Sendikal Merkezi FNV'nin tehlikeler pahasına işçi haklarını kararlılıkla koruyan sendikacılara verilen Febe Elisabeth Velasquez Sendika Ödülünü aldı.

Haşmeya Muhsin ödül parasını kendi başlattığı ulusal sosyal güvenlik kampanyasına bağışladı. Kendi sendikasının sınırlarını aşan bu kampanya, sağlık hizmetlerinde, eğitimde, konutta ve sosyal haklarda ülke çapında sosyal adaleti ve eşitliği amaçlıyor.

Petrol-İş Kadın Dergisi okurlarının 2009 yılı 8 Mart'ında ICEM tarafından İstanbul'da düzenlenen, "Iraklı ve Türkiyeli Sendikalı Kadınlar Buluşması" etkinliğinden tanıdığı Haşmeya Muhsin, Irak Elektrik İşçileri ve Teknisyenleri Sendikası'nın baş-

kkanı. Ülkesinde ve Arap dünyasında ulusal bir sendikanın ilk kadın yöneticisi.

Haşmeya, başlatılan kampanyayı, geçmişte ve bugünkü işgal yönetiminde yerinden yurdundan ve işin-

den edilmiş insanlara iş olanakları sağlamanın aracı olarak görüyor.

Sendikanın başkanlığına ilk kez 2003'te getirilen ve daha sonra iki kez yeniden seçilen Haşmeya aynı zamanda Irak İşçileri Federasyonu'nun Başkan Yardımcısı. 2007'de ICEM Yönetim Kuruluna seçilen Haşmeya Muhsin, Hollanda sendikal merkezi FNV'nin ödülüne ICEM tarafından aday gösterildi.

FNV'nin her yıl verdiği Febe Elisabeth Velasquez Sendika Ödülü, Salvadorlu sendika lideri ve Salvador İşçi Sendikaları Federasyonu Fenastras'ın eski genel sekreterinin adını taşıyor. Febe Elisabeth Velasquez 1989'da sendikanın genel merkezinde bomba patlaması sonucunda ölmüştü. ■

Artık BM'nin de bir kadın örgütü var

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, kadınların güçlendirilmesi için çalışan dört farklı örgütü birleştirerek bir "BM Kadın" örgütü kurma kararı aldı.

BM genel sekreteri Ban Ki-moon 2 Temmuz günü alınan kararın ardından "BM ailesinin yeni üyesi doğdu" dedi. Yeni yapının tam adı *BM Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Örgütü* oldu. Birleştirilen örgütler BM Kadınlar İçin Kalkınma Fonu (UNIFEM), Kadınların İlerlemesi Bölümü (DAW), Cinsiyet Konularında Özel Danışmanın Ofisi ve BM Kadınların İlerlemesi İçin Uluslararası Araştırma ve Eğitim Enstitüsü (UN-INSTRAW).

Ban, "Bu yapıları biraraya getirerek üye ülkeler kadınların ve toplumsal cinsiyet konularının küresel ölçekte daha güçlü şekilde duyulmasını sağlayacak. Şimdi dünyanın kadınlar ve kız çocuklarının karşılaştığı engelleri görmezden gelmesi ve gerekli adımları atmaktan imtina etmesi daha zor olacak." dedi.

BM Kadın, üye ülkeler arasında yıllar süren tartışmanın ve kadın örgütlerinin çabalarının sonucu. Ocak ayında çalışmaya başlaması planlanan örgütün yıllık en az 500 milyon dolar (yaklaşık 750 milyon TL) bütçesi olması öngörülüyor. ■

Sigortasız kadın da hamilelikte borçlanabilecek

Erkeklerin askerlik borçlanmasında olduğu gibi yerel bir mahkemenin verdiği karar uyarınca kadınlar da hamilelik döneminde çalışmadığı günler için borçlanabilecek. İzmir'de bir kadın yargıç, erkeklere askerlik borçlanmasında tanınan haklardan kadınların da yararlanmalarına karar verdi. İzmirli 2 çocuk annesi Sevinç Kahraman, Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK) karşı doğum borçlanması için açtığı davayı kazandı.

Kahraman, dilekçesinde SGK'nın erkeklere tanıdığı askerlik borçlanması gibi kadınlara da doğum yıllarıyla ilgili borçlanma hakkı tanınmasını istedi. İlk

hamileliğinde sigortalı bile olmayan, ikinci doğumunda ise işten ayrılmasının üzerinden 300 gün geçtiği için yine hamilelik borçlanmasından yararlanamayan Kahraman'ı mahkeme haklı buldu.

Kadın yargıç Aynur Özcan İlhan da bilirkişi raporunu göz önünde bulundurarak devrim gibi bir karara imza attı. Üç sayfalık gerekçeli kararı yazan hakim Aynur Özcan İlhan, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 41-a maddesindeki amacın, doğum nedeniyle sigortalılığın başlangıç tarihinden önce ve sonra geçen sürecin sosyal güvenlik açısından değerlendirilmesi maksadını da içerdiğini belirtti.

Yargıç İlhan, bu nedenle davacı Sevinç Kahraman'ın gerek sigortalı olmadan önce 1987 yılında yaptığı, gerekse sigortalı olduktan sonra 1993 yılında yaptığı iki doğum nedeniyle, borçlanma talebinin kabul edilmesine hükmetti.

Kahraman'ın avukatı Ali Onar, "Mahkeme, sosyal bir hukuk devletinde herkesin kanun önünde eşit olduğunu açık ve kesin bir dille ifade etti" dedi. Dosyayı önümüzdeki günlerde ele alacak olan Yargıtay'ın kararı onaması halinde oluşacak içtihatla tüm kadınlar, erkeklerin askerlik borçlanması gibi sigortalı olsalar da olmasalar da doğum borçlanması yaptırabilecek. ■

Birleşmiş Milletler (BM), Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) çerçevesinde, 21 Temmuz'da, Türkiye Oturumu yapıldı. Daha önce olduğu gibi komiteye resmi raporun yanı sıra kadın örgütleri tarafından hazırlanan gölge rapor da sunuldu. CEDAW sözleşmesi kapsamında yapılan Türkiye oturumunda hükümetlerin sözleşmeye uyması istendi. Toplantıda Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Selma Aliye Kavaf ile Meclis Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanı Güldal Akşit'in içinde yer aldığı hükümet delegasyonu Altıncı Dönem Ülke Raporu'nu sunarak savunma yaptı. CEDAW Komitesi, TCK Kadın Platformu ve CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu'nun hazırladığı Gölge Rapor'da ele alınan "Anayasa ve yasalarda ayrımcılık", "kadına yönelik şiddet", "seçilmede kadın kotası", "kadın istihdamı" ve "anadilde eğitim" konularında hükümet delegasyonuna sorular yöneltti. Görüşmede CEDAW Komitesi, BM'nin

CEDAW karnesi yine kırıkla dolu

nin "Cinsiyete bağlı ayrımcılık" terimi ile "cinsel yönelim ve cinsel kimlik" tanımlarının Anayasa ve yasalara eklenmesi konusunda yaklaşımını dile getirerek, Türkiye hükümetinden bu konudaki gerekli yasal düzenlemeleri yapmasını istedi.

CEDAW Komitesi, kadına yönelik şiddete karşı bir devlet politikası geliştirilmesinin ihtiyaç olduğunu belirtti. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un etkin ve etkili kullanımının önemi üzerinde duruldu. Komite, Türkiye Büyük Millet

Meclisi'nde yüzde 9'da kalan kadın vekil oranının artırılması ve önümüzdeki 2011 seçimleri için kota uygulamasının hayata geçirilmesini istedi. Komite, Medeni Kanun ile 2002 sonrası yapılan evliliklerde geçerli olacak şekilde düzenlenen "evlilik sırasında edinilmiş malların ortak paylaşımı" ilkesinin geriye dönük işletilmesinin önemine değindi. Türk Ceza Kanunu'nun 29. maddesinde bulunan "Haksız tahrik" düzenlemesinin eşlerinden şiddet gören kadınların mağduriyetini artıracak şekilde "keyfi" uygulanmasının önüne geçilmesi istendi. Oturumda Türkiye hükümeti, kadınların istihdama katılım oranının düşük olduğunu kabul etti. Kavafa, yaşlı ve çocuk bakım hizmetlerinin karşılanmasına ilişkin, kadınların geleneksel rollerini yeniden üretmeden istihdama katılımaları yönünde ne gibi önlemler aldığı soran komite, anadilde eğitim konusunda program ve politikaların geliştirilmesi ve kadınların yaşadığı mağduriyete ilişkin de bilgi istedi. ■

Kadınlar da hayır diyor

Anayasa Referandumu tarihi yaklaştıkça sendikalar, meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşları, kadın örgütleri oylarının rengini vermeye başladılar... Kadın örgütlerinin büyük bir kısmı anayasanın yapılış biçimine, toptan oylanma tarzına itiraz ederken, pozitif ayrımcılık önlemlerini yetersiz buluyorlar...

Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) Adalet ve Kalınma Partisi (AKP) Meclis çoğunluğunun oylarıyla geçirilen Anayasa değişikliği kararının iptali için yaptığı başvuruyu geri çevirirken Anayasa Mahkemesi Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) seçimlerinde öngörülen adaylık ve oy kullanma usullerine ilişkin bazı hükümleri iptal etti.

Böylece AKP kontrolündeki Meclis, hükümet ve cumhurbaşkanıyla, YÖK ve benzeri organların bu kurumların bileşim ve işleyişlerinde daha fazla güç elde etme gayretleri onanmış oldu.

Mahkemenin "Anayasa Referandumunu başlatın" anlamına da gelen bu kararının ardından, pek çok kurum ve kuruluş kampanyalara başladı. Evetçiler, hayırcılar, yetmez ama evetçiler, boykotçular birbirlerinin ardı sıra basın açıklamalarında bulundular... 30 yıl sonra kafalarına taş düşmüş gibi birden bire 12 Eylül Askeri rejimi sırasında idam edilen insanları hatırlayıp gözyaşlarına gark olan AKP ve sol liberaller de içinde olmak üzere onun destekçileri "evet" cephesinin başını çekiyorlar... Bir de utangaç "evetçiler" var. Sanki "evet" dedikten sonra onları birileri dinleyecek de 12 Eylül Anayasası, değiştirilip yerine katılımcı ve demokratik bir anayasayı koyabilecekler...

Geçtiğimiz günlerde, meslek odaları ve memur işçi sendikaları da referandum konusunda görüşlerini açıkladılar.

Türkiye'nin en büyük işçi konfederasyonu olan Türk-İş, referandum ile ilgili tavrını yazılı bir açıklamaya ile duyurdu. Açıklamada 1982 Anayasası'nın Türkiye'nin ihtiyacını karşılamadığına dikkat çekildi ama

yeni pakette de herkesi kapsayan bir değişikliğe gidilmediği öne sürüldü, "toplumun temel beklentileri maalesef karşılanamadı" denildi.

Tabana ne "evet" ne de "hayır" biçiminde bir çağrı yapılmadı. "Türk-İş topluluğu kendi özgür iradesi ile doğru bulunduğu biçimde oyunu kullanacaktır" şeklinde olay muğlaklaştırıldı.

Evetçi, Hayırcı ve boykotçular

Buna karşılık ikinci büyük konfederasyonun tutumu daha netti. DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi, kuvvetler ayrılığı rejiminde yürütmenin cumhurbaşkanı ve hükümetin yetkilerini bu denli genişleten bir değişikliği onaylamadığını söyledi... Teklifin tek tek maddelerinin değil de toptan referanduma sunulmasının da kabul edilemeyeceğini bildiren, Çelebi Anayasa'nın tümünden yenilenmesi gerektiği şeklindeki görüşlerini yineledi ve DİSK üyelerini "Hayır" demeye çağırdı.

KESK adına açıklama yapan Genel Başkan Sami Evren temel hakların referanduma sunulamayacağını belirterek grev ve toplu sözleşme hakkı ile ilgili 53. maddenin temel haklar içinde yer aldığını, grevsiz bir sendika ve toplu

sözleşme hakkı olamayacağını bildirdi. 12 Eylül hukukunu devam ettiren böyle bir anayasayı onaylamalarının mümkün olmadığını söyledi.

TMMOB, yönetim kurulu ve Türk Tabipler Birliği de "hayır"çılar arasında yer alıyor.

Hak-İş ve Memur-Sen'nin tutumu da herkesin bilebileceği gibi netti. Onlar sendikaların "evet"çi tarafını oluşturdu.

Boykot cephesinin başını ise BDP çekiyor. Bunun dışında bazı sol aydın, sendikacı, gazeteci ve sanatçılar da 30 Temmuz'da bir basın açıklaması yaparak referandumu boykot edeceklerini söylediler.

Kadın cephesine baktığımızda ise hükümetin "pozitif ayrımcılığı koyuyoruz, kadınlar için neler neler yaptık" söylemine rağmen pek çok kadın örgütünün oyunun "boykot" ile "hayır" arasında bölüşüldüğünü görüyoruz. Tabii ki onlar arasında da bir miktar "evet"çi var. Ama hükümet uzun süredir bu konuda mücadele veren Anayasa Kadın Platformu dahil olmak üzere pek çok kadın örgütünü, bu Anayasa'nın kadın-erkek eşitliği ve pozitif ayrımcılık önlemleri konusunda önemli adımlar attığı, konusunda ikna edememiş görünüyor...

Anayasa Kadın Platformu sözcüsü Av. Hülya Gülbahar yaptığı açıklamada tutumlarını şöyle özetliyor:

"Platform içinde görüş ayrılıkları var. 'Evet' diyecekler, 'hayır' diyecekler ve 'boykot' edecekler bulunuyor. Fakat platformda ezici bir çoğunluk 'hayır' oyu verecek. Platformun ortak görüşü, 'pozitif ayrımcılık' ile ilgili yapılan düzenlemenin olumlu ama yetersiz olduğu yönünde. Ucu çok açık ve kadınlar aleyhine de yorumlanıp,

uygulanabilir. Fiili eşitliği sağlamak için pozitif ayrımcılık, tüm karar mekanizmalarında kadınların eşitliğini anayasal güvenceye alabilmekte, aslında kadınların talebi. Örneğin şu anda hükümetin elinde kadın vali atamak için hiçbir yasal engel yok. Ama 81 ilde 81 erkek vali var. Türkiye erkek valiler cumhuriyeti mi? Çocuklarla ilgili düzenleme de ise artık çağ dışı kalmış, son derece muhafazakâr bir korumacı devlet anlayışını yansıtıyor. Oysa çocuklar hakları ve özgürlükleriyle ele alınmalı. Çocuklarla ilgili bu maddede de "baba devlet" anlayışı

çerçevesinde ataerkil model yeniden üretiliyor. Dolayısıyla hak ve özgürlükleri genişlettiği iddia edilen bütün bu maddelere baktığımızda böyle bir problem görüyoruz. Anayasa Kadın Platformu gerçekten bu sürecin çok antidemokratik bir dayatma şeklinde geliştiğini ve gerçek bir anayasa ruhuna ve tekniğine ters düştüğünü düşünüyor. Platformda ezici bir çoğunluk böyle düşünüyor."

Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği'nden (KA-DER) Çiğdem Aydın, paketin bütün olarak oylanmasına karşı, "Sandıktan 'evet' çıkarsa yeni

bir anayasa değişikliği için on yıllarca beklememiz gerekebilir." derken, Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği'nden Pınar İlkkaracan, toplumun geniş bir kesiminin paketin içeriğinden haberdar olmadığına dikkat çekiyor.

Van Kadın Derneği'nden (VAKAD) Zozan Özgökçe ise "Sandıktan hayır çıkması, Türkiye toplumunun samimi, herkesi kapsayan bir anayasa talebinin göstergesi olacaktır." diyor.

Emekçiye hayır diyenlere biz de hayır diyoruz...

Emekçiye hayır diyenlere biz de hayır diyoruz

Sendikamız Petrol-İş'in de arasında bulunduğu Türk-İş'e bağlı 12 sendika (Petrol-İş, Kristal-İş, Ağaç-İş, Basın-İş, Belediye-İş, Deri-İş, Harb-İş, Hava-İş, Tergıda-İş, Tez-Koop-İş, Türkiye Gazeteciler Sendikası, Tümtis) İstanbul Taksim Hill Oteli'nde 4 Ağustos 2010 tarihinde ortak bir basın açıklaması yaparak Anayasa paketine hem hazırlanış biçimi ve yöntemi açısından hem de referanduma sunulan paketin

içeriği açısından ciddi itirazları olduğunu belirttiler. Ortak açıklama sendika başkanımız Mustafa Öztaşkın tarafından okundu.

Anayasa değişikliklerinin işçi haklarını yok saydığına vurgu yapan sendikalar, ülkemizin ihtiyaç duyduğu demokratik, değişikliklerin özgürlüğü ve sosyal bir Anayasa hedefini karşılamaktan yoksun olduğunu dile getirdiler.

Anayasa değişikliğinde çifte standarta dikkat çeken açıklamada "İktidar partisinin denetimi altına aldığı 12 Eylül ürünü anti-demokratik yapılara, YÖK'e dokunmazken, seçim sistemini demokratikleştirmekten ve seçim barajını düşürmekten kaçınırken, dokunulmazlıkları sınırlamazken, demokratikleşme adı altında yüksek yargıyı yeniden düzenlemektedir. Bu tutum inandırıcı değildir.

Ülkemizin yargı sisteminin ciddi sorunları olduğu ve demokratik bir yargı reformuna ihtiyaç olduğu reddedilemez bir gerçektir. Ancak yapılan değişiklikler yargı sistemindeki sorunları büyütecek ve yürütmenin yargı üzerindeki vesayetini artıracak niteliktedir." denildi.

Sendikal haklara ilişkin hükümlere de itirazlarını dile getiren sendikalar bu hükümleri şu biçimde sıraladılar:

51. Maddede var olan işçi-memur ayırımı devam ettirilmiş, tüm çalışanların ortak sendikalaşma hukuku yaratılmamıştır. Dahası madde uluslararası çalışma hukukuna uygun biçimde, emekliler ve işsizler gibi diğer emek kategorilerinin sendikalaşmasına olanak tanıyacak şekilde değiştirilmemiştir. Bu sınırlama nedeniyle kapatılmış ve kapatılma riski ile yüz yüze çok sayıda sendika olduğu unutulmamalıdır.

51. Maddenin özüne dokunulmazken, yapılan değişiklik aynı anda birden çok sendikaya üye olma yasağı kaldırılmaktadır. Bu değişiklik bir sendikal kaos ve rekabet riski taşımaktadır. Sendikal mevzuat bir bütün olarak demokratikleştirilmeden böyle bir değişiklik yapılması yarar getirmeyecek, zayıf ve güdümlü sendikacılığı teşvik edebilecektir.

53. madde ile memurlara toplu sözleşme hakkı tanındığı iddiası

ise gerçek dışıdır. Grevsiz sendika ve toplu sözleşme hakkı özünden yoksundur. Çünkü sendikal haklar bölünmez bir bütündür. Bu nedenle, 53. Maddede yapılan değişikliğin bazı sendikal çevrelerde bir kazanım olarak sunulmasını kabul edilemez buluyoruz.

Memurlara grevli toplu sözleşmeli sendikal haklar tanınmamış, tersine mevcut Anayasa hükmünden daha geri bir düzenleme yapılarak, kamu çalışanlarının uğruna yıllarca mücadele ettikleri grev hakkı zorunlu tahkim sistemi getirilerek engellenmiştir. 12 Eylülcüler işçi haklarını budamak için Yüksek Hakem Kurulunu Anayasaya koymuştu, AKP ise memurların grev hakkını budamak için Kamu Hakem Kurulunu Anayasaya koyuyor. Sendikal haklara bakışın 30 yıldır değişmediği anlaşılıyor.

54. maddede yer alan ve grev yasakları ile ertelemelerine olanak veren hükümler ve Yüksek Hakem Kurulu korunmuştur. Grevi sadece toplu sözleşme yapılması sırasında başvurulabilecek bir araç olmakla sınırlayan 1. fıkra hükmü değiştirilmemiştir. Böylece 54. Maddenin 7 fıkrasında yer alan bazı grev yasakları kaldırılmış olsa da 1. fıkranın korunması nedeniyle diğer grevlerin ve özellikle de genel grev ve hak grevinin önü kesilmiştir. Dahası hiçbir Avrupa Anayasasında yer almayan lokavt anayasa hükmü olarak korunmuştur.

AKP'nin Anayasa değişiklikleri sırasında Anayasanın 90. Maddesini ihlal ettikleri, Türkiye'nin onayladığı temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmelerin gereğini yapmaktan kaçındıklarını da belirttiler.

Ortak açıklamada 8 yıldır emek karşıtı icraatlarına yakından tanık oldukları AKP iktidarına güven oyu vermeyeceklerini bildiren sendikalar "Emekçiye hayır diyenlere biz de hayır diyeceğiz" dediler.

Eşitlik ve adalet için yürüdüler

Dünya Kadın Yürüyüşü (DKY) 3. Uluslararası Eylemi etkinlikleri çerçevesinde gerçekleştirilen “Avrupa Feminist Buluşması” İstanbul’da İTÜ Maçka tesislerinde yapıldı... Kadın emeği, barış, kadına yönelik şiddet, kadın dayanışması ve kadın özgürlüğüne dair pek çok atölye çalışmasının bulunduğu etkinlik, Taksim’den Galatsaray’a doğru yapılan yürüyüşle son buldu.

Dünya Kadın Yürüyüşü (DKY) 3. Uluslararası Eylemi etkinlikleri çerçevesinde gerçekleştirilen “Avrupa Feminist Buluşması”na ve daha sonra yapılacak olan atölye çalışmalarının olduğu İstanbul Teknik Üniversitesinin Maçka’daki İşletme Fakültesine geldiğimizde, fakülte kantininde, farklı dillerden konuşan kadınların uğultuları karşıladı bizi...Bahçe ıslak çünkü 30 Haziran 2010 tarihinde İstanbul’da yağmur vardı...

Petrol-İş Sendikasını temsilen üç kadın oradaydık. Kadın Dergisinin iki çalışanı ve İstanbul 1 No’lu Şubeye bağlı Gripin İlaç işyerinden Songül arkadaşımız... Songül’ün iki çocuğu var, her kadın gibi hem çalışıyor, hem de ev işleri yapıyor. Bir zamanlar işyeri temsilcisi idi, şimdi değil ama Songül İstanbul’da yaptığımız, tüm bilgilendirici toplantılara ve eylemlere

katılıyor...

Öğrenmek, ufku genişletmek istiyor ve her şeyden önemlisi bir işçi kadın olarak her konuda tepki gösterip, tutum alıyor.

Kayıt yapıldığı masada karmaşa hakim. Epey kuyrukta bekledikten sonra kuyruğun sonuna geldiğimizde o kuyruğun bu kuyruk olmadığı söyleniyor bize önce giriş parasını yatırmalıydık, öyle yapıyoruz. İşçilere indirim var. İyi peki... Parayı yatırıp diğer kuyruğa bir daha giriyoruz. Bir yaka kartımız var artık...

Çeşitli ülke ve örgütlerden gelen kadınlar birbirlerinden ayrılmamaya dikkat ederek gruplar halinde dolaşıyorlar. Güney Afrika’dan İsveç’e, Hindistan’dan İspanya’ya çeşitli renk ve boyda kadın var çevremizde, diller ve ırklar birbirine karışıyor. Fransa’dan ekip masa açmış DYK ti-

şörtleri satıyor. Başkaları örgütlerinin rozetlerini, küçük tanıtım malzemelelerini... Babil kulesindeyiz sanki...

Etkinlik, büyük salonda müzikle başladı... Oturacak yer bulmak oldukça zor. Laz kadın grubu Dalepa Nena (Kızkardeşlerin Sesi) ve Mezopotamya Kültür Merkezi’nden Ruken Yılmaz tadı damağımızda kalan bir müzik ziyafeti sunuyorlar. Kürtçe, Türkçe, Lazca, Ermenice şarkılar yankılanıyor kürsüden, misafir ağır-lıyoruz ya... Kadınlar buldukları yerde halay da çekiyorlar horon da, bazı kadınlar kendi ülkelerinin ritmi ile sallıyorlar...

Kadın dayanışması yükseltilmeli

Müzik bittikten sonra açılış oturuma var; başka bir zorluk başlıyor. Kadın sayısı fazla, kulaklık sayısı az. Saldondan uğultular yükseliyor... Ama organizasyondan doğan aksaklıklar anında olmasa da bir süre sonra bir biçimde çözümleniyor.

Acılış oturumunun konuşmacıları. Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) İstanbul Milletvekili Sabahat Tuncel ve yazar Ayşegül Devecioğlu. Kürt kadın hareketini Sabahat, Türk kadın hareketini de Ayşegül anlattı. Her iki kadın da hareketi anlatırken kendi feminist olma süreçlerine de değindiler. Yabancı konuklardan Polonyalı Nadia Stolinska ekonomik krizin kadınlar üzerindeki etkilerine değinerek “Bir başka Avrupa’nın, halklar arasında sınırları, cinsiyet farklılıklarını aşan dayanışmaya, barışa, adalete, eşitliğe

dayalı bir başka yaşamın mümkün olduğuna inanıyoruz” diye konuştu.

“Sosyalist yönetimler döneminde kazanılmış haklarımızı kaybediyoruz” dedi.

DKY Balkan Koordinasyonu adına Polonya’dan katılan Monika Karbosuka sosyalist yönetimler döneminde kavuştukları hakları neoliberal politikalar yüzünden kaybetme tehlikesi altında olduklarına vurgu yaparak şöyle konuştu: “Bizim çektiklerimizi Avrupa’nın geri kalanı çekmesin diye birlikte mücadele etmeliyiz. Avrupalı feministler bizim çektiklerimizi unutmasın. Avrupa feminizminden söz ederken bizi de göz önüne alsınlar.”

Yunanistan’dan Vovou Sissy ise dayanışma çağrısı yaptı:

“DKY’nin tüm IMF önlemlerine karşı alternatif önerilerini desteklemesini, tüm Avrupa’da sendika ve sosyal hareketler tarafından yürütülen etkinlik ve eylemlerin organizasyonunu üstlenmesini talep ediyoruz.”

Açılış oturumundan sonra, yemek yenildi ve daha sonra atölye çalışmalarını başladı. Atölyeler eş zamanlı olduğu için ancak iki atölye çalışmasına katılabilirdik. İlki içinde Petrol-İş Sendikasının da bulunduğu TAREM tarafından organize edilen “Direnişte Kadınlar Atölyesiydi”, sendikamızın desteklediği Feryal Saygılıgil ve Güliz Sağlam tarafından çekilen Novamedli kadınların mücadelesini anlatan belgeselle başladı atölye... Belgesel çok rağbet gördü...

Sonra, Fransa’dan gelen kadınların direnişi anlamak istediği ve bizim de anlatmamız gerektiği şeklinde bir öneri geldi, daha sonra bu satırların yazarını “Başkalarının zamanını aldık” diye üzüntüye boğan bir sunum yapıldı. TEKEL işçisi bir kadın arkadaşımız TEKEL direnişindeki kadınları anlattı. Atölye üç dilliydi, konuşmaların tercümesi, konuşanların uzun konuşması o kadar zaman aldı ki, Ankara’dan gelen TEKEL işçilerine destek verdiği için işten çıkarılan Aynur Çamalan ve Çağrı Merkezi’nden arkadaşlarımızın da arasında bulunduğu pek çok direnişçi kadın konuşamadı... Bu arkadaşlara birer özür borçlu olduğumuzu düşünüyorum...

Sonra sendikalar atölyesine girdik. KESK adına örgütün kadın sekreteri Songül Morsümbül Türkiye sendikalarındaki kadınların durumu üzerine bir sunum yaptı. DİSK Kadın Komisyonu adına Bilge Çoban da benzer türden bir konuşma yaptı...

Gördüklerimiz:

İki atölyede de ortak bazı problemler vardı...

Biz konuştuk Batı’dan gelen sendikacı arkadaşlar dinlediler, ya da “oh , puf” edip ellerindeki meyva suları şişeleriyle tam orta yerinde toplantıdan ayrıldılar... Avrupa’da kadınlar ne yapmışlar, sendikalarda onların durumu ne, yönetim düzeylerinde yer alıyorlar mı? Örgütlenme tarzları ne? Hiç mi direniş yok onlarda. Bunları öğrenemedik... Birinin sürekli anlatıp, diğerinin yorum yapması ve akıl vermesi, bir iktidar ilişkisi doğurur... Genel olarak yorum yapma yetkisi ise iktidarda olana aittir.

Bu durum Dünya Kadın Yürüyüşü’nün ilkelerinin oluşturulması sırasında da böyle olmuştu... Batı merkezli, batılı kadınlar tarafından tanımlanan çoğu neoliberal uzlaşma anlayışı temelinde şekillenen talepler ve çözümler DKY’nin ana felsefesini oluşturuyordu. Bakmayın adının feminist buluşma olmasına, Türkiye de dahil olmak üzere pek çok ülkede feminist gruplar bu yapının içinde yer almadılar...

Başka önemli bir problem de, Türkiye deneyimlerini anlatırken kendi sendikadaki durumu idealleştirerek, va-

rolmayı olmuş gibi göstermekti...

Memur ve işçi konfederasyonları da dahil olmak üzere Türkiye sendikalarında kadınların kadınları seçtiği kadın örgütlenme modelleri yoktur. Maalesef sendikalar bir kadın örgütlenmesi modeli oluşturamamıştır. Başında bir ekeğin olduğu bir yapı, örneğin kadın komisyonu değildir. Aynı biçimde atama yoluyla da kadın komisyonu kurulamaz...

Diğer atölyelerde durum neydi bilemeyeceğim ama iki atölyede “feminist” sözcüğünün dahi kullanılmaması kadın meselesinin haklar düzeyinde ele alınması da dikkat çekiciydi.

Atölyeler bitti, raporlar hazırlandı. Daha sonra 22 ülkeden gelen 500’ü aşkın kadın Taksim Meydanı’ndan Galatasaray’a yürüdüler... Yürüyüşe Avrupa Sosyal Forumu için İstanbul’a gelen kadınlar da eşlik ettiler.

Sloganlar, İspanyolca, İngilizce, Fransızca, Kürtçe ve Türkçe’ydi: “Hepimiz özgür oluncaya dek kadınlar yürüyecek”, “Mutfaqları terk ettik, alanlardayız”, “Yaşasın halkların kızkardeşliği”, “Kadınlar özgür olsa dünya yerinden oynar”, “Barış hemen şimdi”, “Jin, jıyan, azadî”, “Yaşasın kadın dayanışması”, “Tecavüzçü polisler yargılansın.”

Rengârenk pankart, bayrak ve flamlarıyla yürüyen kadınlar, Galatasaray Meydanı’nda, atölye çalışmalarını sonucunda hazırladıkları deklarasyon metnini okuduktan sonra dağıldılar... ■

Dünya Kadın Yürüyüşü Avrupa Feminist Buluşması Deklarasyonu

30 Haziran 2010, İstanbul

Bugün, 30 Haziran 2010. Dünya Kadın Yürüyüşü 3. Uluslararası Eylemi'nin Avrupa buluşması için 22 ülkeden ve bölgeden 500'den fazla kadın İstanbul'da toplandı. İstanbul'a gelerek, kadın hakları ve halkın kaderini tayin hakkı için mücadele eden Türk ve Kürt kadınlarla dayanışmamızı ifade ediyoruz. Bütün kadınların haklarından tam yurttaşlar olarak yararlanabileceği, açık, demokratik ve seküler bir Avrupa düşüncesini dile getirdik.

Buluşmamız, daha önce aralarında balkan ağının oluşturmak ve bu etkinliği hazırlamak amacıyla farklı ülkelerde yapılan çeşitli ulusal toplantıların ürünüdür.

Hükümetlerin ve uluslararası kurumların, toplumsal hareketlerin elli yıllık kazanımlarına ve kadın haklarına yönelik saldırılarında ekonomik ve mali krizi kullandığı bir dönemde toplanıyoruz.

Bu önlemleri kınıyor; çalışma ve emeklilik koşullarının kötüleşmesine karşı mücadele ediyoruz. Özelleştirmeye ve kamu hizmetlerine ayrılan bütçede kesintilere karşı mücadele ediyor; bunun yerine askeri bütçelerin azaltılmasını istiyoruz. Hem toplumsal hareketlerin kriminalizasyona ve bu hareketleri bastırmak için kadınlarla yönelik şiddet kullanılmasına hem de aşırı sağın, fundamentalizmlerin ve militarizmin yükselişine karşı direniyoruz. Kadın aktivistlere yönelik devlet kaynaklı her tür şiddete karşı olduğumuz gibi, özellikle Kürt kadınları ve çocuklarına yönelik cinsel tacizin devlet politikası haline getirilmesine de karşıyız. Hepimiz, ulusal, cinsel ve sınıfsal sömürüye karşı mücadeleyi sürdürmekte kararlı, ezilen ulusların kadınlarının yanında yer alıyoruz.

Bizim, taban hareketlerinden gelen kadınların uluslararası feminist hareketi olarak, birlikte organize edip katılacağımız eylemler şunlardır:

- Ekim 2010'da Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde uluslararası barış ve sivilleşme eylemi;
- Diyarbakır'da 151 Kürt politikacı, belediye başkanı, kadın hakları savunucusu ve sendika üyesine karşı açılan davanın izlenmesi;
- Ekim 2010'da Brüksel'de güvencesiz çalışma ve işsizliğe karşı Avrupa yürüyüşleri;
- Kasım 2010'da Portekiz'de yapılacak NATO zirvesine karşı zirve toplantısı;
- Eylül 2010'da Avrupa Sendikaları Konfederasyonu'nun gösterisi.
- 2011 yılında Avusturya'da gıda egemenliği konulu bir Avrupa forumunun düzenlenmesi.

Dünya Kadın Yürüyüşü'nde yaptığımız gibi, toplumsal hareketleri, halkların yerel düzeyde verdiği mücadeleler arasında bağlar kurmaya ve onları kıtasal düzeyde birleştirmeye çağırıyoruz. Bugün, kapitalizmi, ataerkini ve ırkçılığı yok etmek için, bu mücadeleleri birleştirme günüdür.

Kadınların yaşamını değiştirmek için dünyayı değiştir!

Dünyayı değiştirmek için kadınların yaşamını değiştir!

Gerçek eşitlik istiyoruz

Uluslararası toplantılar sendikalardaki kadın çalışmalarını açısından kimi zaman öğretici oluyor...Avrupa Sosyal Forumu (ASF) için Türkiye’de bulunan ve sendikamızı ziyaret eden Belçika Genel Hizmet İşçileri Federasyonu’nun (FGTB) Toplumsal Cinsiyet Komisyonu’nda çalışan Murielle Frenay’la oralardaki kadınları ve kadın çalışmalarını konuştuk.

Kendinizi tanıtır mısınız, hangi sendikadan geliyorsunuz ve sendikada ne tür bir görev yapıyorsunuz?

İsmim Murielle Frenay, Belçika Genel Hizmet İşçileri Federasyonu (FGTB)’den geliyorum. Temizlik işleri ve Kuaförler Sendikası Liege Bölge Sekreteriyim. Aynı zamanda sendikamızın Toplumsal Cinsiyet Komisyonu’nda da çalışıyorum. Üyelerimizin büyük bölümünü ev-içi hizmetlerinde çalışanlarla, kuaför, yıkayıcı, temizlik görevlileri oluşturuyor ve bunların çoğu da kadın. Avrupa Sosyal Forumu için İstanbul’a geldik. Sendikamız 10 yıldır sosyal foruma katılıyor, bu bizim için bir gelenek haline geldi artık. Sosyal forumda başka ülkelerin sendikalarıyla tanışıyoruz, onlarla bir ilişki ağı kurmaya çalışıyoruz.

Kadın üye sayılarınız hakkında bilginiz var mıydı?

Sendikamızda toplam olarak 1 milyon 200 bine yakın üye var, bunların ne kadarının kadın üye olduğunu söylemek zor... Yani toplamda kaç kadın olduğunu bilemiyorum. Ama bizim bölgede üyelerin yüzde 39’u kadın. Fakat bu rakam hizmet işkolu için böyle inşaat, güvenlik kimya gibi diğer sektörlerde ne kadar kadın çalışıyor, onu bilmiyorum.

Genel olarak federasyonda ve özel olarak sizin sendikanızda, kadınların sendika içinde temsil oranı nedir?

Son yıllarda sendika içinde kadınların durumu daha iyi. Şimdi, genel merkezde, her bölgede, her şubede, bir kadın büromuz var. Ve sendika genel başkanımız da bir kadın. Beş yıldır bu görevi yürütüyor. Bölge yönetiminle-

rine gelince. Bölgeye göre değişiyor, her bölgede yarı yarıya bir temsilden bahsetmek mümkün değil ama kadınların temsili eskiye göre çok daha iyi.

Sendika içinde ayrı bir kadın örgütlenmesi var mı?

Sendikamızda bir kadın komisyonu var. Bunun başkanı tabii ki kadın...Bir de günlük olarak bu meseleyi çalışan kişiler bulunuyor. Konferanslar, eğitimler, eşitlik ve toplumsal cinsiyet konusunda atölyeler düzenleyen bir komitemiz bulunuyor. FGTB’den bir grup kadın, bu komitenin kararı doğrultusunda Dünya Kadın Yürüyüşü Avrupa toplantısına ve yürüyüşüne katılmak üzere İstanbul’a geldi.

Sendikanın kadın politikası nasıl belirleniyor?

Kadın komisyonu toplumsal cinsiyet meseleleriyle ilgili güncel çalışmalar yapıyor. Konferanslar oluyor burada meseleler tartışılıp, politikalar oluşturuluyor ve bu çalışmalar kongreye sunuluyor. Bütün kadınlar bölgelerde meseleleri bu şekilde tartışılıyor. Kadınlara ilişkin kararlar kadın komisyonunun önerileri doğrultusunda alı-

nyor. İki ya da dört yıl içinde ne tür çalışmalar yapılacağı kongrede karara bağlanıyor.

Yönetici bir kadın olarak erkek yöneticiler ile sorunlarınız oluyor mu?

Kadınlarla erkekler arasında toplumsal cinsiyet konusunda bir tartışma elbette var ama büyük bir çatışma değil bu. Bizim açımızdan daha problematik olanı, kadınlar arasındaki çatışmalar. Bu çatışma komisyondaki yaşlı kuşakla daha genç kuşak arasında cereyan ediyor. Biz birbirimizi anlayamıyoruz. Önerilerimiz, taleplerimiz aynı değil.

Ne tür bir tartışma bu?

Tartışma kadın değerleriyle ilgili değil. Kadınların erkekler kadar çalışıp, onlar kadar ücret almalarıyla ilgili değil. Bu noktada hemfikiriz. Kavgaanın vizyonu ile ilgili olarak birbirimizle çatışıyoruz. Eski kuşak çok radikal, çünkü öyle olmak zorundaydılar. İhtiyaçlar bunu gerektiriyordu. Ama bugün çok gelişme kaydedildi ve durum değişti. Eski kuşak erkeklerden uzak duruyor, her şeyi kadınlar arasında halletmek istiyor. Erkekler tartışmaya alınmıyor. Feminizm sadece kadınlara ait bir şeydir, diye düşünüyorlar. Biz farklı bakıyoruz. Biz, eşitliği daha etkin kılmak istiyoruz ama erkekler için de. Erkek ve kadın aynı olanaklara, aynı fırsatlara, aynı statüye sahip olmalıdır. İşyerinde, ailede, genel olarak da hayatta. Çocukları olduğunda erkekler de baba-lık izni almalıdır. Eskiden durum daha kötüydü ama o zamanlar geçti. Şimdi istediğimiz her şeye sahibiz. Kadınları hedef alan bir çalışma o zaman faydalı olmuş olabilir ama şimdi durum değişti... Biz gerçek eşitlik istiyoruz. ■

BU KEZ KENDİ SORUNLARIMIZ İÇİN BULUŞTUK

Sendikalı Kadın İletişim Grubu, 8 Mart'ın 100. yılında başlattığı ve sendikalı kadınları biraraya getiren etkinlikler dizisinin ikincisini "Kadınım, sendikaliyim, örgütlüyüm, güçlüyüm..." sloganıyla 29 Mayıs 2010 tarihinde, 'Sendikalarda Kadın Sorunları ve Kadın Örgütlenmesi' adlı atölye ile gerçekleştirdi. Akademisyen kadınların sunum yaptığı atölyede, çeşitli sendikalardan kadınlar, deneyimlerini paylaştılar, sorunlarını tartıştılar...

Selgin Zırlı Kaplan

29 Mayıs 2010 tarihinde, Petrol-İş, Tekgıda-İş, Deri-İş, Toleyis sendikalarının çağrısıyla, Sendikalı Kadın İletişim Grubu olarak, Tekgıda-İş Sendikası'nın İstanbul Levent'teki genel merkezinde gerçekleştirilen atölyenin açılış konuşmasını dergimiz adına Necla Akgökçe yaptı. Sendikalı Kadın İletişim Grubu'nu tanıtan ve çıkış amacını açıklayan Akgökçe, kadınların sendikalarda ikincil konumlarda olması ve kendi sorunlarını ertelemeleri nedeniyle bu konuya yeterince önem verilmediğine değindi.

Atölyenin ilk bölümü tanışmaya ayrıldı. Çeşitli sendikalardan katılımcı olarak aramızda bulunan sendikalı kadın üyeler, temsilciler kendilerini tanıttılar ve atölyeye neden katıldıklarını anlattılar.

Daha sonra akademisyen kadın arkadaşlarımızın sunumlarına geçildi. İlk sunumu, İTÜ İşletme Fakültesi, Hukuk Anabilim Dalı İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Bölümü'nden Doç. Dr. Kadriye

Bakırcı gerçekleştirdi. Kadriye hocamız "İşyerinde Baskı ve Denetim Mekanizması Olarak Mobbing" başlığı altında psikolojik taciz olarak karşımıza çıkan ve işyerlerinde kadınları çok fazla etkileyen, ancak çoğumuzun farkında bile olmadığı ya da adını koyamadığımız mobbing meselesini anlattı. İşyerlerinde, hangi davranışların mobbing olarak nitelendirilebileceğini ve bunun karşısında neler yapılabileceğini açıklayan Bakırcı, sözlerini şöyle sürdürdü: "İşyerinde baskı ve denetim mekanizması olarak sadece mobbing kullanılmıyor, başka yöntemler de var, onlar üzerinde de duracağım. ... Baskı ve denetim mekanizmaları neoliberal politikaların turmanışa geçtiği dönemlerde daha çok yaygınlaşıyor. Yani örgütlenmenin azaldığı, dayanışmanın azaldığı, çalışanları koruyucu mekanizmaların azaldığı dönemlerde artıyor. Vahşi kapitalizme geri dönüldüğünü söyleyebiliriz. İnsan-

lar çok ağır koşullar altında, çok ciddi sömürüler altında, çok uzun saatler çalıştırılıyor ve emeklerinin karşılığı ödenmiyor. Hele de kadınsa, çoğunlukla kayıtdışı çalışmaya zorlanarak insanı rahatsız edici, vicdan sızlatan çalışma koşullarına maruz kalıyorlar. ...

Baskı ve denetim mekanizmaları olarak neler kullanılıyor? **Ayrımcılık** örneğin... Kadınlar, kadın oldukları için zaten bir baskı altındalar. Kişiler, etnik kökenleri, dilleri, dinleri, mezhepleri, sendikalı olmaları veya sendikasıız olmaları, veya hangi sendikadan olduklarına bağlı olarak ayrımcılığa maruz kalabiliyorlar. ...

Kayırmacılık var örneğin, ayrımcılıktan farklı ve olağan bir şey gibi görülüyor. Aslında hukuka aykırı. Akrabalık veya belli bir kulübe üyelik kayırma sebebi olabilir. ...

Taciz: Kadınsanız, cinsel taciz şeklinde karşınıza çıkabilir. Farklı taciz şekilleri de var. ...

Kişilerin takibe alınması da bir baskı şeklidir. ... Kiminle görüşüyor, kiminle mailleşiyor... Yurtdışında bununla ilgili kanunlar var. Bizde bu da normal karşılanıyor. ...

Ve mobbing. Bazen mobbing takiple birlikte geliyor. Mobbinge maruz kalan kişi aynı zamanda takibe alınıyor; izleniyor ki aleyhinde kullanılabilir... Bazı sözleri, davranışları, bazı ilişkileri..."

Kadriye Bakırcı, işyerlerinde uygulanan baskı mekanizmalarını anlattıktan sonra mobbing konusuna geçti. Mobbingin psikolojik yıldırma olarak adlandırılmasının daha doğru olacağını belirten Bakırcı, Mobbing vakalarında artış ol-

duğunu, buna karşılık mobbing davalarında da artış olduğunu, bunun ise sevindirici olduğunu ifade etti.

Bu tür baskı mekanizmalarının bir iktidar meselesi olduğunu da sözlerine ekleyen Bakırcı, örgütlenme ve sosyo-ekonomik yapıdaki değişikliklere bakılması gerektiğini, bunun kişilerin özellikleriyle açıklanamayacağını belirtti. Ayrıca ortamın da çok önemli olduğunu söyleyen Bakırcı, Türkiye’de olduğu gibi, sosyal politikaların bir kenara atıldığı, işçinin korunmadığı, sendikal örgütlenmenin neredeyse yerle bir edildiği, dayanışmanın ortadan kaldırıldığı, neo-liberal politikaların dayatıldığı, işyerindeki bütün ilişkilerin rekabet esasına göre kurulduğu, herkesin yarıştırıldığı, belirli kişilere bazı güçler verilip çalışanların yönetime katılmalarının engellendiği koşulların mobbinge ortam hazırladığını belirterek şöyle devam etti: “... Bu, toplumsal cinsiyet kurallarından kaynaklı bir iktidar ilişkisi olabilir, azınlık-çoğunluk ilişkisi olabilir... İktidarı elinde bulunduranın iktidarda olmayana yönelik bir tavrıdır. ... Araştırmalar mobbinge daha çok kadınların maruz kaldığını gösteriyor. ... Özellikle gebe kadınlar... Analık izni, ücretsiz izin vs. nedeniyle bir süre işe gelmeyeceği için, kıdem tazminatı ödemeden işten çıkarma düşüncesiyle bir tür yıldırma hareketi başlıyor. Ve çoğu kez zaten hassas bir halde olan gebe kadınlar, gerçekten bu mobbing sonucunda hiçbir hakkını talep etmeden istifa ederek işten ayrılmak zorunda kalıyorlar. ...”

Kısa bir yemek arasından sonra, atölyenin ikinci bölümünde, Kocaeli Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü öğretim üyesi, aynı zamanda dergimizin Sendikal Bilinç köşesinin yazarı Yard. Doç. Dr. Betül Urhan, “Sendikalar İçinde Kadınların Sesi: Ka-

dın Yapıları ve Kadın Örgütlenmeleri” konulu sunumunu gerçekleştirdi. Sendika içindeki kadın yapılarının incelenmesi gerektiğini söyleyerek söze başlayan Betül Hoca, kadınların sendika üyelik oranının düşük olduğunu,

sendikalarıyla ilişkilerinin de zayıf olduğunu belirtti. Dolayısıyla kadın kurultayları, konferansları, kadın sekreterlikleri, kadın bürolarının üzerinde durulması gerektiğini vurgulayan Urhan, sendikaların dış dünyadan bağımsız olmadığını, toplumdaki kadın-erkek karşıtlığının, ayrımcılığının, kadınların ikincil görülmesi vs. gerçekliğinin sendikalar içerisinde de bulunduğunu sözlerine ekledi.

Kadınların, kapitalizm tarih sahnesine çıkıp ücretli emeğin ortaya çıkışıyla birlikte, ucuz işgücü olarak işgücü piyasasına dahil olmalarından itibaren erkeklerin kendi sendikalarını oluşturduklarını ve kadınları dahil etmediklerini belirten Urhan, bunun işsizliğe bağlı rekabetten kaynaklandığını söyledi. Sendikalardaki erkek egemen yapının, kadınların kendi sendikalarını kurmalarına yol açtığını hatırlatan Betül Hoca, bunun da işçi hareketini böleceği gerekçesiyle ağır bir muhalefetle karşılandığını ekledi.

80 sonrası kadın işgücünün ön plana çıktığını, bugünkü krize karşı reçetelerin kadın istihdamına dayandırıldığını söyleyen Betül Urhan, birçok ülkeden

kadınların kitleler halinde kötü koşullarda çalıştıklarını belirtti.

Geleneksel sendikaların örgütlenme tabanında mavi yakalı, güvenceli işe sahip, erkek üyelerin bulunduğunu sözlerine ekleyen Urhan, bu kitlenin giderek değiştiğini, emek piyasasının parçalandığını, sendikalı yelpazesine kadınlar, gençler, siyahlar, göçmenler vs. bulunan geniş bir çeperin eklendiğini, bu çeperin dışında da güvencesiz, düşük ücretli ve örgütsüz bir kesimin bulunduğunu hatırlattı.

Çalışan kadınların farklı modellerde örgütlenmeye başladığını, bazı ülkelerde sadece kadınlardan oluşan sendikaların kurulduğunu, karma sendikalarda kadın örgütlenmesi modelinin bulunduğunu ve sendikalara güvenini yitirmiş bir kesimin de sendika dışı enformel örgütler kurduğunu belirten Urhan, sözlerine şöyle devam etti: “... Karma sendikalarda örgütlenmenin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu yapılar hâlâ en geçerli sendika tipidir. İşverenlerle pazarlık yapma gücü, bütçesi, uzmanları bakımından en güçlü ve en etkili, kadınların da kendilerini ifade edebilecekleri örgütlerdir. Sendika içerisindeki kadın gruplarına bakmak lazım. ... İstihdama karşılık üye oranı çok düşük, temsil bakımından da çok düşük. ... Önemli olan sayıdan çok sendikalarda kadınların ne yaptığı ve nasıl örgütlendiğidir. Neden kolektif kadın örgütleri olmalıdır? Kadınların erkeklerle ortak sorunları olmasına rağmen, erkeklerin sahiplenmediği, cinsel taciz, çok düşük ücret, çocuk bakımı gibi özgül sorunları da vardır...”

Betül Urhan’ın sunumundan sonra katılımcıların soruları ve kendi deneyimleriyle katkıda bulunduğu oturumla atölye çalışması sona erdi. ■

Krize karşı ortak grev çağrısı

Avrupa Sosyal Forumu'nun sönük geçtiği, bu yıl katılanların ortak kanısı... 1-4 Temmuz 2010 tarihleri arasında İTÜ Maçka ve Gümüşsuyu Kampüsleri'nde gerçekleştirilen forumda kadın oturumu da vardı. 2 Temmuz'da gerçekleştirilen oturumda, aralarında sendikacıların da bulunduğu çeşitli ülkelerden gelen katılımcılar 'krizin kadınlar üzerine etkilerini ve krize karşı mücadele biçimlerini' tartıştılar.

Burçin Belge*

Avrupa Sosyal Forumu'nun (ASF) ikinci gününde, Avrupa Birliği (AB) kriz politikalarının kadınlar üzerindeki etkilerinin tartışıldığı seminerde katılımcılar, "en çok kadınları ve gençleri etkileyen ekonomik ve finansal krize karşı tüm Avrupa ülkelerinde kadınların ortak politikalar yürütmesi gerektiği" görüşünde birleşerek "Ekonomik ve finansal kriz kadınları evlerine dönmeye zorlarken korunmasız istihdam artıyor. Sosyal hizmetlerde kesintiler kadınların ev içindeki yükünü artırıyor. Toplum muhafazakârlaşıyor. Kadına yönelik şiddet artıyor. Feminist hareketlerle işbirliğini güçlendirmeli, 27 Avrupa ülkesinde eşzamanlı grevler düzenlemeli, birlikte mücadele etme kararlılığımızı göstermeliyiz." dediler.

İşte kadınların kriz konusundaki görüşleri:

İspanya'dan Maite Mola:

İspanya'da kadınların işgücüne katılımı her sene % 1 artarken erkeklerden % 25 düşük ücret alıyorlar. Kadınlar tam zamanlı, güvenceli istihdamdan uzak kalmış durumdadır. Kamusal hizmetlerde yeterli düzenlemeler yapılmadığı için çalışma koşulları çok kötü. Bu yüzden çocuklarının yanlarında bulunamıyorlar ve bu kadınların değil toplumun sorunu. Bize 'İş aramanıza gerek yok, evde oturun' diyorlar. Buna karşı feminist hareketle ortak mücadele yürütmeli, grevler organize etmeliyiz.

İsveç Sol Parti'den (MEP) Eva-Britt Svenson:

Krizin kadınlar üzerindeki etkisine ilişkin pek fikir yok. Krize dair fotoğrafta kadınlar görünmüyor. Kadınlar finansal karar alma mekanizmalarında çok az temsil ediliyor. Avrupa çapındaki tüm bankaları erkekler yönetiyor. Kadınlar yönetseydi, kriz olur muydu? Hayır. Ekonomik ve finansal krizi erkekler yarattı. Politika masasında daha fazla kadın olsaydı sosyal sigorta sisteminde kesintilere gitmek yerine askeri harcamalar düşürülebilirdi. Kadınlar biraraya gelmeli. Bizler, toplumu böyle bırakamayız. Toplumsal yaşama koşullarının iyileşmesi için farklı parlamentolardan kadınların ortak çalışmaları yürütmesi gerekiyor. Sosyal hareketlerle, gruplarla ortaklık kurarsak hükümetler üzerinde baskı yaratabiliriz.

Belçika'dan Dominique Fervaille:

Krizin kadınlar ve gençler üzerindeki sonuçları erkeklerden çok daha dramatik. Çocuklara yönelik kamu harcamalarında önemli kesintiler yapılıyor. Güvencesiz ve yarı zamanlı çalışma yüzünden kadınlar emeklilik hakkı elde edemiyor. Özellikle göçmen kadınlar çok zor durumda.

İtalya'dan Angela Lombardi

Son 20 yılda herşey değişti. İşçiler giderek daha fazla yoksullaştı. Görevimiz, toplumdaki çalışma koşulları yüzünden yoksullaşan insanları desteklemek. Güvencesiz koşullar en çok kadınları ve gençleri etkiliyor. Kadınlar evde aileye bakmakla yükümlü kabul ediliyor. Kadının bu rolden çıkabilmesi için çalışmalar yürütmeliyiz. Bunun için de kadınların çalışması, düzenli maaş sahibi

olması, geleceğini şekillendirebilmek üzere güçlendirilmesi gerekiyor.

KESK Kadın Sekreteri Songül Morsümbül:

Kriz dönemlerinde ilk işten çıkarılanlar kadınlar olurken, kadının işgücü katılımında da artış yaşanıyor. Kadınlar ekonomik güçlükler nedeniyle iş gücü piyasasına katılıyor. Ancak kayıtsız, güvencesiz, esnek çalışma biçimlerine zorlanıyor.

Bir yandan muhafazakâr ideolojinin gereği olarak evin asıl geçindiricisi olarak kabul edilen erkeklerin işsiz kalmasındansa kadınların işsiz kalması tercih ediliyor. Öte yandan sistem, erkek emeğine göre daha ucuz ve yeri geldiğinde eve gönderilebilecek kadar esnek kabul ettiği kadın emeğini güvencesiz, esnek ve kayıt dışı çalışma biçimlerine doğru çekiyor.

Bugün Türkiye’de giderek imalat sanayi ve hizmet sektöründe yoğunlaşan kadın emeği istihdam dışı kalmak ile esnek ve kayıt dışı çalışma arasında sıkışıyor. Ücretli ya da yevmiye karşılığı çalışan kadınların oranı düşerken kendi hesabına ya da ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınların oranı artıyor. Bu noktada ev eksenli kadınlar ön plana çıkıyor. Küreselleşme ve devletler tarafından da desteklenen kadın göçmenler

ile birlikte giderek girift hale bürünen fuhuş ve eğlence sektörlerindeki kadınların durumu da ayrı bir konu.

Yunanistan’dan Litsa Doudoumi:

Kriz kadınlara yönelik yeni bir ideoloji yaratıyor. Sosyalist hükümetler zorlu önlemler alırken toplum muhafazakârlaşıyor. Kadınlar çocukları için kaygılanmadıkları ve daha az çocuk doğurdıkları için suçlanıyorlar. Kadınların rolü çocuk doğurmak, bakmak ve evde oturmaktır, diyorlar. Gazeteler ve kilise kadınların yarı zamanlı çalışarak meslek ve aile hayatlarını daha uyumlu hale getireceğini söylüyor. Ancak bu şekilde daha az para kazanabileceğinden ve evlerini geçindiremeyeceğinden söz etmiyor.

Alman Sol Parti Die Linke’den Anette Groth:

Kamusal hizmetler hızla özelleştiriliyor. Sosyalist hükümetlerin politikalarından hayal kırıklığına uğrayan halk, sağ partilere dönüyor. Birlikte mücadele yürütmezsek herşey daha da kötüleşecek. Yapmamız gereken bu durgunluğu savaşa dönüştürmek. En azından belki dört ülke olarak 27 Avrupa ülkesinin greve gitmesi için uğraşabiliriz.

DISK Kadın İşçi Komisyonu’ndan Bilge Çoban:

Kriz, özellikle de tekstil ve hizmet sektörlerinde çalışan kadınlar üzerinde ağır etkilere yol açtı. Onbinlerce kadın işten çıkarıldı. Bu kadınlar iş aramayı sürdürürken, bir yandan da ailenin işsiz kalan erkekleri yerine kadınlar işgücüne katılmaya başladı.

Ekonomik krizle birlikte “korunmasız istihdam” da artış görülüyor. Kriz sonunda ücretli ya da yevmiyeli çalışan kadınların toplam kadın istihdamındaki payı düşerken kendi hesabına çalışan ya da ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınların payı artıyor.

Kriz sürecinde belli bir eğitim ve mesleki bilgiyi gerektiren meslek gruplarında çalışan kadınların oranında kayda değer düşüş yaşanırken, “nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar”ın kadın istihdamı içindeki payı yüzde 15’ten yüzde 18.4’e yükseldi. Bu durum, ekonomik kriz döneminde kadın istihdamının nitelik gerektirmeyen işlere yöneldiğini gösteriyor; kriz döneminde kadınların korunmasız istihdam sorunu ile daha yoğun biçimde karşılaştığına işaret ediyor.

Kriz nedeniyle sosyal harcamaların daha da kısılması, özellikle kadınları olumsuz etkiliyor. Çocuk bakımı olanakları kısıtlandığı için çocukların bakımı ve eğitimi sorunlarını çözmek, sağlık hizmetleri kısıtlandığı için ailenin yaşlılarına, hastalarına bakmayı üstlenmek yine kadınlara düşüyor.

Kadın ve kriz ilişkisinde şiddet boyutuna da değinilmesi gerekiyor. Krizin yarattığı toplumsal bunalım ortamında kadınların sınıfsal, toplumsal, cinsiyete, etnik, dinsel ve diğer tüm kimlikleri kendilerine yönelik ayrımcılığın ve baskının aracı haline gelebiliyor.

* *Bianet editörü*

(Fotoğraflar: <http://picasaweb.google.com/keskgenelmerkez/AvrupaSosyalForumu2010Istanbul>)

Boyun eğdikçe devamı gelir

Gazetelerden Paşabahçe Devlet Hastanesi önünde işten atıldığı için çadır kurup direnen Türkan Hanımın hikâyesini okuyunca, mutlaka bu direnişin tarihini düşmeliyiz dedik... Çadırı, pankartı, dövizi önlüğü küçük bir ağacın altına kurduğu masası ile Türkan Albayrak karşımızdaydı... Yanında kendini desteklemeye gelen temizlik işçisi bir başka kadın daha vardı... Oturduk ve konuştuk... O anlattı, biz umutlandık...

Söyleşi: Necla Akgökçe

Kendinizi anlatın biraz, kaç yıldır bu işte çalışıyordunuz, şimdiye kadar nerelerde çalıştınız?

Adım Türkan Albayrak beş yıldır bu hastanede taşeronda çalışıyorum, temizlik işçisiyim. 1994'de tekstilde çalıştım bir süre... İkinci oğlumu doğurduktan sonra epey bir ara verdim. O ilkokula başlayana kadar da çalışmadım. Toplam çalışma sürem 13 yıl galiba. Daha sonra Türk Telekom Başmüdürlüğü'nde işe girdim. Orada da temizlik elemanı olarak üç yıl çalıştım. Sendikal çalışma yaparken daha üye bile olamadan işten atıldım. 'İşe iade davası' açtım. Kazandım ve buraya gönderildim. O dönemde bağlı olduğum firmanın burada bir çalışması vardı, özellikle buraya yolladılar beni. Karşıda Sarıyer'de oturuyorum. Sarıyer ile Beykoz arasında en kısa mesafe ile birbuçuk saatlik yol bulunuyor. Evliyim, iki çocuğum var; ikisi de erkek. Biri 25, biri 15 yaşında.

İşten çıkarılma sürecini anlatabilir misiniz?

İşten çıkarılma sebebim; sendikaya üye olmak. Sendikaya üye olduktan sonra şirket ortaya bir sözleşme çıkardı ve sözleşmeyi imzalamamızı söyledi. Sözleşmede "Ben senin bir sene boyunca kullanma hakkını aldım" diye yazsa olabilirmiş esasında. Onu imzalamayı reddettim. Benimle birlikte arkadaşlarım da reddetti.

Kaç kişiydiniz?

96 kişiyiz. Daha sonra işveren baskısı başladı. Bizleri maaşımızı ve izinlerimizi vermemekle tehdit etti. Resmî bir izin istiyorsunuz, onu bile vermiyor, insanla-

Türkan Albayrak

rın yerlerini değiştiriyor. Epey bir baskı yaptı ve başarılı da oldu. Yarısına imzalatırdı sözleşmeyi. Diğer yarısı da bir süre direndi. Son olarak 10 kişi kaldık. Bana "sözleşmeyi imzala, yoksa işten atacağız" demişlerdi. Ben de "Beni işten atarsanız bahçede oturacağım" dedim. Taa o zaman karar vermiştim oturmaya... Bu süreçte şikayetlerimizi bildiren bir dilekçe hazırladık, başhekimine götürdük. Başhekim yoktu yardımcısı görüştü bizle, iki kişiydik şöyle dedi: "Çöpçüler, temizlikçiler siz kim oluyorsunuz, sözleşmeye imza atmıyorsunuz, buradaki kurallara karşı geliyorsunuz, sizi sokağa atsam bir sürü işsiz var." Müdür yardımcısı beni ayrıca odasına çağırarak "Sözleşmeyi imzalamıyorsun, seni iş-

ten atacağız" diye tehdit etti. Baş hemşire yardımcıları ayrı tehdit etti. Sendikaya üye olup işten atılıncaya kadar olan 2.5 aylık süre boyunca sürekli tehdit edildim. Bir işkence gibiydi yani.

İşten atıldınız ve direnişe başladınız, genellikle gündüz yapılırdı bu tür eylemler ama siz gece gündüz buradasınız neden?

Hastane burası gece, gündüz çalışıyor, sürekli açık. Ayrıca eve gitmenin bir anlamı olmazdı. Eve gitseydim benim evim uzak çadırımı bırakmazlardı burada. Bir de şöyle düşündüm: İşten çıkartılan bir insan evi eğer kiraysa, kira ödeyemez, evinin ihtiyaçlarını karşılayamaz. İşten çıkartılmak bir insan için sadece gelirini kaybetmesi anlamına gelmiyor, aynı

zamanda sokağa atılmak da demektir. Sokakta da nerede kalınır, çadırda ben de çadırdayım işte. Haklı bir sebep olmaksızın siz beni sokağa attınız ben de sokakta direniyorum...

Diğerleri kabul ederken sizi direnmeye iten neydi?

Ben "işe iade davası" ile geldim buraya. Kanunları, haklarımı çok iyi biliyorum. Onların çıkardığı sözleşmelere imza atmam gerekeceğini, imza attığımda takdirde bütün haklarımın gideceğini de çok iyi biliyorum. İşyerinde boyun eğmenin bir sonu olmadığını da biliyorum, boyun eğdikçe devamı geliyor. Daha kötü koşullara razı oluyorsunuz. Bir de taşerona çok karşıyım. Taşeron, işçi örgütlenmesi önündeki en büyük engel. Birilerinin karşı durması gerekiyor. O sözleşmeyi imzalamakla başlayan karşı duruş. Bizim gerçek işverenimiz hastane. Ya da nerede çalışıyorsak orası. Taşeron değil gerçek işveren. Onu biliyorum. Burada çalışan diğer arkadaşlar bunun pek bilincinde değiller. Kendilerine bir nimet verilmiş gibi hissediyorlar. Verilen işin bir nimet olduğu gösterilmiş onlara. Toplantılarda yöneticiler hep şöyle derler "Bakın biz size acıdığımız için burada tutuyoruz. Hepinizin çoluk çoğu var, kiminiz evlisiniz, kiminiz dulsunuz, işsiz kalsanız çok kötü olur sizin için. O yüzden burada tutuyoruz". Sanki arkadaşlar burada çalışmıyor da, işverenler onlara iyilik olsun diye sadaka veriyorlar.

Onlar da canıyorlar...

Şu da var. Kadın arkadaşların çoğunun evleri buraya yakın yol parası vermiyorlar ve başka yerde sekiş saatlik bir iş bulamayacaklarını düşünüyorlar. Erkekler

ise sekiz saatin sonunda başka yerlere gidip, ek iş yapıyorlar. Böyle olunca da karşı çıkmayı düşünmüyorlar ya da düşündürülüyorlar.

“İşe iade” ile buraya geldiniz, burada da işten çıkarıldınız. Yine “işe iade” açtınız mı peki?

Mahkemeye başvurdum yine işe iade davası açtım.

Çapa direnişinde doğrudan baskı yapan kurum rektörlüktü burada durum nasıl?

Burada da öyle. Şirket bana baskı yapmadı. Şirketin burada şefi var “Sözleşmeye imza at yoksa seni işten çıkaracağım” diye bir şey söylemedi. Bana hep buradaki idare baskı yaptı. İşçilere sürekli baskı var zaten. İnsan yerine konulmuyor, buradaki temizlik işçileri. Bir sürü taşeron şirket var: Güvenlik taşeronunda, temizlik taşeronunda, hostesler taşeronunda, bilgi işlem taşeronunda, yemek taşeronunda. Ama yemek şirketinde çalışan arkadaşlarımız bile bizi en alt sınıfta görüyor. Diğerlerine itibar ediyorlar, bize “Yemekhaneye niye geldiniz” diye bakıyorlar. Ben şuradaki (eliyle gösteriyor) kafeteryayı protesto ediyorum. Orası bile mesela bize çay vermek istemez.

Hepiniz işçisiniz, dayanışmanız gereken bir durumda...

Evet evet parçalara ayrılmışız. Biz en alt sınıfta. Hemşirelerin, doktorların bazıları da öyle. Hemşireler bize hekimler için domates, salatalık doğrattırır, ama onların odasındaki çaydanlıklara dokunduramazlar. Efendim “biz eldivenle çalışıyorduk, bizim elimizden bir şey alıp yemezlermiş...”

Hemşireler örgütlü değil mi?

Önceden SES varmış, ama artık her yerde olduğu gibi onlar da Kamu-Sen, Memur-Sen’de filan örgütlüler...

En son bir örnek var ki korkunç. Arkadaşlar yemek yemeye gidiyorlar, yemek salonuna saat 12.00’da başhekim yardımcısı geliyor. İnsanları lokmaları ağızındayken yemekten kaldırıyor ve kovuyor. Siz saat “12.30’da yemeğe geleceksiniz” diyor. Kontrol için bir de adam diyorlar, 12.30’dan önce gelen var mı, diye. Biz burada sabahın yedisinde işe başlıyoruz. Siz sekizde, sekiz buçukta başlıyorsunuz. 12.00’da yemek yemesi gerekenler biziz. Ayrıca bedenlen çalışanlar da biziz. O zaman siz 12.30’da yemek yiyin, biz erken yiyelim... Ya da bize ayrı salon gösterin biz orada yiyelim yemeğimizi. Bu kadar açık açık ayrımcılık yapmayın. Bu insanların da bir gururu var.

Karar aldınız direnişe başladınız, idare ne yaptı?

İdare benimle muhatap olmadı bu süreçte, çevremdeki arkadaşlara baskı yapıldı. Orada bakın (eline gösteriyor) kamera var. Kim yanıma gidip geliyor bakıyor. Arkadaşlara “Git-

meyin, izleniyorsunuz ona göre” diyorlarmış.

Caydırıcı oldu mu peki?

Evet, etkili olduğu kişiler var. Çok yakın çevremdeki arkadaşlar üzerinde bile oldu. Bana çadırı kurarken, pankart yazarken yardımcı olan arkadaşlardan iki tanesi çok kötü tavır takıldılar. Artık ben onlara hain diyorum... Çünkü insan yorulur, savaşa devam edemez ve çekilir ama ödül almaz. Onlar ödül aldılar. Bunun yanı sıra çok yakından tanımadığım arada sırada gördüğüm insanlar destek oldular. Arkadaşlarımız 580 TL maaş alıyorlar. Sigaram pahalı bayağı, bana sigara alıp geliyorlar. Bazıları yemek getiriyor, kimileri çamaşırlarını yıkıyor. Ben daha farklı bir şey istiyordum, herkes direnebilir diyordum ama bu da şimdilik yeterli.

Dışarıdan gelenler var mı?

Genel-İş geldi şapkalarını çadırımın üstüne astım. Başka sendika gelinceye kadar orada duracak. “Paşabahçe Dayanışma Derneği” geliyor. SES’ten bir hekim arkadaşımız var o gelip gidiyor onun çok desteğini görüyorum. “Herkes Sağık Güvenli Gelecek Platformu” geldi dün. Daha önce de Çağdaş Hukukçular Derneği gelmişti...

Ziyaretçi gelince içeriden tepki alıyor musunuz?

Ziyaretler olduğunda başhekim yardımcısı buraya gelerek oturuyor, işçiler dışarı çıkmamasın diye. İşçiler camdan oradan, buradan bakıyorlar. Ziyaretlerden sonra burada olanların bana saygısı artıyor, gelmeyenler de gelmeye başlıyor.

Ne zamana kadar buradasınız?

Sonuna kadar direnmeyi düşünüyorum. İşe alınincaya kadar buradayım. Şu kadar gün direneceğim diye bir şey yok... Ne zaman iste-

diklerimi elde edersem o zaman bırakacağım.

Evdekiler ne yapıyor diye düşünüyor musunuz hiç?

Çalışan kadın olduğun zaman zaten evde tam olarak toplumun istediği kadın kalıpları içinde olmuyorsun. Ev işleri filan da öyle. Her şey yarım yumalak oluyor. Ben çoğu zaman tek çeşit yemekle evdekileri doyurmuşumdur. Haftada bir çamaşır yıkayıp, haftada bir ütü yapmışımdır. Evdekiler de alışkınlar. Benim yaşam şeklime... Çocuklar da büyük artık kendine bakacak yaşta. Eşim zaten destekliyor beni. Annem ve kardeşlerim de duyarlıdır bu konuda. Benim kayınvalidem mesela tekelden emekli bir kadın. O da duyarlıdır.

Sendikal mücadele bilinci nereden geliyor?

Benim eşim sendikacı Hak-İş’te, Türk-İş’te, DISK’te tüm sendikalarda çalışmış. Çalıştığı yerlerde temsilcilik de, şube başkanlığı yapmış. Son olarak Belediye’den emekli oldu. Ondan etkilenmem vardır. Ama 92’de DISK ilk açıldığında, Mecidiyeköy’de Tekstil Sendikası vardı. Ben orada da çalışmıştım. O dönemde başladım işe girip, atılmaya. Haksızlıkları görünce, bildiğim için tahammül edemiyordum.

Sendikalardan veya kadın örgütlerinden öyle çok bir destek olmamış galiba...

Ben direnişe başlayalı kısa süre oldu. Haberleri yok. Bir de Temmuz ayındayız. Herkes ya tatile ya da köyüne gitti. Onlara bir şey demiyorum daha vakitleri var; ben buradayım.

Son olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Evet, bana aynı koşullarda “işe başla derlerse” başlamam. İşe başlamam için beni tehdit edenlerin bir kere görevinden alınmaları gerekiyor. İş güvenliğinin olması gerekiyor. İşe girdim üç gün sonra yine atarlar. İstediklerim olursa bu direniş biter. Bir kazanım olmadan buradan gitmem. Kazanımım ne olabilir? İşçinin benim istediğim gibi bir örgütlenmesi de olabilir. İlla da benim iş güvencem olmasa da olur. Çalışan arkadaşlarımızın iş güvencesi benim istediğim şartlarda olursa da ben giderim. Bana “Seni almıyorum, bunları bu işçiye veriyorum” desinler, yine olur.

Şunu söylememesim eksik olur. Çalışanların sendikaları kötü bilmesini istemem, sendika iyi bir şey, ben bazı sendikacıların kötü olduğunu düşünüyorum. Ayrıca taşeronlaşmaya karşı mücadele edilmesi lazım. Herkes bu konuda birlik olmalı. Çünkü taşeronlaşma örgütlenme önünde çok büyük bir engel. Bir de işçilerin bilinçli olmaları gerekiyor. ■

Barış noktasının kadınları

İstanbul'da yaşıyorsanız ve bu memlekette olana bitene karşı duyarlıysanız, bir yıldır şehrin çeşitli meydanlarında ellerinde daire biçiminde pankartları, barış ve kadın özgürlüğüne ilişkin dövizleriyle inatçı mı inatçı bir grup kadını göreceksiniz. Onlar” Barış İçin Kadın Girişimi” ne mensuplar. Girişim aktivistlerinden Nebile Irmak Çetin ve Nilgün Yurdalan’la konuştuk.

Kendinizi tanıtır mısınız, sonra da “Barış için kadın girişimi” ne zaman ve nasıl kuruldu, onu anlatın biraz?

Ben **Nebile Irmak Çetin**, DISK’e bağlı Genel İş Sendikası’nda İstanbul Konut İşçileri Şube Başkanlığı yapıyorum. Bana göre Türkiye’de yaşayan halklar, emekçiler, kadınlar açısından barış temel bir ihtiyaçtır. Yaşamak için gıdaya, havaya suya ne kadar ihtiyacımız varsa barışa da o kadar ciddi anlamda ihtiyacımız var. Bizzat AKP’nin yapmış olduğu bir araştırmada bile 1984’ten bu yana savaşa ayrılan milyar dolardan söz ediliyor. Bu para fabrikalara, hastanelere, okullara harcarsaydı belki ikinci bir Türkiye daha inşa edilebilirdi. Bu paralar nereden gitti? Emekçilerin cebinden, kadınların, yoksulların payından gitti.

Ölenlerin çoğu yoksul insanların çocukları...

Nebile: Evet, baktığımızda ölenlerin çoğunun emekçilerin, yoksul insanların çocuğu olduğunu görüyoruz. Ardında bıraktıkları kadın ve çocukları da daha derin bir yoksulluk bekliyor. Dolayısıyla barış doğrudan emekçileri, yoksulları, kadınları ilgilendiriyor. Bunu sendikacı kimliğimle söylüyorum. Bütün sendikacılar, sendikalar barışın inşası konusunda bir sorumlulukları olduğunu bilseler ve emeğin sesini yeteri kadar

yükseltebilselerdi bu iş bu kadar uzamayabilirdi. Biz barış konusunda kadınlar olarak zaman zaman bireysel, zaman zaman kurumsal olarak sesimizi yükseltiyorduk. Ama bu çoğu kez yetersiz kalıyordu. Bir sene önce hem KESK içindeki kadınlara hem de BDP içinde kadın mücadelesi yürüten kadınlara karşı bir operasyon düzenlendi. 50-60’a yakın kadın tutuklandı. İlk çıkış noktamız bu oldu.

Kimdi bir araya gelenler?

Nebile: Sol siyasi partilerden, sendikalardan, kadın örgütlerinden, bağımsız feminist örgütlenmelerden kadınlar olarak bir araya geldik 2009 Nisan’ında “Barış İçin Kadın Girişimi-

ni” kurduk. İlk yaptığımız eylem tutuklu kadınlara kart yollamaktı. Bunu üç kez yineledik. Sonra barış noktası eylemleri başladı. İlk eylemimizi Kadıköy’de yaptık. Çok fazla kadın katıldı. Önümüzde bir buçuk aylık bir süre koyduk, barış noktasını İstanbul’un her yerine taşıdık.

Sizi tanıyalım?

İsmim, **Nilgün Yurdalan** emekli bir küçük esnafım. Yıllardır feminist ve anti-militarist hareket içinde yer alıyorum. Feminist hareketin ciddi kazanımları oldu. Ama anti-militarist hareket çok askerleşmiş bir toplumda çok ağır yol aldığı gibi zaman zaman da tabu haline gelebiliyor. Esasın- da 20 yıldır İstanbul’da ve

Türkiye’nin pek çok yerinde feministler, sosyalistler, çeşitli çevrelerden kadınlarla bir araya gelip savaşa karşı kadın platformları oluşturuldu, ama bunlar kalıcılığı olmayan yapıları. Bu gruplar çoğu kez Kürt kadınlarla dayanışma grupları oluyordu, bence bu yanlıştı. Bildiğimiz gibi savaştan ve çatışmalardan dolaysız olarak bu ülkede bulunan bütün kadınlar zarar görüyor. O nedenle bu grubun, tüm kadınların barışa ne kadar ihtiyacı olduğunu söyleyen, tüm kadınların savaştan ne kadar zarar gördüğünü anlatan bir grup olmasını istedik.

Grubun işleyişi nasıl, bu büroyu ne zaman açtınız?

Nilgün: Tam bir temsiliyet üzerinden gitmiyor işler. Bizde “Tamam şimdi grubuma sorayım” anlayışı da pek olmuyor. Gücüne göre ağırlık koymak da, gücü pazarlık konusu yapmak da olmuyor. İlk kez daha geniş ve farklı yaklaşımlardan kadınların da katıldığı bir grup oldu. Zaman zaman liberal kadınlar, çok doğrudan politika ile ilgilenmeyen kadınlar da bize katılıyor. Büroyu 2010 Şubatı’nda tutuk. Mayıs’ta da açtık.

Niçin barış noktası diyorsunuz?

Nilgün: Bunun bir geçmişi var. ABD Irak’a saldırı- dığında biz bir grup kadın

Nebile Irmak Çetin

Taksim’de barış noktaları yapıyorduk. Deneyimlediğimiz bir şeydi ve bize iyi gelmişti. Son derece erkek egemen bir hayat yaşıyoruz, evde sokakta erkekliğin tüm şiddetine hepimiz maruz kalıyoruz. Ama savaşta militarizm daha da güçleniyor, erkek egemenliği ve erkek şiddeti güçleniyor, yatak odalarımıza kadar yaşadığımız her yerin hücrelerine kadar askeri yöntemler giriyor. Bu grup kendine hedef olarak erkek egemenliğini de alıyor. Savaşın ve çatışma ortamlarının bunu güçlendireceğini düşünüyor.

Bir arada olmak da iyi bir şey herhalde?

Nilgün: Birbirimizi de değiştiriyoruz, birbirimizi uyarıp tartışıyoruz. Açılış sokakta yaptık. Burası çok erkek bir sokak, bütün esnaf erkek. Pek çok kadın sokakta saatler boyunca muhabette ettik, halaylar çektik. Sokakları da militarizmden arındırmak lazım...

Nebile: Biz kadınlar olarak İstanbul’un her sokağını, her noktasını hatta evlerin içine kadar her yerini barış noktasına dönüştürelim istedik. Karadeniz bölgesini, Ege bölgesini her yanı bu noktalarla donatalım istiyoruz... Kadınlar birbirlerine dokunurlarsa barışın sesi daha güçlü çıkar, diye düşünüyoruz.

Son dönemlerde her şey yeniden alevlendi... Barış eylemleri zor...

Nebile: Evet çok sancılı süreçlerden geçiyoruz. Çatışmalardan beslenen erkek egemen bir yapı da var. Siyaset, daha çok nemalanmak için ortamı alevlendiriyor. Tek başımıza barışı getirecek güçte değiliz belki ama en azından ses vermemiz, gerekiyor. Bu çok çok önemli.

Nilgün: Ben bu süreçte çatışmalardan direkt ekonomik çıkarı olanların dışındaki bütün kesimlerin zarar gördüğünü düşünüyorum. Orta sınıf kadınları da zarar görüyor. Şiddet onların da kapısından içeri giriyor. Sokakata evde şiddet artıyor. Onların da hayatlarından pek çok şey çalınıyor. Bizim kadar olmasa bile, onlar da etkileniyor. Kendim için de bu durumun değişmesini istiyorum. Biliyorum çatışmalar bittiği anda bunlara ayrılan bütçeler hastanelere dönecek, gidip bir buçuk saat kuyruklarda beklemeyeceğim, daha fazla doktor yetişecek, sosyal haklarım kısıtlanmayacak.

Çevredekilerin barış noktası eylemlerine bakış biçimi nasıl?

Nebile: Bazı insanlar merak ettikleri için gelip soruyorlar, “siz kimsiniz, ne yapıyorsunuz” diye. Şimdiye kadar birkaç kadın açıklamalarımızı dinledikten sonra, “haklısınız biz de size katılmak istiyoruz” dedi. Bu sevindirici, biz de zaten kadınlara ulaşmak istiyoruz. Çünkü dertlerimiz ortak. Karadeniz’deki kadın ineğini satıyor askere yolluyor çocuğunu, metropoldeki bileziğini bozuyor askere yolluyor, sonra cenazeleri geliyor. Hangi kadın isteyerek çocuğunu ölüme gönderir.

Nilgün: Binlerce ölümden bahsediliyor. Bunun dışında tarım arazileri, doğa her şey tahrip oluyor... Ayrıca göç... Göç sadece bir insanın coğrafya değiştirmesi değil, bütün hayatının bütün geçmişin ve geleceğin değiştirilmesi, her şeyinden kopması demek. İstiklal Caddesi’nde küçücük çocuklar mendil satıyorlar, hap kullanıyorlar. Bütün bunlar köklerden zorla koparılmakla ilgili.

Sesinizi duyurabiliyor musunuz?

Nilgün: Zor oluyor. Büyük medya bize yer vermiyor. Genel olarak sol medyada yer alıyor haberlerimiz. Bunun en büyük nedenlerinden biri kadın olmamız. Sadece başka türlü bir barış istemenin dışında erkek egemenliği ile de uğraşıyoruz biz. Yani medyanın çok bayıldığı bir grup değiliz... Sokaktan geçenler arasında olumlu tepki verenler oluyor ama kalıcı bir barış için mücadele yolunun çok zor yürüneceğinin farkındayız. Ama birlikte bir şey yapıyor olmak umutları yeşettiği gibi, başka bir dünya tasavvurunu da mümkün kılıyor.

Nebile: Çok çatışmalı bir dönem yaşıyoruz. Bu doğru ama ben umutsuz değilim, savaş argümanları ve yöntemleri artık tükenmişti. Kadınları şövenizmden arındırıp gerçekten barış talebinde ortaklaştırırsak başarı elde edebiliriz.

İşçi sınıfı mücadelesi üzerindeki etkileri nedir, çatışmaların sizce?

Nebile: Bakın ben sendikacıyım yıllar önce sendikalar yapmış oldukları toplu sözleşmelerde yüzde 80’e yakın zam alıyorlar-

dı. Bugün en iyi sözleşme ya enflasyon farkıdır ya da yüzde 3’lerin üzerine çıkmaz. İşverenler pek çok sendikaya bağtılamış olduğu sözleşmeler için bile “bu yüksektir gelin aşağıya çekelim, protokol yapalım” diyor. İşçiler pasifize oldular kendi haklarını ararken geri çekilerek birbirleriyle uğraşmaya başladılar. Şövenizm, cinsiyetçilik, memleketçilik diz boyu... Oysa Kürtü, Çerkezi, Lazı, Türkü işçilerin çıkarları ortak. Petrol-İş üyesi kadınlar dahil olmak üzere tüm işçi kadınlara şöyle bir önerim var: Gelin çalıştığımız fabrikaları ve işyerlerini işçi havzalarını birer barış noktasına dönüştürelim.

Nilgün: Ben doğrudan silah satanlar ve savaştan doğrudan nemalananlar dışında herkesin barışa ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Bir şey daha var. Erkek egemen hayat bizi anneliğe hapsetmişken askeri koşullar bizi annelik konusunda daha da köşeye sıkıştırıyor. İster “şehit anaları” olsun, ister “barış anaları” olsun, tüm kadınları anneliğe hapsediyor. Ben buna da karşı çıkıyorum. Bu ikilemden de kurtulmanın tek yolu barış. ■

Nilgün Yurdalan

Esneklik ve Dayanışma

Esnek çalışma biçimleri güvencesizliği giderek artırırken güvenceli işlerde çalışanlarla güvencesizler arasında bir dayanışma ilişkisi henüz kurulabilmiş değil. Güvencesizlerin sendikalarda örgütlenbilmesi, sendikaların daha geniş bir kapsama alanı oluşturmalarına ve hedefledikleri bu toplumsal kesimlere yönelik yeni siyasalar yapılar üretmelerine bağlı görünüyor.

Bireyin, kendi durumuyla ilgili olmasa bile diğer grupların ve bireylerin taleplerine destek ve katkı sağlaması, işçi sınıfı içerisindeki çıkar farklılıklarının zorunlu bir sonucudur. İşçi sınıfı tarih sahnesine çıktığından bu yana çıkarları ve çalışma normları bakımından hiçbir zaman homojen olmamış, ayrışma potansiyelini her zaman içinde barındırmıştır. Eğer öyle olmasaydı işçi sınıfı için "dayanışma tasarımı hiçbir anlam ifade etmezdi.¹ Bölünmüş grupların birbirlerinden yalıtılması ve birbirleriyle mücadele etmeleri genellikle yenilgiye yol açtığı için sınıf dayanışması, işçilerin dayanışma örgütü olan sendikaların mevcudiyeti ve etkinliği için de hayati bir öneme sahip olmuştur. Ancak, yeni üretim ilişkilerinin belirlediği esnek çalışma ve toplumsal ilişkilerin çalışanlarda ve toplumlarda yarattığı ayrışma işçiler arasında dayanışmanın sağlanmasını giderek zorlaştırmaktadır. Bunun en belirgin kanıtlarından birisi gerileyen sendika üye sayısıdır. Bilindiği gibi sendikalar işçiler arasındaki rekabete son veren dayanışma örgütleridir. Her ne kadar sendikalar işçilerin tek dayanışma örgütü değilse de, 20. yüzyılda devlet-sermaye ve emek arasında oluşmuş olan uzlaşmada emeği temsil eden yegane aktörlerden birisi olmuştur. Örgütlenmenin öznesi konumundaki çalışanlar arasındaki dayanışma duygusu da sendikal örgütlenmeyi

belirleyen önemli bir etkidir. Çünkü sendikalar, üyelerinin dayanışma ve kolektif gücünden edindiği temsil kapasitesi ile toplumda bir baskı grubu oluşturur ve işverenlerin gücünü dengeleyecek kolektif bir güç sağlayabilir. Böylesi bir güç ve yeteneğe sahip olmak, çalışanları koruma ve destekleme kapasitesine de sahip olmak anlamına gelir.

Emek piyasalarındaki ciddi dönüşüm

İşçiler arasındaki kolektif hareket ve dayanışma duygusunun zayıflamasına neden olan esnek çalışma ilişkileri toplumun ve işçilerin davranışlarına sirayet ederek, işçiler arasında dayanışmanın sağlanmasını her zamankinden çok zorlaştırıyor.

Esnek üretim yöntemi, büyük sermayenin üretim maliyetlerinin bir kısmını küçük firmalara yılmak amacıyla işyerinden

uzaklaştırmasını olanaklı kılıyor. Taşeronlara iş yaptırma, fason üretim, eve iş verme, tele çalışma bu stratejinin araçlarını oluşturuyor. Yeni üretim ve yönetim anlayışı istihdam ilişkilerinde ve dolayısıyla emek piyasasında ciddi dönüşümler yaratıyor. Eski üretim ve birikim modelinde hakim olan standart istihdam ilişkisi, katılığa tahammül edemeyen esnek üretim modelinde ender bir ilişki biçimine dönüşüyor.

Bilindiği gibi standart istihdam ilişkisi çalışanlar açısından belirli bir istikrarı içinde barındırır. Çünkü bu tip bir istihdam ilişkisinde çalışma, bir işverene, sözleşmeye ve sözleşmeden kaynaklanan güvencelere dayalıdır. Bu istikrarı tamamlayan unsurlar ise, ücret, sosyal koruma ve örgütlenme hakkıdır. İstihdam ilişkisine ilişkin bu tip özellikler II. Dünya Savaşından sonraki işgücü piyasasını tanımlar. An-

cak günümüzde işgücü piyasasının kuralılaşlaştırılmasına yönelik yeni yasal ve kurumsal düzenlemeler nedeniyle belli bir istikrara dayanan istihdam ilişkisi yerini bireysel istihdam ilişkisine bırakıyor. Günümüz çalışma şeklini tanımlayan temel argüman, sözleşmenin olmadığı veya işin niteliği gereği süreksizlik gösterdiği istikrarsız ve güvencesiz çalışma şeklidir.

Öteden beri sermayenin önemli endişelerinden birisi kullanımını zaman içinde değişen bir emek gücüne sahip olmaktır. Bundan önemli ölçüde fayda sağlar. Bu nedenle girişimciler yalnızca üretime doğrudan bağlı olan maliyetlere katlanıp, gelecekte seçeneğe olsun diye kullanılmamış emek zamanı için bir çeşit kira ücreti veremeyi istememektedirler. İstediklerinde ise çalışmaya hazır kişilerin bulunmasını talep ederler. Bu tip bir zaman esnekliğinin

¹ Leo Panitch, "Emek Stratejisi Üzerine Düşünceler", Çev: Ceren Kalfa, PRAXİS, Sayı:8, Güz, s.95

yani sıra sermaye biriktiricilerinin kullanımı mekânsal olarak değişebilen bir emek gücüne sahip olmak isteyecekleri de bilinmektedir. Özellikle yüksek ücretlerden kurtularak üretim maliyetlerini düşürmek amacıyla emek yoğun üretim birimlerinin ucuz işgücü merkezleri olan çevre ülkelerine kaydırarak mekânsal değişimi engelsiz bir şekilde sağlaması da önemli bir fayda aracıdır. Sermaye, emeğin zaman ve mekân esnekliğinden her zaman fayda bulmasına rağmen, yeni üretim modeli bu esnekliği, eski-fordist üretim ve birikim modeline göre daha çok talep etmekte ve fayda sağlamaktadır.

Esnek çalışma kadınlara öneriliyor

Nitekim yeni dönemde yasalardan ve ücretlerden doğan maliyetlerden, talep dalgalanmalarının yarattığı risklerden kaçınmanın en iyi yollarından olan taşeron ve fason üretim ile eve iş verme sisteminin yaygınlaşmış, gerektiğinde kullanılacak gerekmediğinde ise kolayca saf dışı edebileceği geçici, mevsimlik, evde çalışma gibi işçi -işveren ayrımını belirsizleştiren ve işin görünürlüğünü bulanıklaştıran istikrarsız, geçici ve çoğu zaman güvencesiz istihdam biçimlerini yaygınlaştırıyor. Günümüzde güvencesiz istihdam türünün 1,5 milyar kişi ile dünya istihdamının yarı büyüklüğüne ulaştığı, 2009'da bu kategoridekilerin sayısının yaklaşık 100 milyon kişiye ulaştığı tespitleri yapılmaktadır.²

Gerçekte esnek ve güvencesiz çalışma şekli kadın işgücü ile özdeşleşmiş durumda. Esnek çalışma daha çok kadın emeğinin işgücü piyasasına çekilmesi için uygun görülen modellerin başında geliyor. Son dönemlerde kadınların işgücüne katılma oranının çok düşük olduğu Türkiye'de, hükümet ve sermaye grupları gibi çeşitli örgütlerin yayınladıkları raporlarda kadın işgü-

cüne katılma oranının artırmak için esnek çalışma modellerini şiddetle önerdikleri görülüyor. Bu durumun Türkiye ile sınırlı olmadığı biliniyor. Özellikle ev ve iş arasında denge kurarak geleneksel rollerini tehdit etmeyen bir çalışma biçiminin yanı sıra tam da sermayenin sadece ihtiyaç duyduğu zaman kullanacağı bir işgücü havuzunu oluşturması bakımından bu model kadınlar için tercih ediliyor. Bu konuya ilişkin değerlendirmeleri sonraki yazıya bırakmak kaydıyla, esnekliğin kadınlar arasındaki güvencesizliği artırdığı ve dayanışma duygusunun oluşmasını engellediğini söyleyeyim.

1980'lerden sonra kadınlar daha ağırlıklı olmak üzere giderek daha fazla kişi enformel sektöre dahil olurken, yeteri kadar istihdam yaratamayan formel sektördeki işçilerin pazarlık güçleri, işten atılma yada eski ücretlerine ve haklarına razı olma arasında bir tercih yapmaya zorlayan, savunmasız ve daha esnek bir emek pazarı arasında sıkıştırılıyor. Tüm çalışanlar artık kendilerini işsiz, eğreti, yarı zamanlı çalışan gibi görüyor. Böyle bir yapıda işsizlik sürekli olarak işçileri kontrol ve disipline etmede önemli bir araç olarak kullanılıyor. Çalışarak elde ettiği ücretten başka bir gelire sahip olmayan işçiler için, iş kaybı çoğu zaman yoksulluk anlamına geldiğinden, iş güvencesi tüm istemlerin önüne geçebiliyor. İşçiler arasındaki rekabeti artırarak ve dolayısıyla dayanışmayı zorlaştıran bu durum, örgütlü işyerlerinde dahi görülebiliyor. İş korumanın temel amaçlardan biri haline geldiği günümüzde sendikaların, iş güvencesi karşılığında kendi üyeleri için düşük ücret artışına razı olan ve aynı işyerinde dahi taşeron işçilerinin düşük ücret, güvencesiz çalışma gibi kötü çalışma koşullarına rıza gösteren, savunmacı bir politikayı benimsedikleri görülüyor.

Yeni bir sendikal örgütlenme

Esnek ve belirsiz çalışma ilişkilerinin yükselişiyle birlikte, güvencesizlik tüm istihdam biçimleri için ortak bir özellik haline geliyor. Bu durum daha

çok erkek, mavi yakalı, tam zamanlı ve güvenceli işlerde ve büyük işyerlerinde çalışanları örgütlemeye dayanan geleneksel sendikal paradigmanın sorgulanmasını ve zayıflamasını beraberinde getiriyor. Emek cephesinde yaşanan derin kriz hali bu modelin de krizine işaret ediyor. Giderek "geleneksel sendika"ların örgütlenmesinin nesnel koşulları ortadan kalkıyor. Ve sendikaların işçi sınıfının dayanışma örgütü olma özelliği yok ediliyor. Sendika üyeliğindeki düşüşün yanı sıra, çalışanlar için üye olmak önemini yitiriyor. Birçok çalışana göre, kendi sendika üyeliğinin bireysel kimliği üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı gözlemleniyor. Hem mevcut hem de potansiyel üyelerin sendikalara yönelik inançsızlığının ve güvensizliğinin, geleneksel sendikal politikaların yeni koşullara cevap vermemesinden kaynaklandığını söylemek gerekir. Bu nedenle sendikaların, faklılaşan istihdam biçimlerinin ortaklaştığı ve yeni bir çalışma biçimi olarak yaygınlaşmakta olan "güvencesiz çalışma"yı hedefleyen yeni bir yapılanma ve model arayışlarını gündeme almaları gerekiyor. Artık sendikaların güvencesizliğin ve güvensizliğin çalışanları ayrıştırıcı niteliğinin farkına varıp bu durumu ortak bir bilinçe dönüştürmeleri gerekiyor. Bu zor olduğu kadar zorunludur da. Ancak bunun hiyerarşik, bürokratik, büyük iş yerleri ve ücret sendikacılığına dayanan sınırlı bir modelle aşmaları mümkün görünmüyor. Sendikaların bu modelde ısrar etmeleri, dünya-

nın farklı bölgelerinde güvencesizlerin, çoğu zaman formel sendikal örgütlenmenin dışında ve ona rağmen örgütlenmelerine neden oluyor. Bu durum çalışanlarda ve toplumda sendikaların çalışanları ortak çıkarlar etrafında örgütleyebileceğine dair inancı zayıflatarak, işçi sınıfının dayanışma örgütü olma özelliğini kuşku hale getiriyor.

Oysa kurumsal yapısı, üye sayısı ve bağımsız olabilme potansiyeli bakımından, işveren ve kamu kurumları ile etkili pazarlık yapabilme, kaynakların sürekliliği ve etkili işleyen bir bürokrasinin varlığı nedeniyle sendikalar hâlâ güvencesizler için en etkili örgütlenme tarzı olma özelliğini koruyor. Ancak güvencesizlerin sendikalarda örgütlenmesi, sendikaların daha geniş bir kapsama alanı oluşturmalarına ve hedefledikleri bu toplumsal kesimlere yönelik yeni siyasetler/yapılar üretmelerine bağlı görünmektedir. Sendikalar, dayanışma kanalları kapatılmış durumdaki güvencesiz çalışanları odağına almalı ve esnek bir örgütlenme modeli ile hak taleplerini dile getirebilecekleri ortak bir platform oluşturabilmelidir. Gerçekte bazı zaaf ve sınırlılıklar taşımalarına rağmen güvencesizlerin örgütlenme hareketi ve deneyimleri sendikalara yol gösterici nitelikler taşımaktadır. Sendikal hareketin bu deneyimlerden dersler çıkararak güvencesizler hareketi ile ortaklaşması, sınıf dayanışması için temel bir sorun ve zorunluluk olarak görülmelidir. ■

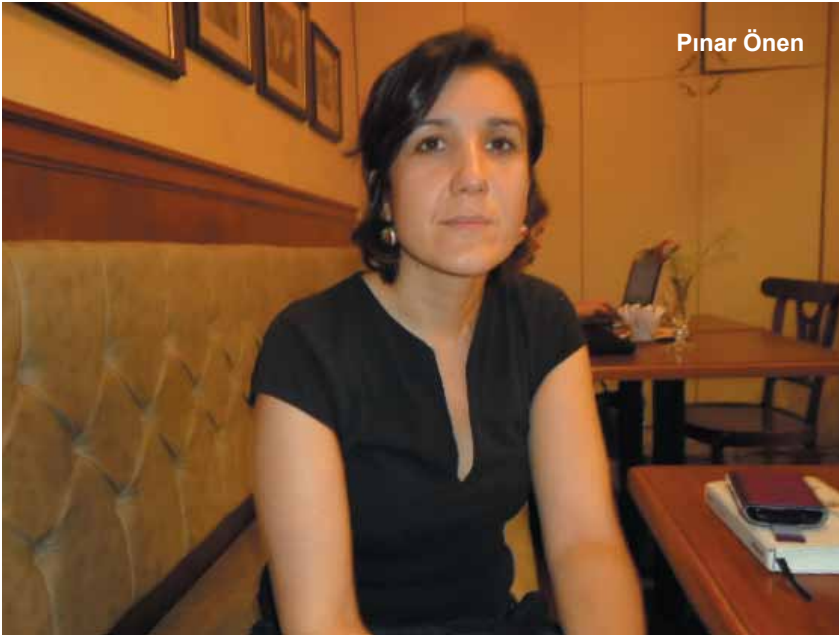
2 akr. Mustafa Sönmez, "İşsizliğe Karşı Kamu İstihdamı", <http://mustafasnmz.blogspot.com/2010/02/issizlige-kars-kamu-istihdam2.html> (Erişim: 20.05.2010)

İşyerinde bir baskı, yıldırma ve denetim mekanizması olarak mobbing:

Toplum pusuya yatmış sizin “evinizin kadını” olmanızı bekliyor, direnin!

Psikolojik boyutları olan bir yıldırma mekanizması olarak tanımladığımız Mobbing, son günlerde sendikaların gündemine de girdi. Konfederasyonlar bu konuda kitap ve broşür yayımlamaya başladılar. Bu yayınların çoğu önemli eksiklikler barındırıyor. Ama mobbingi içinde yaşadığımız baskıcı sosyo ekonomik sistemler bağlamında ele alanlar da var. Toplumsal Dayanışma İçin Psikologlar Derneği Girişimi'nden (TODAP) klinik psikolog Pınar Önen ile mobbingi konuştuk...

Söyleşi: Necla Akgökçe

Eleştirel psikoloji akımı içinden konuşan bir psikolog olarak mobbingi nasıl tanımlıyorsunuz?

Mobbing iş yerinde şiddet olarak özetlenebilir. İş yerinde fiziksel, cinsel, psikolojik bir saldırıdır. Aşağılama, hakaret, iğneleme gibi davranışlar dışında işle ilgili yaptırımlar şeklinde, o kişinin yeteneklerine, kapasitesine uymayan bir işi ona vermek şeklinde de ortaya çıkabilir. Genellikle sadece ast - üst ilişkisinde görülmeyen, -o da ciddi bir faktör çoğu kez üstlerin astlara yaptığını görüyoruz çünkü- ama meslektaşlar arasında da görülen kadınların daha çok maruz kaldığı bir şiddet biçimi. Mobbing davranışını tanımlarken ana akım psikoloji

ile bizim tanımlarımız arasında bir fark yok. Ama mobbingi açıklarken, analiz ederken, nedenlerini tartışırken biz farklılaşırız.

Mobbingi ele alırken sizle anaakım psikoloji arasında ne tür farklılıklar var?

Ana akım psikolojide mobbing genel olarak bireysel patolojiler ve örgüt özellikleriyle açıklanıyor. Kurumun, işyerinin kültürünün nasıl olduğu, oradaki dinamiklerin ve süreçlerin nasıl olduğu bu açıklamada önemli rol oynuyor. Sadece anaakım psikolojide değil, örgütsel süreçlerle ilgilenen başka alanlarda da,

örneğin çalışma ekonomisi gibi bölümler de mobbingi daha çok bu şekilde ele alıyorlar. Biz sorunu sadece bireylere indirgeyen yaklaşımın eksik ve yanıltıcı olduğunu düşünüyoruz. Sorunu daha çok kapitalizm ve patriyarki sorunu olarak görüyoruz. Çünkü çalışma hayatından bahsederken kapitalist süreçlerden bahsetmemek, çok mümkün gözüküyor. Gerek örgütler, gerekse bireyler kapitalist sistemin işleyişinden bire bir etkileniyorlar. Kapitalist sistemin dayatması insan modeli, öncelikle gücü ve rekabeti merkeze koyan bir model. Güçlü, hırslı, başarı odaklı, atılgan, girişken, rekabetçi, presentabl, başarı odaklı bir insan modeli dayatıyor. Kar amaçlı üretim süreçlerinde performans ve kar baskısı ile insanları sıkıştırıyor, rekabeti körüklüyor, güvencesiz çalışma üzerinden sürekli insan öğütüyor, “bunu aldım, olmadı bunu at, geç, bir sonraki gelsin” diyor, işine yaramayanı, farklı olanı, iş yerinde çeşitli baskı mekanizmalarına direnenleri dışlıyor. Performans ölçüsünü dayatıyor ve taleplerini de sürekli artırıyor- bir hafta 100 mal üretene güzel performans gösteriyorsun, diyor ertesi hafta aynı 110’da üretirsin sen- diyorlar. Artan işsizlik çalışanları sürekli değersizleştirerek yerine yenileri konabilecek nesnelere haline getiriyor. Asla doymayan bir sistem bu. Sistemin örgüt süreçlerinde olduğu gibi ilişki düzeyde, bireysel düzeyde etkileri var. Gücün ve rekabetin temel değer olduğu bu süreçlerde, çalışanların birbirine uyguladığı şiddeti bu bağlam-

ları ele almadan tartışamazsınız. Biz kapitalist sistemden oradaki üretim ilişkilerinden bahsetmeyen bir mobbing analizinin, çok çok eksik olacağını düşünürüz.

İkinci ayak ta patriyarki... Onu da iki boyutta ele alabiliriz. İlk olarak iş hayatının bizzat kendisi erkek. İdeal erkek modeli nedir; güçlü, rekabetçi, hırslı, rasyonel bir tip. İşyerindeki insan modeli esasında bir erkek modeli.

İkinci olarak da klasik kadın, erkek ilişkilerinin, patriyarkal ilişkilerin işyerinde de tekrarlandığını görüyoruz. Nasıl görüyoruz? Yönetici olanların çoğu erkek, kadınların yükselme şansları her zaman çok daha düşük, kadınların maruz kaldığı şiddet her zaman daha yoğun. Kadınlar günlük hayatlarında karşılaştıkları hertürlü baskı ve şiddete işyerinde de maruz kalıyorlar. Çünkü patriyarkal ilişkiler orada da devam ediyor. Biz mobbinge bu iki ana eksen etrafında bakılması gerektiğini düşünüyoruz. Bunların çıktısı elbette bir takım bireysel ilişkilenmelerde ortaya çıkar.

Kadınlar niye daha çok mobbinge maruz kalıyorlar?

Öncelikle “güçsüz” olarak görülen kadın, şiddet davranışlarının kolay lokması olarak görülüyor. Toplumda “çalışan kadın” imgesinin hâlâ oturmadığını düşünürsek, çalışma ortamlarında gözler sürekli kadınların üzerindedir. Kadın “erkeğin bakması” gerekirken çalışma asiliğini göstermiş, hamile kalma bu sebeple “işe yaramama” potansiyeli olan, yeteri kadar güçlü olmayan, bedeni ve cinselliğiyle algılanan bir bireydir öncelikle. Belli bir kariyere sahip kadının, o pozisyona nasıl geldiği bir erkeğe nazaran çok daha farklı kodlarla sorgulanır, çalışanlarla kurduğu “flörtöz” ilişkilerle, güzel, prezentabl” olması ile örneğin -gerçekte de belli bir pozisyonda yer alan kadınlar genel olarak prezentabl olmayanlardan olmaz-. Kadınlar en başta bedenleriyle, görünümleriyle, kadına ilişkin beklenti ve algılarla sürekli ayrımcılığa maruz kalırlar. Kadınlar işyerlerinde sadece performanslarıyla, yaptıkları işteki yetkinlikle değil, kadın olmakla da ilgili bir savaş vermek zorundalar. Kadın olarak orada var olma mücadelesi vermek zorundadırlar. Hayatın tüm diğer alanlarında olduğu gibi, iş yerleri de kadına yönelik şiddetten bağımsız değil. Sendikal örgütlenmenin

olduğu kadın gruplarında farkındalık ve bilinçlenme daha fazla ama kadınların bu konuda bilinçli olmadığını görüyoruz. Şiddet ve taciz samimiyete bağlanıp, yok sayılabiliyor. Pek çok kadın maruz kaldığı muamelelerin şiddet olduğunun bile farkında değil, bir şekilde duruma adapte olmaya çalışıyor. Psikolog olarak bana gelen danışanlarımın bir kısmı “Bununla nasıl başedeceğim?” diye soruyor. “Nasil durduracağım, bu adama nasıl haddini bildireceğim?” demiyor mesela. “Ben bu adama nasıl takmam, takmayayım...” yani “O değişmeyecek ama ben buna kafayı takmak, üzülme istemiyorum, sadece kendimi korumak istiyorum” diyor. Buldukları çözüm de bireysel ve kendi psikolojileri üzerinden oluyor. Veya öğrenilmiş çaresizlik duygusu onların mücadele etmelerine engel oluyor, kadınlar işten istifa etmeyi tercih edebiliyor. Kadının çevresi de, mücadeleyi değil kaçınma davranışlarını destekliyor.

İçinde buldukları durum mutlak yani?

Evet, orada değiştirilecek bir şey yok hissi hakim. Burası işyeri ben de çalışmak zorundayım, öyleyse bir şekilde devam etmeliyim. Kapitalist sistem, işsizlik, ekonomik kriz, güvencesiz çalışma işin içine giriyor elbette bu noktada. İşlerini riske atmaktan korkuyorlar. Fail üst düzey pozisyonda ise “bununla yaşamayı öğrenemim” diyor kadınlar. Benden “şiddetle yaşamayı, nasıl öğrenirim, bunu bana öğretin” diye talep ediyorlar.

Çoğu kişi de “İş hayatının sıkıntıları, iş

hayatında olur böyle şeyler, insanlarla uğraşmak zor” diyerek normalize etmiş durumda. Bazen de iş stresine bağlı olarak herşeyi “Aslında çok iyi bir adam, ama işi stresli, gergin, acısını bizden çıkarıyor” deniliyor...

Mobbing sürecini anlatabilir misiniz? Yapanların ve maruz kalanların özellikleri neler sizce, bazen bir kişinin mobbinginin ardından başkaları da sürece katlabiliyor sanki...

Fail konum olarak daha güçlü, o nedenle failin cümleleri mağdurun cümlelerinden her zaman daha etkili oluyor. Mağdurla ilgili “İşini yapmıyor, boşluyor, tembel...” şeklinde söylenen olumsuz bir cümle, o işyerindeki insanlar tarafından ciddiye alınabiliyor. Bu, oradaki insanlar nezdinde mağdurun, eksik olduğu -o da olabilir, bu uğradığı şiddeti meşrulaştırmaz- kötü olduğu şeklindeki algıları beslemeye başlıyor. Kişi birden bire birçok insan tarafından saldırıya maruz kalmaya başlıyor. Bir hata yaptığında yapıcı, destekleyici bir geri bildirim yerine yıkıcı bir geri bildirimle karşılaşılıyor. Bir süre sonra sürekli suçlanan pozisyonda oluyor. Mobbing davranışları genelde tanık olmadığı durumlarda sergilendiği için, mağdur mobbinge uğradığını çevresindekileri ikna etmekte de çok zorlanıyor, yanlış anlamışsındır deniyor, veya bu bireysel kişisel çatışma olarak görülüyor. Oysa şiddet davranışı bireysel olarak ötesinde toplumsal bir sorundur.

Faillerin belli kişilik özellikleri önemli elbette. Ana akım psikoloji hep kişilik özellikleri üzerinde yoğunlaştığı için bize katkıları var bu noktada. Failler, vicdanı olmayan, empati duygusu gelişmemiş, bağlanma ve sevgi duygusu olmayan anti- sosyal kişilik özelliklerine sahip insanlar değil öncelikle. İşkenceciler gibi esasında, işkenceciler nasıl dışarıdaki sıradan kişiler, yandaki komşumuz, akrabamız olabiliyorsa, mobbing failleri de benzer bir biçimde herkes olabiliyor. Bazı kişilik özelliklerine de sahip olabilirler yine de. Failler, kendini daha güçlü hissetmesine ve bu gücü de istediği gibi kullanmasına yarayan bazı özellikleri olan insanlar olabiliyor, liderlik özellikleri gibi, girişkenlik gibi. Mağdurlar bunu içselleştiren kişiler, yani kendilerinin sorunu gibi görenler, genel olarak da kadınlar oluyor. İçselleştirmeyenler de mücadeleci kişiler ve gruplar oluyor. Mağdurların hepsi içine

kapanık ve sinmiş kişiler değil. Onlar arasında da iki grup var. Kendini gösteren ve bunun için dikkat çeken, olumsuz duygu beslenen kişiler. Diğerleri de çok daha az görünen çekingen, kendini ifade etme güçlüğü olan kişiler. Cinsel yönelimi, etnik kökeni vb. nedenlerle ayrımcılığa uğramayı mobbinge katmayabiliyor bazı yaklaşımlar. Ben etnik köken ya da cinsel yönelim konusunda ayrımcılığa uğruyorsa bir kişi, bunun da mobbing olarak ele alınması gerektiğini düşünüyorum. Tetikleyicileri farklı olsa da bunlar da işyerinde şiddettir.

İşinde hırslı ve yükselmeyi isteyen kadınlar daha fazla risk altındalar mı?

Öyle bir kadın dikkat çekiyor. İnsanlar onun hareketlerini yorumlamaya tepki vermeye başlıyorlar. Hırslı kadınlar erkeksi de bulunuyor. Mobbinge ve bunun gibi davranışlarla onu bir nevi tekrar "kadınlaştırmaya", güçsüzleştirmeye, sindirmeye çalışıyorlar. Ezerek, haddini bil diyerek. Çünkü kadın eşit ilişki kurmak istiyor. "Biz ikimiz de aynıyız, işimizi yapıyoruz, iyi yapıyoruz" diyor. Erkek eşit ilişkiyi kabul etmiyor, onu tekrar patriyarkal ilişkiler içine hapsetmeye çalışıyor. Bunu da nasıl yapacak? Psikolojik ve cinsel tacizle yapıyor. Elbette kadın da taş değil. Bu tip davranışlar travmatik yaşantılar nihayetinde, üzüntü, kaygı, gerginlik hissediyor ve bunlar sonucunda geri çekilmeler, yaşayabiliyor. Burası, erkeğin "İşte hah, bak sen kadınsın" dediği nokta. "Haddini yerini bil, sen bir kadınsın, zayıfsın, ben sana bunu yaparım, sen de üzülür ağlarsın" diyerek eşit ilişkiyi bozuyor. Klasik kadın erkek rollerine geri dönüşlüyor böylelikle.

Mobbingi psikolojisi bozuk birkaç insanın yaptığı bir şey olarak görmüyorsunuz temel olarak?

Elbette bireyler incelendiğinde psikolojik bazı etkenler bulabiliriz. Ama buna sadece bu şekilde bakmanın eksik ve yanlış olduğunu düşünüyoruz. Sonuçta insanız, bağlamın bize verdikleri ile hareket ediyoruz. O bağlam sizi canavar da yapabilir çok farklı bir noktaya da getirebilir. Biz bağlama dikkat çekmek istiyoruz. O bağlamın ürettiği, ortaya çıkardığı insan modelleri olarak görüyoruz biz kişiyi, kişi anasının karnından şiddet faili olarak çıkmıyor. Bütün insanlar içinde agresif duygular var, çoğumuz bizden daha iyi birine karşı kıskançlık hissetmişizdir, hepimiz güçlü olmak isteriz, birilerine öfke hissedebiliriz. Bunlar çok doğal insancıl duygular. Ama bizim dikkat çekmeye çalıştığımız bağlamlar, kapitalist sistem, patriyarkal sistem, şiddet kültürü, militarizm, ırkçılık gibi değerler insani olumsuz dürtüleri besleyerek, pekiştirerek, cezalandırmayarak, yeniden üretiyor, şiddet davranışına dönüştürüyor, bir kişilik yapısı haline dönüştürebiliyor... O noktada bu kişiyi, içinde bulunduğu bağlamlardan bağımsız "patolojik, hasta" sıfatlarıyla nitelendirmek eksik ve yanlış bir anlayıştır.

Sendikalaşma süreçlerinde mobbing bir işveren taktiği olarak da ortaya çıkabiliyor...

İşten atmak için, kişiyi istifaya zorlamak için, tazminat vermemek için, krizde işten çıkarmak için de bu bir araç aynı zamanda mobbing. Ama sadece araç

olarak bakmak da doğru gelmiyor. Orada "adam düğmeye basıyor, kuklalar da bunu uyguluyorlar" gibi bir durum yok. Elbette böyle olgular da vardır, ama çok ok daha az. Bu işyerlerinde varolan bir dinamik zaten, insanların çoğu bunu planlı kasıtlı bir takım amaçlarla yapmayabiliyor.

Mücadele yöntemleri konusunda neler önerirsiniz?

Öncelikle farkındalık çok önemli. Çalışanların bu davranışı farketmeleri, analiz etmeleri ismini koymaları, çok önemli. Bazen danışanlarımda görüyorum, ismini ben koyuyorum. Bunun bir şiddet olduğunun farkında bile değiller. Çünkü normalize ediyorlar. "Hayır" diyorum "siz şiddet görüyorsunuz".

Farkındalık, dinamikleri analiz etmek, adını koymak, ilk başta çok çok önemli. O zaman herşeyi içinize almamış oluyorsunuz. "Benden kaynaklı, ben bu iş yerinde yapmayacağım, burası bana göre değilmiş" gibi kişisel açıklamaların ötesine geçmiş oluyorsunuz. Ve arkasından tabii örgütlü mücadele...

Sendikalarda neler yapılabilir ?

Öncelikle bilinçlendirmek gerekir. Sendikalar çalışanlarına mobbingin ne olduğunu anlatmalıdır. Sendikal eğitimlere alınıp, sadece mağdur değil tanıklar da yani tüm çalışanlar bilinçlendirilmelidir. Çünkü hem mobbingin farkında değil, hem de ona karşı yapılabileceklerin de farkında değiller. Kime danışabilirim, kimden yardım alabilirim, bu soruların cevaplarını bilmeliler.

Bir panelde "Yanıma hep birini aldım, kişiyle yalnız kalmamaya dikkat ediyorum" dedi mobbinge maruz kalan bir kadın. Bu tip basit tüyolar bile işe yarayabilir. Mobbing iki kişi arasında geçiyor çünkü. Maruz kalanın o otistik ve şizoid yalnızlıktan çıkması lazım. Hem hukuki hem de psikososyal açıdan ne gibi önerilere onlara yardımcı olabiliriz? Broşürlerle, eğitimlerde bunları anlatmalıyız. Şimdi büyük şirketlerde çalışan İK uzmanları çoğunlukla, sosyal bilimcilerden oluşuyor, içlerinde psikologlar da var. Onlarla da işbirliklerine gitmeye çalışmalıyız, elbette eleştirel psikoloji bakışıyla... Ayrıca sendikalar bir telefon hattı kurabilirler mesela...

Nereden başlamak lazım?

Ana şey içine alma, içselleştirme, bunun mücadelesini vermek gerekiyor öncelikle. Kişi mücadele sonucunda istifa etmeyi seçebilir, ama işini kaybetse bile çok önemli değil, mücadeleden arta kalan tortu, kontrol duygusu olacak. Kaybetse bile hukuki mücadelesini vermesi gerekir; çünkü sonuçta “en azından ben mücadele ettim, kontrol bende” diyecek. Bir deneyimi travmatik yapan şeylerden en önemlisi kontrol duygusudur. Şiddete maruz kaldığınızda en olumsuz psikolojik etki bırakan şey kontrol duygusunun yokluğudur. İşinizi değiştirseniz bile verdiğiniz hukuki mücadele size kontrol duygusunu, öz güven ve öz yeterlilik duygularınızı geri verir. Eylem sırasında o özne siz nesneydiniz. Ama artık siz bir nesne değilsiniz. Artık siz de bir öznesiniz. Bu tip adımların psikolojik olarak da mağdura iyi geldiğini düşünüyorum. Örgütlenme açısından da çok önemli adımlar bunlar elbette. Dava açmak, örgütlü mücadele vermek, şiddet mağdurlarında psikolojik iyileşmeyi sağlayan en önemli faktörlerden biridir. Dava kazanılsın ya da kazanılmasın. O süreçte kişinin edindiği kontrol, güven duygusu, aldığı destek çok çok önemli. Bu, başlı başına iyileştirici olabiliyor.

Ve deşifre etmek... Bazıları, kurum ismi vermeyelim, diyorlar. Ben tam tersini düşünüyorum. Bu tip işyerlerinin deşifre edilmesini önemli buluyorum. Çalışanlar bilmeli hangi tip kurumlar, hangi işverenler, mobbinge daha açık, mobbinge daha çok çanak tutuyor, göz yumuyor, bunu bilmeli ona göre tutum almalıdır. O kurumların itibarını kaybetmesi, yani cezalandırma, bence çok önemli...

Bir de kadınlar günlük hayatta bu tür şeylere çok daha fazla maruz kaldıkları için onların mobbingi algılamaları daha zor olabiliyor. Kadınların gözlerinin daha açık olması gerektiğini düşünüyorum. Bilinçlendirmede de öncelik onların, kadınlara iki kere anlatmak gerekir... Belki de, duyarsızlaşıyoruz gördüğümüz şiddet karşısında, öğrenilmiş çaresizliğe kapırtıyoruz kendimizi, mücadele etmiyoruz. Kadınların pes etmesi için toplum da zaten dünden hazır, pusuya yatmış sizin evinizin kadını olmanızı bekliyor. Buna direnmek, oradaki beklentiye karşılık vermeden direnmek çok önemli. ■

Toplumsal Dayanışma İçin Psikologlar Derneği Girişimi (TODAP):

“Biz de sonuçta işçi sınıfının üyesiyiz”

Pınar Hanım ile Çağrı Merkezi Çalışanları Derneği'nin örgütlediği bir panelde tanışmıştık. Toplumsal Dayanışma İçin Psikologlar Derneği Girişimi'ne mensup üç arkadaşı ile birlikte hazırladığı, mobbingi eleştirel psikoloji bakış açısıyla ele alan, çok önemli bir sunum yapmıştı. Girişimi ilk kez duymuştuk. İleride adını çokça duyacağımız bu oluşumu ondan dinliyoruz.

TODAP dernekleşme sürecinde olan bir girişim. Türkiye'de de yaklaşık 10 yıl kadar önce bazı psikologlar psikoloji alanında alternatif teori üreten eleştirel psikoloji akımından bahsetmeye, bu bakış açısıyla üretilen alternatif teorileri ve uygulamaları çeşitli yerlerde kongrelerde, panellerde paylaşmaya başladılar. İki yıl önce ise İstanbul'da ilk Eleştirel Psikoloji Sempozyumu yapıldı. Sempozyumdan sonra eleştirel psikoloji grubundan benzer bazı değerlere ve önkabullere sahip insanlar, bir araya gelerek TODAP'ı kurdular. Önümüzdeki Eylül ayında ikinci sempozyum yapılacak. Girişim ikinci sempozyumda belli bazı tartışmalar doğrultusunda dernekleşmeye gitmeyi planlıyor. Yani birkaç ay içinde dernekleşeceğiz.

Psikologlar çok örgütlü olmayan, görece heterojen gruplardır. Türkiye'de pek çok yeni üniversite ve özel üniversite açıldı, bunlarla birlikte psikolog sayısı da arttı. Psikologların şimdiye kadar sahip olduğu tek dernekleri vardı: Türk Psikologlar Derneği. Bize göre derneğin dolduramadığı bir takım yerler, alanlar var. Yeni bir girişim ihtiyacı biraz da buradan doğdu.

Bizler kapitalizm ve cinsel ayrımcılık dahil olmak üzere her türlü ayrımcılık karşıtı, eşitlik ve haklar temelinde bir eksenle bir araya gelen, çalışan, işsiz, öğrenci psikologlar olarak, toplumsal dayanışma ağında yerimizi almak için, mesleki ve sosyal haklarımız için, mağdur edilmişlerden yana bir psikoloji pratiği üretmek için, insanın insanca yaşadığı bir dünya ideali için bir araya geldik.

TODAP'ın üç ana eksenli var:

Birincisi emek eksenli: Emek eksenli çalışmaları psikologların üretim ilişkileri içerisindeki ekonomik konumunu tanımlamak, bunu ifşa etmek ve bu gerçeklik üzerinden üretilen bir mücadele perspektifi üzerine kurulu. Psikologların üretim süreçleri içinde nasıl bir yerde, nasıl bir pozisyonda bulunduğunu anlamaya çalışarak, psikologları da bu konuda bilinçlendirmek. Biz de sonuçta güvencesiz çalışma, teşeronlaştırma gibi sorunlar yaşayan işçi sınıfının bir üyesiyiz. Bu sınıfsal konunun idrak edilmesi ve güvencesiz çalışma koşullarına karşı mücadele üzerine kurmaktayız bu eksenli.

İkinci eksen eleştirel psikoloji eksenli: Eleştirel psikolojinin ana yaklaşımından, teorik çerçevesinden beslenmeye çalışıyoruz. Eleştirel psikolojiyi çok kısaca şöyle anlatabiliriz:

Psikoloji de diğer tüm bilimlerin gibi, içinde ortaya çıktığı tarihsel koşullar ve güç ilişkileriyle sıkı sıkıya bağlı, ideolojik varsayımlar üzerine kurulduğunu görmekteyiz. Psikoloji biliminin modernist-pozitivist, pragmatik, bireyci, ataerkil, ayrımcı varsayımlar üzerine kurulan bir bilim olmasıyla derdi olan bizler, çalışmalarımızın ikinci eksenini ana akım psikoloji bilgisi ve pratiğinin eleştirisi üzerine kuruyoruz. Ana akım psikolojinin temel aldığı insan modeline, toplum modeline bu sistemle, ideolojilerle ilişkisine alternatif görüşler üretmeye çalışıyoruz. Yani psikoloji biliminin nasıl üretildiğine, hangi amaçlarla kullanıldığına oradaki ideal insan modeline eleştirel bir

bakışla yaklaşıyoruz. Toplumsal koşul ve mücadeleleri yok sayan ana akım psikoloji toplumsal eşitsizlikleri kendi tanımlarıyla yeniden üretiyor, toplumun dışlanan kesimlerinin dışlanmalarını meşrulaştırıyor. Kapitalist sistemi, patriyarkiyi, toplumsal mekanizmaları gözlemleyerek, dinamikleri anlamaya çalışarak psikolojinin bunlara nasıl hizmet ettiğini anlamaya çalışıyoruz.

Üçüncü eksen de toplumsal dayanışma: Biz, psikologların toplumsal meselelerle ilgilenmelerinin bir sorumluluk, bir mesleki bir görev olduğunu düşünüyoruz. Bu noktada özellikle ezilen gruplarla kendi mesleğimiz ve çerçevemizde yapabileceğimiz doğrultusunda gerek bilgi üretmeye, gerek dayanışma içinde bulunmaya çalışıyoruz. Tekel Direnişi'ne de destek verdik, feminist mücadeleye de katılıyoruz, homofobiye karşı da mücadele ediyoruz. Anti-kapitalist, anti-faşist, anti-cinsiyetçi, anti-homofobik değerler üzerine kurulu bir yapıyız.

İlk etapta kendi meslektaşlarımızı bilinçlendirmeye ve örgütlemeye çalışıyoruz, bunu yaparken de diğer işçi sendikalarıyla, meslek örgütleriyle ilişki kuruyoruz. Bazı sendika ve meslek örgütleriyle ortak seminerler, paneller düzenledik şimdiye kadar. TODAP'ın hem emek, hem de toplumsal dayanışma ayağı ile ilişkili olarak sendikalarla ve çeşitli örgütlerle iletişim kurmak, birlikte çalışmak istiyoruz. En başta tanışmak istiyoruz. Çünkü büyük ihtimalle onlar da bizi tanııyorlar. ■

Ya ev kadınıyız ya da sigortasız çalışan

Mustafa Sönmez'in "teğet'in yıkımı -dünyada ve türkiye'de küresel krizin 2009 enkazı ve gelecek" isimli kitabı sendikamız Petrol-İş'in de katkılarıyla Yordam Kitap tarafından geçtiğimiz günlerde basılarak piyasaya sürüldü. Kitapta kadın işsizliğine dair bölümde yer alan rakamlar hiç iç acıcı değil... Kadınların yarattığı değer uçuyor memleketimizde hâlâ, eve kapanmak yerine örgütlenip haklarımızı aramalıyız....

Mustafa Sönmez'in araştırmasında, resmi ağz-larla Türkiye'yi teğet geçtiği söylenen krizin 2008 ve 2009 yılları arasında Türkiye ekonomisinde yarattığı enkazın envanteri yer alıyor.

Türkiye, 2008'i yüzde 1 büyümenin altında kapatıktan sonra 2009'da yüzde 5'e yakın oranda bir daralma yaşadı, resmi işsizliği yüzde 14'e fırladı. Düşen sanayi üretimi ile birlikte yaşanan işten atılmalar, ailelerin tüketim harcamalarını kısmasına, bu da iç talebin daralmasına neden oldu. Kapitalizmin merkezleri kendi dertlerine düştüklerinden dış talepte de gerilemeler oldu, ihracat azaldı. İç ve dış talepteki gerileme, Türkiye kapita-

lizminde önemli bir daralmaya yol açtı.

Daralmanın yükü öncelikle, işten çıkarılan işçilere yıkılırken, işini koruyanlar da çok düşük ücretlere mahkum edildiler. Bir yılda 840 bin artan işsiz sayısı ile birlikte resmi işsizlik oranı yüzde 11'den yüzde 14'e, işsiz sayısı 3,5 milyona tırmandı. Bu işsizlik artışı, Türkiye'yi işsizliği en çok artan ülkeler tablosunda ilk sıralara çıkardı.

Sönmez'e göre, işsizliği bahane eden sermaye, ücretleri daha da düşürmeyi ve esneklik adı altında işgücünü güvencesizleştirmeyi düşünüyor. Böyle bir tablo sendikasılaşmanın artacağını, sendikal faaliyet yürüt-

menin de zorlaşacağını gösteriyor...

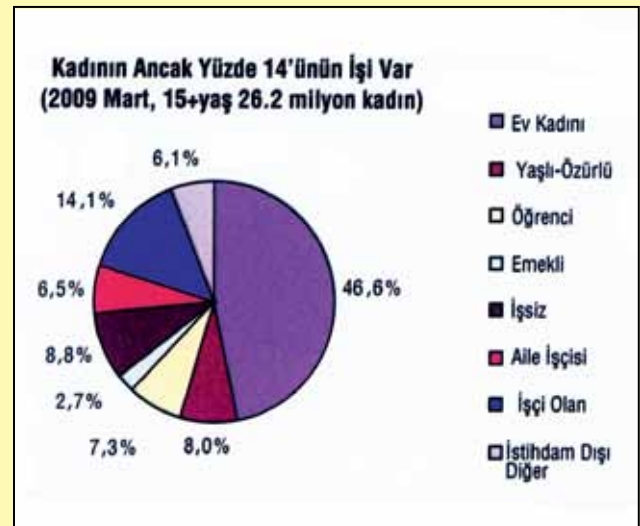
İşsizlik demoklesin kılıcı biçiminde işçi sınıfının başında sallanırken, çalışma yaşamına ilişkin var olan hak ve özgürlüklerin bile kısıtlanacağını söylemek, çok abartı olmasa gerek.

Kitabın önemli bölümlerinden biri de kadın işsizliğine ayrılmış.

TUİK verilerine dayanılarak yapılan hesaplamalarda krizin süresi uzadıkça daha fazla kadının işgücü piyasalarına çıkarak iş aradığı saptaması yapılıyor. İş arayan tüm kadınların iş bulamadığını bulsa da güvensiz, geçici işlerde çalıştığı ise

artık bilinen bir şey...

Türkiye'de 15 yaş üstü çalışabilecek durumda olan kadın istihdamını gösteren aşağıdaki tablo, kadın istihdamının özelliklerini de gözler önüne seriyor. Buna göre Türkiye'de yaşayan kadınların yarısına yakın bir kısmı, yüzde 46.6'sı evde oturuyor ve kendilerini "ev kadını" olarak tanımlıyor... Bu; 12.2 milyon kadın anlamına geliyor... Muhafazakârlık arttıkça ev kadınığının bir meslek olarak görülmesi de artıyor. Zaten Başbakanı dinleyip kadınların üç çocuk yapması halinde, eve kapanmaktan başka çareleri de yok... Bu kadınların ne kadarı-

nın evde kalmayı tercih ettikleri, ne kadarının da dışarıda iş bulamadığı veya iş bulmaktan ümidini kestiği için iş bile aramadığını ise bilebilecek durumda değiliz...

Rakamlar kadın emeğinin özgün yapısına da dikkat çekiyor... Türkiye’de 12.2 milyon kadın, çocuk bakıyor, yemek pişiriyor, ev temizliyor, bulaşık yıkıyor, çamaşır yıkıyor, ütü yapıyor... Tüm bu işlerin dışarıda yaptırılması halinde bir düşünün, ne büyük bir değer ortaya çıkar. Ev kadınları saydığımız işlerin tümünü bedava yapıyor... Kadınların ev içinde harcadıkları bu emek maalesef milli gelir hesaplamalarına da katılmıyor...

Emekli olamıyorlar

Tablodan istihdamda olan kadınların 14.1’nin ücretsiz aile işçisi olduğu görülüyor... Ücretsiz aile işçilerinin büyük bir bölümü ise tarımda çalışıyor. Tarımın çözülmesiyle bu oran yıllar içinde düşüş kaydediyor. Sönmez, sayıları 1.7 milyon civarında olan tarımdaki “ücretsiz aile işçisi” kadınların da çalışıyor sayılması durumunda Türkiye’de 9 milyon kadının 5.4 milyonun istihdam içinde bulunduğunu, 3.6 milyonun ise işsiz olduğunu varsayıyor. Bu varsayımına göre ülkemizde kadın işsizlik oranı yüzde 40 civarında... Bu ülkenin çalışma bakanı krizin yoğun olduğu dönemlerde kadınlar işgücü piyasalarına girdiği için erkekler işinden oldu

yollu açıklamalar yapıyordu, bir de.

Okudukça kadının istihdamı açısından daha acıklı bir tablo ile karşılaşılıyor. Sönmez’e kulak verelim: “*Tarlada çalışanlar dışarıda tutulursa, 9 milyonun 5.3 milyonu yine atıldır; işsizdir. Evet gerçekte 5 milyon üstünde kadın nüfus (ev kadını filan değil) gerçekte işsizdir. Böyle bakınca kadın işsizlik oranının yüzde 59’a kadar çıktığı görülüyor.*”

Rakamlar bize Türkiye’de kadın işsizliğinin yapısal olduğunu gösteriyor. Hükümetler ya da hükümet ne yapıyor? “Kadın İstihdamı Genelgesi” hazırlıyor, genelgede ne var meslek garantili kurslar var... Mesleği olan bu kadınların işi de olması halinde çocuklara, kim bakacak, ev işlerini kim yapacak, bu konuda herhangi bir önlem yok... Biliyoruz ki iş kanunundaki “150 kadının çalıştığı işyerinde ancak kreş açılabilir” maddesi, kadın örgütlerinin bu sayı kadın üzerinden hesaplanmasın çalışan erkek sayısı üzerinden de hesaplanсын, itirazına rağmen hâlâ duruyor...

Tablodaki diğer bir kategori ise ev eksenli çalışanlardan, kendi hesabına çalışanlara kadar çok geniş bir yalpazeyi içinde barındırıyor. Bunlar içinde tezgahlarda gümüş satan kadınlar da var, ineginin sütünü satanlar da evde boncuk işleyenler de...

İstihdam edilen kadınların durumu da aynı şekilde kötü. 3.7 milyon kadın çalışandan 3 milyonu ücretliken ücretlilerin de sadece 2 milyonu sigortalı... Zaten tabloda emekli olabilen kadın yüzdesine baktığımızda -tırnak ucu büyüklüğündeki mavi bölüm- bunu açıkça görüyoruz... Kadınlar, kaçak, güvensiz, asgari ücretin altında çalışıyorlar ve emeklilik hakkı bile elde edemiyorlar.

Türkiye’de kadınlar yoksullar içinde en yoksulları oluşturuyorlar. Kadınların yoksulluktan kurtulmaları için sendikalara daha fazla rağbet

göstermeleri, güvenceli ve sürekli iş taleplerini yüksek sesle haykırma- ları gerekiyor... ▣

Filistin için İsrail'e Karşı Boykot Girişimi bir yıldır faaliyette:

İntifada'dan sonra kadınlar eve gönderildi

Filistin İçin İsrail'e Karşı Boykot Girişimi'nin bir süredir isimlerini okuyor, faaliyetlerini takip ediyorduk. Filistin meselesine solun tekrar sahip çıkması, bizim açımızdan da önemliydi. Ayça Şebnem Çakır diş hekimi, Aynur Şengül ise bir avukat, Filistin meselesine duyarlılıkları onları bir araya getirmiş... Boykot girişiminin iki kadın aktivistiyle, girişimi, şimdiye kadar yaptıklarını, Filistin mücadelesi içindeki kadınları konuştuk...

Söyleşi: Rukiye Bakan

Filistin için boykot girişimi nasıl ve ne zaman kuruldu?

Ayça Şebnem Çakır: Biz beş, altı kişi aslında farklı şekillerde Filistin ile ilgili uğraşıyorduk daha sonra bir araya gelerek, uluslararası boykot metinlerini çevirmeye başladık. Güney Afrika boykot örneğini inceledik. Bir girişim başlatalım istedik. Daha sonra sol örgütlerle, toplumsal muhalefetle, sendikalarla görüşmeye başladık. Onları da boykot fikrine ikna etmeye çalıştık. Makul bir ikna sayısına ulaştıktan sonra 2009 Aralığı'nda kuruldu. Bir deklarasyon metni ile kuruluşumuzu ilan ettik. Ama onun öncesinde bir yıl teorik çalışmamız oldu.

Aynur Şengül: Biz esasında uluslararası planda başlatılan bir kampanyanın ürünüydü. İsrail'e karşı boykot kampanyası, Afrika'daki apartheid (ırk ayrımcılığı) rejimi sırasındaki uluslararası boykottaki başarıyı baz alarak 2001'de başlatıldı. 2006 yazındaki Lübnan, sonrasındaki Gazze işgalinden sonra hız kazandı. Biz de yurtdışındaki bu kampanyanın Türkiye ayağını örmeye karar verdik. 2009'daki Gazze saldırısının yıldönümünde yaptığımız bir eylemle de deklarasyonumuzu açıkladık.

Mavi Marmara saldırısından sonra Filistin meselesi yoğun bir biçimde gündeme geldi. Birçok grup ve kurum bu konuda duyarlılıklarını sergilediler. Sizin farkınız ne?

Aynur: Filistin sorunu 70'li yıllarda solcuların sorunuydu. 1980'lerden sonra sol grupların Filistin'le dayanışması zayıfladı. Daha sonraki yıllarda da islamcılarının etkisi görülmeye başladı. O nedenle biz yola çıktığımızda Türkiye'de Filistinle ilgilenen sol muhalefetin parçalanmış-

lığını göz önünde bulundurup bunları nasıl bir araya getirebiliriz, diye düşündük. Küçük grupların Filistin meselesine tek başına ses vermesi Filistinle dayanışma olmuyor aslında. Etkili bir şey yapmak, İsrail'e karşı durmak istiyorsak bütün sol muhalefet bir araya gelip beraber çalışmalı. İslamcıları kendimize rakip olarak görmüyoruz elbette, ama onların bu konudaki hegemonyasını kırmak ve soldan Filistin için daha güçlü ses vermenin çalışmasını yapıyoruz.

Şebnem: Biz Filistin ile ilgili toplumsal muhalefetin ortak sözünü üretmek amacıyla yan yana geldik. İlk farkımız, sözümüzün daha bütüncül olması. Ayrıca boykot stratejisi de yeni bir dayanışma biçimi, İsrail'i izole etmeyi amaçlıyor. Bunun dışında Filistinle ilgili gizledikleri bilgilere de ulaşmayı doğru enformasyonu sağlamayı da hedefliyoruz. Özellikle de Mavi Marmara gemisine saldırıdan sonra böyle bir adres oluşturduğumuzun daha da farkına vardık. Çünkü genel islami söylemden farklı olarak, sol hareketten sözünü söylemek isteyen insanlar gelip boykot girişimini buldu.

İsrail saldırganlığına karşı mücadelede bu girişimin ne tür katkıları olabilir? Nedir boykot, etkili olabiliyor mu?

Şebnem: Orada Filistinliler tarafından verilen bir mücadele var zaten. Uluslararası alanda Filistin ile dayanışmada boykot etkili bir yöntem, Güney Afrika örneğinde de başarılı oldu. Boykotun çeşitli biçimleri var. Akademik, kültürel boykot... Sportif faaliyetlerin, seyahatlerin ya da ürünlerin boykot edilmesi gibi... Yatırımları geri çekirmek de etkili yollardan biri. Ayrıca uluslararası organizasyonlardan İsrail'in dışlanması da amaçlanıyor. Bunların şu an ola-

bilirliği tabii ki tartışılır. Ama boykotun genel çerçevesi böyle. Filistin konusunda hak ihlalleri ile ilgili olarak İsrail ciddi bir dezenformasyon uyguluyor, girişimimiz doğru bilgiye ulaşmayı da hedefliyor.

Türkiye'de ne tür eylemler, çalışmalar yaptınız?

Aynur: Öncelikle Gazze saldırısının yıl dönümünde kitlesel bir gösteri yapıp deklarasyonumuzu yayınladık. Geçtiğimiz Mart ayında Türkiye İsrail'den "Heron" uçakları satın aldı. Heron'a verilen her kurşun Filistinliler'e kurşun olarak geri dönecekti, buna karşı bir bildiri yayınladık ve konsolosluk önünde bir basın açıklaması yaptık. Ortak hazırladığımız bu bildiri medyada, dolaşıma soktuk. Nisan ayı içerisinde Filistinli tutsaklar, hak ihlallerine karşı açlık grevine gittiler. Dünya genelinde dayanışma günü belirlendi, biz de İstanbul'da bir dayanışma eylemi yaptık. Akademisyenlerle, akademik boykot nasıl olur, kimlere ulaşmamız gerekiyor, bileşenlerimiz kimlerdir, konulu bir toplantı gerçekleştirdik. 30 Mart Filistinliler'in toprak günüyüdü, o gün de etkinlik yaptık. Oluşum olarak sempozyum hedefimiz vardı, sempozyum kapsamında kültür atölyesi, akademik atölye, askeri diplomatik ilişkiler atölyesi gibi atölyeler kurduk... Sempozyumu 5-6 Haziran günü gerçekleştirdik. Filistin'den, İngiltere ve Fransa'dan konuklarımız geldi. İki gün boyunca Filistin ile dayanışmanın şartlarını ve teorisini, boykotun teorisini, Türkiye-İsrail ilişkilerini tartıştık ve bir sonuç bildirisi yayınladık.

İsrail'in OECD üyeliği söz konusu. İsrail'in OECD üyeleğine engel olabilmek için basın hareketine geçirmeye çalıştık ve Meclis'e gidip BDP'li ve CHP'li milletvekilleri ile görüşerek dosya verdik. AKP milletvekilleriyle randevu alamadık. O gün meclis önünde basın açıklaması yapıldı. Milletvekillerine İsrail'in OECD üyeliğinin engellenmesi ile ilgili bir dosya verildi. Son olarak da Avrupa Sosyal Forumu (ASF) kapsamında çeşitli oturumlar gerçekleştirildi. Hem Filistinli hem de Avrupa'dan gelen misafirlerle yine bu boykot özelinde ve Ortadoğu direnişi üzerinden konuştuk.

Bundan sonra neler yapacaksınız?

Aynur: Şu an güncel olarak Kudüs Film Festivali'nin boykot edilmesi var. Türkiye'den de "Kars'ın Öyküleri" filminin yapımcısı ile görüşerek onu boykota çağırдық. Halen cevap bekliyoruz.

Belli başlı boykot çeşitleri saydınız. Türkiye'de bu ayak nasıl örülüyor?

Aynur. Belli somut hedefler belirledik, kısa bir süre sonra kampanyalara başlayacağız. Şirketleri ve markaları hedef alan kampanyalar düşünüyoruz. Filistin meselesini sürekli gündemde tutmaya çalışıyoruz. Kültür ayağı çok hareketli, aynı zamanda en zor alanlardan biri. Sanat ve akademi nasıl boykot edilir, diye eleştirilerle karşılaşılıyor.

Şebnem: Geçtiğimiz yıl bu kapsamda Leonard Cohen konserini boykot ettik. Çünkü Cohen dünya turnesini Tel Aviv'de noktalayacaktı. Gazze saldırısının hemen ardından böyle bir konser planlanmaması yanlışti. İstanbul'a geldiğinde biz de burada konseri boykot ettik.

Aynur. Kültürel boykotun şöyle bir önemi var. İsrail bütün hak ihallerini kültürel çalışmalarla gölgelemeye, aklamaya çalışıyor. Özellikle "Çatışmanın Ötesi" adını verdiği bir çalışma var buna birçok kaynak aktarıyor. İsrail Filistin'de yaşananları kendi penceresinden aktarıyor, kendini temize çıkarmaya çalışıyor. Sinema, tiyatro gibi görsel sanatlar, propaganda yapmaya çok elverişli araçlar. Bir gösteri yürüyüşü birkaç günde unutuluyor ama film ve tiyatro eserleri yıllarca arşivde, zihinlerde kalır. İsrail yine de bunları kendi imajı doğrultusunda kullanıyorsa bizim de boykot hareketi olarak Filistin için bunu kullanmamız gerekiyor.

Batı Şeria'da da durum çok parlak değil, ama Gazze daha ön planda son dönemlerde, bunun nedeni ne olabilir?

Şebnem: Gazze Hamas'ın kontrolünde olduğu için buradaki İslami kesimin Gazze'yi ön plana çıkarması söz konusu elbette. Ama Gazze'nin Batı Şeria'dan farklı bir durumu var. Açık hava hapishanesi deniliyor. Gazze'ye giriş çıkış yasak, her alanda inanılmaz baskı ve amborgo uygulanıyor. İlaç, gıda, inşaat malzemeleri, hiç bir şey yok Gazze'de. Batı Şeria'da İsrail suyu savaş silahı olarak kullanıyor. İnsanlar su içmek için kilometrelerce yol yürümek zorunda kalıyorlar. Durum parlak değil, ama Batı Şeria'ya dayanışma örgütleri girebiliyor.

Aynur. Gazze, Hamas'ın seçim zaferinden sonra kuşatıldı ve halen nefes alamayacak durumda. İsrail gıda ve ilaç maddelerini içeri sokmuyor, bu açık bir soykırım, uluslararası metinlere göre bir halkı, bir ırkı temel ihtiyaç maddelerinden mahrum bırakmak soykırımdır. İsrail'in yaptığı bu. Kimse onlara ulaşamadığı için mecburen tünel kazıyorlar. İsrail o tünelleri kapadığı için hepten kapana kısılmış durumdadır. İnsanlığı çok ilgilendiren bir olay olduğu için Gazze ön planda. Ama Türkiye özelinde Hamas'ın varlığı nedeniyle İslami kesim Gazze ile daha fazla ilgileniyor. Batı Şeria'da ise şöyle bir durum var. Toprakların yüzde 42'si İsrail tarafından işgal edilmiş durumda. Batı Şeria'da Filistinlilerin yerleşim yerleri arasında çok fazla mesafe var. Bu yerleşimcileri korumak adına bir sürü İsrail askeri bölgede bulunuyor. Bir yerden bir yere gidebilmek için yerleşimciler askerleri geçmek zorundalar, ki bu inanılmaz zor. Batı

Şeria topraklarının büyük bir kısmını İsrail'e bırakan bir duvar var. Bu duvar Berlin Duvarı'nın iki katı yüksekliğinde ve üç katı uzunluğunda. Duvar Filistin'deki bütün tarım ve su kaynaklarını İsrail'e bırakıyor. Bir yılın gibi Filistin topraklarından geçiyor. Bu sadece toprak işgali değil oradaki Filistinlileri göçe zorluyor. Tarım yapmayan halk ne yapsın, olduğu yerden gitmek zorunda.

Sendikalarla iletişiminiz var mı?

Şebnem: Sendikalarla en başından beri iletişim halinde olmaya çalışıyoruz. Deklarasyon metnimiz için daha sonra aslında ikna çabalarımız için görüşmeler yaptık. Kesk ve Disk'in yönetimi ile de görüştük ancak yönetimden henüz bir karar çıkmış değil. Dev Sağlık-İş, Birleşik Metal-İş, SES, Sine-Sen ve Büro Emekçileri Sendikaları hem toplantılarımıza geliyor hem de deklarasyon metnimizde imzaları var. Petrol-İş Sendikası ile de görüştük hatta sempozyum sırasında destek aldık.

Onun dışında Ziraat Mühendisleri Odası ile bağlantımız var. Onlar da boykot girişiminden önce İsrail tohumlarına boykot çağrısı yapmışlardı. İngiltere'de bir öğrenci sendikası üniversitede İsrail mallarının satılmasını önüyor. İsrail'in kuruluşunda ve siyonizmin ideolojik olarak oluşturulmasında ön ayak olan Hisradut sendikası var. Hisradut bir sendikadır ama aynı zamanda İsrail'dir de. Bunun uluslararası alanda bütün sendikalar tarafından boykot edilmesi çok önemli.

Aynur. Yakın tarihte uluslararası boykot komitesi liman işçilerine bir çağrı yaptı. İsrail ihracatını çoğunlukla deniz yoluyla yapıyor. Bu anlamda o malların indirilmemesi çok etkili olabilir. Uluslararası boykot hareketinin liman işçilerine çağrısı üzerine bizdeki liman işçileri sendikaları ve örgütleri ile görüştük TÜMTİS, Nakliyat-İş ve Liman-İş ile görüştük. Liman-İş zaten gemi saldırısından sonra kendi bir boykot kararı almıştı. TÜMTİS ve Nakliyat-İş'in ise İsrail ile bağlantısı olan yerlerde örgütlülükleri yok. İsrail çoğu limanı kendi satın almış ve sadece kendi işçilerini çalıştırıyor ve oraya hiçbir şekilde sendika giremiyor. Liman-İş sanırım örgütlenmeyi başarmış ama bir günde sırf sendikalı oldular diye 400 işçi işten çıkarılmış. TÜMTİS ve Nakliyat-İş'le birlikte neler yapabiliriz, diye konuşuyoruz. Uluslararası Taşıma Sendikası ile de ne yapabiliriz diye görüşüyoruz.

Filistin Kurtuluş Hareketi içerisinde eskiden kadınların sesini daha çok duyuyorduk. Şimdi pek duyamıyoruz duysak bile sanki erkeklerin yardımcısı ya da hareketin yardımcısı konumunda gibiler bunu neye bağlıyorsunuz?

Şebnem: Evet böyle bir durum var eskiden daha fazla duyuyorduk, Leyla Halid ismini herkes bilir. Ama İsrail'in topyekün muhalefet hareketlerine saldırmasının yanı sıra direnişçi çıkmış kadınların ihtiyaçlarının karşılanmaması, özgün pratiklerine uygun direnişler geliştirilememesi sonucunda kadınların çoğu evlerine döndüler. Genel olarak Filistin Kadın Hareketine baktığınızda zaten sürekli bir geri dönüş yaşadığını görüyoruz. Kadınlar direnişte ön planda olmuşlar ama daha sonra hep evlerine geri dönmek zorunda kalmışlar. İntifada sürecinde kadınların çok önemli rolü olduğunu görüyoruz. O dönemde İsrail malları boykot edildiğinde Filistin'in herhangi bir sanayisi olmadığı için bütün üretimi kadınlar yapmış, reçelden ekmeğe yapımına kadar her şeyi kadınlar üstlenmiş. Filistin'de çatışmalar yüzünden okullara gidilemediği için yeraltı toplum okulları kurmuşlar. Eğitimlik görevini de üstlenmişler, ama bir şekilde evlerine geri dönmüşler. Bunun bence İslami hareketle de ilgisi var, şu ara yaptığımız bir araştırma ile ilgili İslami hareketlerin peçe takmayan kadınları birbiriyle, suçladığını diğer muhalefetin buna müdahale etmekte çok geç kaldığını gördük. Bu tür tutumların da etkisi var; kadınların kamusal alana çıkması engelleniyor çünkü. Kadınlardan klasik roller içine sıkışmış acı çeken, bakan, büyüten anne olması isteniyor.

Aynur. İsrail işgalinin çok yoğun olması nedeniyle ulusal hareket, kadın hareketini bastırmış. Kadınlar da bir yerden sonra ulusal harekete yardım eden unsurlar olarak görülmüşler. İntifada'dan sonra toplumsal cinsiyet rollerini zorlayan, kamusal alana çıkan, politika yapan ve erkeklerin düzenlediği gösterilere katılmanın yanı sıra bizzat gösteri düzenleyen ve hareketi organize edebilen bir kadın hareketi vardı. Ama büyük ölçüde erkeklerden oluşan İntifada yönetimi kadınlara dair politika geliştirmede. Politika üretmemek, kadınların yaşadığı özgün sorunları görememek ve buna ilişkin çözüm üretmemek de kadınları tekrar annelik, eş görevlerine dönmesine neden oldu. ■

TEKEL işçilerine destek verdiği için işten çıkarılan ve TÜBİTAK önünde dört aydır direnen Aynur Çamalan:

Annelik görevleri direnişte de devam ediyor

TEKEL işçilerinin direnişi bir umut yarattı. Gece gündüz pek çok işçi, emekçi, kadın direniş günlerinde onları yalnız bırakmadı. Aynur Çamalan da onlardan biriydi... 4 Şubat TEKEL işçilerini destekleme grevine katıldığı için bir ay sonra işten çıkarıldı. İşçiler memleketlerine dönmüşlerdi ama Aynur Hanım'ı tek başına bırakmadılar, dayanışma sergilediler... Aynur Çamalan direnişe devam ediyor. Onunla direnişi, kadın olmayı, dayanışmayı konuştuk.

Söyleşi: Necla Akgökçe

Sizi tanıyalım?

Ben; **Aynur Çamalan** 1976 doğumluyum. 1997 yılından bu yana TÜBİTAK'ta çalışıyordum. Başlangıçta laboratuvarında kimya teknisyeni olarak göreve başladım. Daha sonra sürekli alerjim olduğu için oradan ayrıldım. Meslek hastalıkları hastanesi "Laboratuvarında çalışamaz" diye rapor verdi bana. Oradan merkez binaya geçtim. Merkez binada önce Yayınlar Daire Başkanlığı'nda yedi-sekiz yıl çalıştım. TÜBİTAK'ın çıkardığı kitapların satışı ve tanıtımı ile ilgileniyor, faturalandırma yapıyordum. Daha sonra aynı bölümde avans mutemetliği, sayman mutemetliği de yaptım. TÜBİTAK'ta ilk yetkilendirilen birkaç isim arasındaydım. Yetkilendirmeyi TÜBİTAK Genel Sekreteri yapmıştı. Güven duyulan çalışması beğenilen kişiler yetkilendiriliyordu. İyi çalıştığım için bana teşekkür edildi ve başarı piri aldım. Sonra Bilişim Müdürlüğü'nde sekreterlik yaptım. Teknolojik Yenilikleri Destekleme Daire Başkanlığı'nda sekreter olarak çalışırken TEKEL işçilerine destek verdiğim için işten atıldım.

Evli misiniz, çocuklarınız var mı?

Boşandım yedi yıl önce eşimden ayrıldım . Ayrıldığım eşim de TÜBİTAK personeliydi. Biri 13 diğeri 9 yaşında iki kızım var.

İşten atılma sürecinizi anlatabilir misiniz?

Esasında 4 Şubat 2010 TEKEL işçileriyle dayanışma grevi, diye yazıldı benim işten atılma gerekçem ama süreç daha öncesine dayanıyor.

Böyle mi yazılmış?

Tabii "4 Şubat 2010 tarihinde mazeretsiz işe gelmeme ile birer saatlik iş bırakma eylemlerinde işe gelmemek" yazılmış. Ama gerekçe 4857 sayılı kanunun 17. ve 18. maddesi, yani performans yetersizliği. Birden performansımın yetersizliğine kanaat getirdiler yani...

Ama tabii daha öncesi var. Yaklaşık üç buçuk yıldır ben TÜBİTAK'da bir sendikal çalışma yürütüyordum. Temsilcimiz yoktu. Dört temsilci olması gereken bir kurumda iki temsilcimiz vardı bununla ilgili ben de imza topladım. Temsilci seçelim dedim. Olmadı. Şubeler Platformu'nun ve Türk-İş'in

Aynur Çamalan

yaptığı “AKP’ye dur diyoruz” mitingi vardı. 350 kişilik bir mail grubu oluşturmuştuk tüm arkadaşlarıma mail grubu üzerinden eylemi duyurdum. Aradan üç, beş gün geçti disiplin kurulu toplanmış benden savunma istediler. Savunmamı yaptım, çıktım. Arkasından oybirliği ile ihtar aldım...

Tek başınıza bir örgüt gibi davranıyorsunuz yani...

Evet, şöyle bir şey daha oldu. Türkiye İş Bankası ile bir sözleşme yapmıştık, bizden masraf almayacaktı. Bunun üzerinden altı ay geçmiş bizden masraf kesilmemesi lazım ama masraf kesiliyor. Kimse bizden niye masraf kesiliyor, diye sormuyor. Bankayla görüştüm, hesap numarası verirseniz değiştiririz dediler. Arkadaşlara haber verdim. 150 imza topladık, götürdüm onları da teslim ettim. Bu 150 kişinin masrafları kesilmeye başladı, kesilen masraflar da ödendi. Biz daha sonra bunu tüm kuruma duyurarak “Biz böyle bir şey yaptık, siz de yapın” dedik. İnsan kaynakları müdürü beni çağırarak “Üzerine vaziye olmayan işlerle uğraşıyorsunuz hakkınızda tutanak tutacağız” dedi. “Haklıyım, bu bizim hakkımız savunacağız” dedim. Tutanak tuttular, bir disiplin kurulu daha yaptılar haftasında, oradan da bir ihtar çıkarttılar. Bir ay olmadan ikinci ihtar almış oldum böylelikle. Onlara “İptal davası için hazırlanıyordum, işimi kolaylaştırdınız şimdi ikisine birden açarım artık davayı” dedim. TÜBİTAK’da herkes disiplin cezasını almış oturmuş, kimse iptal davası açmamış. Blöf yaptığımı düşündüler...

Oysa siz ciddiydiniz...

Evet tabii ki... Disiplin kurulu karar metnini istedim. “Hayır olmaz bugüne kadar böyle bir şey olmadı, bu özel” dediler. “Bugünden sonra olur. Bilgi edinme kanuna göre ben şu ve şu tarihli disiplin kurulları kararlarını istiyorum” dedim. Veremek zorunda kaldılar. Ama sonra tekrar disiplin kurulunu topladılar. Verilen iki ihtarın bana haksız yere verildiğine dair, bir karar çıkardılar. Bunu bana yazılı olarak tebliğ edip, özür diletiler. Bu başlangıçtı. Sonra çeşitli nedenlerle yine birkaç kere disiplin kurulunu topladılar, ama ceza vermediler. Ben bir şeyler yaptıkça disipline çağırılıyordum. Bu süreç çok zorlu geçti. Disipline sevk edilen kişi olarak ve bir kadın olarak çok yalnızlaştırdılar beni. Ama disiplin kurullarının iptal edilmiş olması, çevremdeki arkadaşlara güven verdi. Demek ki bu kadın hakkını arıyor diye düşünmeye başladı çevremdekiler. Daha sonra taşeron işçilerle ilgili de bir çalışma yaptık. TÜBİTAK taşeron işçileri topladı “Sözleşmenin bitim tarihi olan şu tarihten itibaren 45 yaşına gelmiş olanları işten atacağız” dedi. Konuştuk, fikir aldık, önce bunun yazılı olarak bildirilmesi lazım gelir, denildi bizlere. Sonra şartnameye konulduğunu öğrendik, şartnameyi bulduk, tutanak tuttuk firmaya gittik. 16 işçiyle ben öğlen tatilinde, akşamları, cumartesi günleri koşturduk. Firmalarına gittik tutanağı kabul etmediler, postayla gönder-

dik. TÜBİTAK’a geldik ayınısını oraya da teslim ettik. İşe iade davası açıldı. Şu anda davayı kazanma kıdem tazminatlarını alma aşamasına geldiler. Arkasından da TÜBİTAK şartnamesinin iptali için dava açılacak. Bunların hepsi bir ilk esasında. Ardından Tekel süreci başladı.

Neler yaptınız TEKEL sürecinde?

TEKEL işçileri 14 Aralık’ta geldiler ben onlarla ancak 18 Aralık’ta buluşabildim. Çünkü bir ameliyat geçirmiştik. Mümkün olduğu kadar onlarla birlikte çadırlarda vakit geçirdim. İşten çıkışta da yanlarına gidiyordum, sohbet ediyorduk. Çamaşırlarını toplayıp eve götürüyordum... Bizim evde de kaldılar. Bu şekilde elimizden geldiğince bir dayanışma içinde bulunmaya çalıştık. 4 Şubat Grevi geldi çattı. Ben baştan itibaren greve katılacağımı söyledim işyerinde. “Türk-İş Göreve Genel Greve” diye haykırıyorduk yıllardır, zorlamamayla da olsa bir karara imza atıldı, bir günlük uyarı grevi de olsa bir grev kararı çıktı. Bizlerin de işçiler olarak sendikanın ve konfederasyonun almış olduğu kararı uygulama yükümlülüğümüz, sendikali işçi olarak sorumluluğumuz vardı. 4 Şubat’ta greve gittim mazeret de bildirmedim, vizite kağıdı da almadım.

Başkaları da var mıydı?

Evet, yaklaşık 40-50 arkadaşımız greve katıldı, şöyle yaptılar: Geldiler bir, iki saat durdular sonra işyerlerine gittiler. Kendi çaplarında eyleme katılmış oldular. Veya rapor aldılar evlerinde dinlendiler, sokağa çıkmadılar.

Siz rapor da almadınız mazeret de bildirmediniz....

Evet, doğrudan “üretimden gelen gücümü kullanıyorum” dedim... Ve kullandım.

Ve....

Ve kapı dışarı konuldum. Dava dilekçelerinde “TÜBİTAK’tan 40- 50 kişi katılmıştı greve biz neden Aynur Çamalanı attık, diye soruyor sonra Cumhuriyet Gazetesi’nde evet bu kadar kişi katıldı greve ama bir tek ben mazeretsiz ve raporsuz olarak üretimden gelen gücümü kullandım, bu yüzden işten atıldım’ diye röportaj vermiş. Ondandır çıkardık.” demişler. Kendi tezlerini de çürütüyorlar böylelikle. Evet “Biz Aynur’u yalan söylemediği için işten attık” diyorlar.

TÜBİTAK’ın önünde eyleme başladınız...

Şöyle oldu 2 Mart’ta tek el işçilerini evlerine uğurladık. 4 Mart’ta da beni işten çıkardılar. Bunun da tesadüfi olmadığını düşünüyorum ben. 4 Şubat’ta eylem olmuş, aradan bir ay geçmiş. Ertesi gün ben amirime söyledim “greve katıldım gelmedim” diye. O zaman atmalıydılar atılmam gerekiyorsa. Tekel işçilerinin gitmesini beklediler aksi durumda farklı şeyler olabilirdi.

Neyse ertesi gün 5 Mart’ta sendikada toplantı yaptık ve sendikayla birlikte TÜBİTAK önünde eylem yapma kararı çıkarttık. 8 Mart Emekçi Kadınlar Günü Pazartesi’ye rastlıyordu. O gün eyleme başladım. Polis müdahale etmeye çalıştı. Ama devam ettik. TÜBİTAK yönetimi çok rahatsız oldu. “Yok” dedim devam edeceğim. TÜBİTAK’ta çok fazla işten atılmalar oldu ve pek tepki verilmedi. “İşe iade davası” açılıyor, insanlar işe dönüyor... Daha sonra yine aynı şeyler yaşanıyor. Bu kez farklı olsun dedim.

İşe iade davası açanlar döndüler mi?

Evet, evet hepsi döndü. Ben de açtım, muhtemelen ben de dönerim. TÜBİTAK yönetimi "Biz yanlışlıkla 4 Şubatı yazdık, Aynur'un çıkarılmasında başka gerekçeler" vardı, demişler. Biz de "belgelendirin" dedik. Savunmamızı yaptık. TÜBİTAK'tan savunma istendi. Savunmada şunlar yazılıyordu. Ben 71 saat işe gitmemişim mazeretsiz, 2009 yıl içinde... Ama şunu da düşünmek lazım yılda 96 saat mazeret iznim var ve ben bunun 71 saatini kullanmışım. İzinlerin hepsi hem amirim hem de insan kaynakları tarafından onaylanmış izinler. Benim izinlerimi sorgulayamazlar o zaman. TÜBİTAK yönetimi benim amireme "siz bu kadına niçin bu kadar izin verdiniz" diyecek...Onlara soracak bana değil? Ben amirime giderim iznimi alırım, çıkarım... Vermedikleri halde çıktysam tamam o zaman suç ben-de olur. Böyle bir şey yok.

TÜBİTAK önünde direnişe başladınız, kaç gün oldu, şu sıralar ara mı verdiniz?

Direnış halen devam ediyor. 125. günde ikinci duruşmayı yaptık ve ara vermek zorunda kaldık. Şu anda 138'inci gündeyiz, dört ayı devirdik. Küçük kızım ameliyat olacak kolunda bir tümör var. Yeni çıkmış bir tümör değil, üçüncü ameliyatını olacak, okullar kapalıyken onu yaptırmamız gerekiyordu. 3 Ağustos'ta ameliyat olacak. Ona bakacağım. 20 Ağustos'tan itibaren devam edeceğim tekrar. Zorunlu bir ara vermedim. Direnişte de annelik görevleri devam ediyor.

Çok zor bir iş nasıl sürdürebiliyorsunuz?

Biz kadınlar hep direniyoruz bir şeylere hep mücadele ediyoruz zaten. Çocukken abilerimize, babalarımıza karşı mücadele ediyoruz. Evleniyorsunuz eşinize onun ailesinden gelen baskılara karşı direniyorsunuz. Sonra işe başlıyorsunuz orada başlıyor mücadele... Ben eşimden ayrıldım, boşanmış bir kadın olduğum için de ayrıca mücadele ettim. Evliyken bana "Aynur Hanım" diye hitap eden erkek arkadaşlar boşandıktan sonra Aynur demeye başladılar. Birden statüm değişti. Beni "boşanmış kadın olarak görmeye" başladılar. Oysa ben yine aynı işleri yapıyordum, ne konuşmamda, ne kılık kıyafetimde, ne de tavırlarımda bir değişiklik oldu hatta daha da dikkat etmeye başladım. Eskiden dekolte giyorsa daha kapalıysını giyiyordum. Direnirken de başıma aynı şey geldi "Tek başına bir kadın, şu kadar işsizlik ödeneği alıyor, şu kadar da kira ödüyor acaba geçimini neyle sağlıyor?" diye sordular. Aileme telefonlar geldi. Hepsine karşı mücadele ettim ben. Direne direne güçleniyorsunuz..

Geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz peki?

İşsizlik ödeneği alıyorum. İşsizlik ödeneğinin şu anda en yükseği 570 TL; ben onu alıyorum. 500 TL ev kirası veriyorum... İki aydır da eski eşim 320 TL nafaka vermeye başladı, onlarla geçiniyorum. Ama dayanışmayı görmek beni güçlendiriyor.

Dayanışma kimden, nasıl geliyor?

Devrimci kesimlerden, kadınlardan, sivil toplum örgütlerinden. TEKEK işçilerinden de çok dayanışma gördüm. Hem beni ziyaret ettiler. Onlar için toplanmış ve işçilere teslim edilmiş bir para vardı. Onun bir kısmını bana gönderdiler. O kadar değerli bir şeydi ki benim için. Sınıf dayanışması için ben işimden çıkarıldım ve tekel işçileri de sınıf dayanışması göstererek beni sahiplendiler. O arada sendikaları dolaştım. Tek tek dolaşarak anlattım eylemi ve işten atılmamı. Sahipleneceklerini, destek

olacaklarını söylediler.

Son dönemlerde arkadaşlar bir "dayanışma gecesi" düzenlediler. Bu dayanışma gecesinde de bir miktar para toplandı çok da denk geldi kızımın ameliyatında kullanacağım parayı. İlaç gibi oldu. Şu anda fatura, ev kirası hiçbirini düşünmüyorum. İşe iade edilene kadar bu eylemi sürdüreceğim. Bunun başka yolu yok. Kararlı olmak zorundayım. .

Eski eşiniz çocuklar konusunda desteklemiyor mu?

Yok. Okullar açılacak ne yapacağım, diye siz düşünüyorsunuz. Bir sürü dert var. Siz sınırlı oluyorsunuz tabii, çocuklara da yansıyor bu...Tartışmalar oluyor. Baba desteklemiyor. Eyleme de sahip çıkmıyor, çocuklara da... Küçük kıza emar çekilecek, ben eylemdeyim,TÜBİTAK önünde olmak zorundayım. Babanın vardiyalı çalıştığı için evde olduğunu biliyorum. "Götürür müsün" diyorum. "Yok götüremem" diyor. Yakın arkadaşlarımdan biriyle yolluyorum çocuğu. "Emar çekilirken bana haber verin, hemen atlayım, geleyim" diyorum. Çocukların babası beni arıyor sonra, "Sen çocuklarımı onunla, bununla hastaneye gönderiyorsun" diyor. Boşansanız da çocuk olduğu sürece hayatınızdan çıkmıyor. Çocuklara şu deniliyor: "Annemiz sorumluluklarını yerine getirmiyor, işten de atıldı size nasıl bakacak?" Bugünlerde " Ben alacağım çocukları" diyor. Tabii siz işten atılmışsınız bir gelirin de yok. O da vurmaya çalışıyor. Her anlamda seni cendereye sıkıştırıyorlar. Ama direniş azmimi körüklüyorlar sadece...

Direnışçi olarak kadın olmak ne anlama geliyor sizce?

Tek tek direnen kadınlar çoğalıyor çevrede. Çünkü şu andaki sistem kadınların daha çok evde oturmasını istiyor. Birçok yerde kadınlar çalışıyor. Çalışma bakanı işsizliğin gerekçesinin kadınlar olduğunu söylemişti, kriz sonrasında. Bu sözlerin ardında kadınları bir türlü işçi olarak, bir çalışan olarak görmeme anlayışı var. İlk başta işten atılacaklar listesine kadınları koyuyorlar. Daha çok çalıştırılıyor, daha düşük ücret alıyorlar. Süt izni mesela kadınlara bir türlü kullandırılmıyor. Bizde de oldu. 16.30'da çıkacaksın, süt iznin var. Ama size o saate yakın, iş veriyorlar. Kadınları işyerinde görmek istemeyen zihniyet onları rahatlıkla işten atabiliyor. Ama bu kadar sıkıntı çektikleri için kadınlar erkeklere nazaran çok daha direngen oluyor. Erkek işçiler arasında tek başına 500 gün 400 gün direnen var mı? Ben bilmiyorum.

Çalışan kadınlar bir kadının ekonomik özgürlüğünün olması gerektiğinin farkındalar artık. Bunu kaybederse başka bir şeyleri kalmıyor.. ■

Haklarımız

Av. Serap Özdemir
Petrol-İş Sendikası Hukuk Müşaviri

Evlenme ödeneğine devam...

Sosyal Güvenlik Kurumundan yetim aylığı alan kız çocuklarının evlenmeleri halinde, kesilen aylıklarının iki yıllık peşin tutarının bir defaya mahsus olmak üzere "evlenme ödeneği" olarak verilmesi uygulaması, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası'nda da devam ediyor.

Evlenme ödeneği almak için kız çocuğunun yetim aylığı alıyor olması ve söz konusu aylığının evlenme nedeniyle kesilmesi gerekmektedir. Yani her evlenen kız çocuğuna evlenme ödeneği verilmemektedir.

Yetim aylığı alan erkek çocuklarının, evlenmeleri aylıklarının kesilmesine neden olduğu halde, erkek çocuklara evlenme ödeneği verilmemektedir.

5510 sayılı Yasa yürürlüğe girmeden önce evlenme ödeneği verilmesi uygulaması, SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı açısından farklılıklar arz etmekte idi. Bunlara kısaca baktığımızda;

Devlet Memurları Yönünden

Emekli Sandığı'ndan dul veya yetim aylığı alan eş, kız çocuk ve anaya, evlenmeleri halinde bir defaya mahsus olarak almakta olduğu aylığın 12 aylık tutarı evlenme ikramiyesi olarak verilmekteydi.

SSK Sigortalıları Yönünden

506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası kapsamında ana veya babalarından dolayı yetim aylığı almakta olan kız çocuklarının evlenmeleri halinde aylıkları durdurulmakta ve bir defaya mahsus olarak almakta oldukları aylıklarının 2 yıllık tutarı, evlenme yardımı olarak ödenmekteydi. 2 yıllık sürenin sonunda eğer evlilik devam ediyorsa aylıkları kesilmekteydi.

Bağ-Kur Sigortalıları Yönünden

1479 sayılı Bağ-Kur Yasasında ise, evlenme yardımı veya evlenme ikramiyesi ödenmesi yönünde herhangi bir düzenleme bulunmamakta idi.

5510 Sayılı Yasanın Uygulaması

01 Ekim 2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Yasa'daki düzenleme, 506 sayılı Yasadaki düzenleme ile aynı olup evlenmeleri nedeniyle aylıkları kesilen kız çocuklarına yine bir defaya mahsus olmak üzere almakta oldukları aylıklarının 2 yıllık tutarı evlenme ödeneği peşin olarak verilmektedir.

2 yıllık süre içerisinde evlenme herhangi bir sebeple son bulsa dahi durdurulan aylık 2 yıllık sürenin sonuna kadar yeniden bağlanmaya-

cağı gibi, bu süre içerisinde diğer hak sahiplerinin hisselerinde de artış olmayacaktır. Ancak, evliliğin devam etmesi veya yeniden aylık talebinde bulunulmaması kaydıyla 2 yıllık süre dolduktan sonra diğer hak sahiplerinin aylıklarında artış yapılacaktır.

Ancak, 5510 sayılı Yasa'da, sağlık yardımlarından yararlanma açısından farklılık bulunmaktadır. 506 sayılı Yasa'ya göre, evlenme ödeneği verilen iki yıllık süre içerisinde evlenme son bulursa, 2 yıl dolmadan yetim aylığı bağlanmadığı gibi, sağlık yardımlarından da yararlanma olanağı yoktu. Yeni düzenleme ile iki yıl içerisinde evlenme son bulsa bile, bu süre içerisinde, "aylık almakta olanlar" statüsünde genel sağlık sigortalısı sayıldığı için kız çocuk sağlık yardımlarından yararlanabilecektir.

Yasanın Geçiş Hükümleri

5510 sayılı Kanun'un Geçici 4. maddesinde, Kanun'un yürürlük tarihinden önce devlet memuru olanlar ile bunların dul ve yetimlerine aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde Emekli Sandığı Kanunu hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir. Bu nedenle, 01 Ekim 2008 tarihinden önce devlet memuru kapsamında olan veya bu tarihten önce bu kapsama girip ayrıldıktan sonra tekrar Kanun'un yürürlük tarihinden sonra bu kapsama giren sigortalıların eş, çocuk ve anaları hakkında, yukarıda açıklanan eski Yasa hükümleri uygulanacaktır. Yani eş, kız çocuk ve anaların, dul veya yetim aylığı alırken evlenmeleri halinde aldıkları aylıkların 12 katı tutarında evlenme ikramiyesi ödenmeye ve diğer hak sahiplerinin hisselerinin de artırılmasına devam edilecektir. Ancak 5510 sayılı Yasanın yürürlük tarihinden sonra ilk defa devlet memuru kapsamında sigortalı olanların eş ve çocukları hakkında 5510 sayılı Kanun'a göre işlem yapılacaktır. Yetim aylığının iki yıllık tutarı, sadece yetim aylığı alan kız çocuklara verilecektir. Zira dul eşe, 5510 sayılı Yasaya göre evlenme ödeneği verilmemektedir.

5510 sayılı Yasa'nın yürürlük tarihinden önce veya sonra sigortalı olan Bağ-Kur sigortalılarının, 01 Ekim 2008 tarihinden sonra evlenen yetim kız çocuklarına 5510 sayılı Kanun hükümleri uygulanacaktır. SSK sigortalıları yönünden sağlık yardımlarından faydalanma dışında uygulamada bir değişiklik bulunmamaktadır.

Evlenme ödeneği aldıktan sonraki evliliklerde ikinci bir ödeme yapılmamaktadır. Ancak 5510 sayılı Yasa'da ödeneğin ilk evlilikte ödeneceğine dair bir hüküm bulunmadığı için ilk evlilikte ödemeyi almayan kız çocuk, tekrar yetim aylığı alması halinde, sonraki evlenmelerinden birinde de bu ödeneği alabilir.

Evlenme ödeneği için resmi evlilik bağı kurulduktan sonra bu ödeneği alacak kişinin, dilekçesine ekleyeceği evlenme cüzdanı fotokopisi ile bağlı bulunduğu Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'na yazılı olarak başvurması gerekmektedir. Bu ödeme banka aracılığı ile yapılmaktadır.

Evlenme ödeneği, evlilik tarihinden itibaren 5 yıl içerisinde talep edilmezse bu hak ortadan kalkmaktadır. Yani evlenme ödeneği hakkı 5 yıl içerisinde istenmezse zamaşaşımına uğramaktadır. Esenlikler dileğiyle. ■

Bizde Kadının En Sevilen Hali

Annelik Hali

Hatice Meryem'i Petrol-İş Kadın Okurları tanır. İlk sayılarımızda yapmıştık onunla ilk söyleşimizi... Aradan epey uzun zaman geçti... Yeni hikaye kitabı "Aklımdaki Yılan" geçtiğimiz günlerde çıktı... Çarpıcı hikayeler bu kez annelik durumları üzerinden kurgulanmış... Onunla son kitabı vesilesiyle bir kez daha buluştuk....

Ceylan Lortoğlu

"İnsan Kısım Kısım Yer Damar" adlı romanınızda, bir önceki öykü kitabınız "Sinek Kadar Kocam Olsun Başımda Bulunsun" da ve son kitabınız "Aklımdaki Yılan" da ana karakterler hep kadın. Neden kadın meselesi üzerine yazmayı tercih ediyorsunuz?

Kendimi hiçbir zaman tek bir konuda derinleşmeye müsait bulmadım. Önceleri zihin dağınıklığımın şikayetçiydim. Sonra sonra bunu bir avantaj olarak görmeye başladım. Çünkü bir edebiyatçı olmak istiyordum ve bir yazar akıldan deliye herkeşi ve bugünden yarına her şeyi yazabilir. Fakat bazen hayat bizi bazı konularda daha yoğun bir şekilde ilgilendirmeye yönelir. "Siftah" isimli Varlık Yayınları'ndan çıkan ilk hikaye kitabımda da kadın ağırlıklı hikayeler vardı. Tabii erkek hikayeleri de. Yaş ilerledikçe ve hayata bakışım genişledikçe durum kendiliğinden değişmeye başladı. Tabii, sol görüşlü bir aileden geliyorum, köklerimde Kürtlük var ve alevi olduğum için de azınlık olmanın ya da dışarıda kalmanın ne demek olduğunu az çok biliyorum. Dolayısıyla ezilmeye ve ezilenlere karşı hassasiyetim hep mevcut. Sadece ülkemizde değil, bütün dünyada kadınların ezildiğini, sıkıştırıldığını görüyordum. Bizim toplumumuzda ise iyice köşeye sıkıştırılmış vaziyetler. Kendimi bunları yazarken buldum. Yani çok planlı değildi. Yine de bir gazete köşe yazarı gibi didaktik bir şekilde yazmam. Aklımın, yüreğimin, vicdanımın süzgecine takılan her şey kendiliğinden birer hikayeye ya da romana dönüşür. Bu yüzden "Siz bir kadın hikayeleri yazarı mısınız," sorusu beni çok daraltır ve böyle anılmak da istemem. İyi bir

hikaye yazarı ya da romancı olarak anılmak beni çok daha mutlu eder.

Kitaplarınızın adları çok ilgi çekici. "Aklımdaki Yılan" da yılan bana kadınların akıllarındaki çoğu zaman var olan bir kaçı, özgürlük özlemi çağırımı yaptı. Sizin görüşünüzü almak isterim. Ayrıca kitaplarınızın isimlerini nasıl koyuyorsunuz?

Yılan kısmını o kadar güzel açıkladınız ki; ben de aynı cümlelerle ifade ederdim. Kitaplarınızın isimleri kendiliğinden, doğal olarak çıkıyor. "Sinek Kadar Kocam Olsun Başımda Bulunsun" sözünü bir arkadaşımın annesinden duymuştum. Aynı şekilde "İnsan Kısım

Kısım Yer Damar" sözünü de annemden duydum. Ben bu coğrafyada yaşayan çoğu insan gibi duyarak öğrenmeye daha yatkınım. Okuyarak da çok geliştiriyorum kendimi ama bizde sözlü kültür, yazılı kültürden çok daha etkileyici. Argoya, kadın argosuna, sokak argosuna baktığımızda bunlar hep sözlü kültür üzerinde şekillenir; aynı zamanda isyan, başkaldırı sözcüklerine de daha çok sözlü kültürde rastlayabilirsiniz. Dolayısıyla bir edebiyatçı olarak benim tercihim sözlü kültürden, halk kültüründen yana oluyor. Böyle olunca da annemden, babamdan, konu komşudan duyduğum lafları çok önemsiyorum ve yaşamalarını istiyorum. Bunun için de kitap isimlerimi onlardan seçiyorum.

Kitabınızda modern, geleneksel, kentli, köylü gibi pek çok anne modeli var. Fakat farklı kültürlerden gelmelerine, farklı yaşam deneyimlerine sahip olmalarına rağmen, hepsi "fedakar anne" rolüne bürünmüşler. Sizce toplum neden bu tip anneliği yüceltiyor?

Hiç tasvip ettiğim bir durum değil, bir anne olarak da asla böyle bir rolü kabul etmiyorum. Anneliğin yüceltilmesini, hem bilinçli, hem de bilinçsiz olarak kadını köşeye sıkıştırmanın bir yöntemi olarak görüyorum. Kadının doğduğundan yaşlanana kadar en sevilen hali anne hali yani evlendikten sonraki halidir. Genç kızlık hali ise yalnızca bir arzu nesnesi olarak ilgi görür. Genç kızlık evresinin aileler tarafından, toplum tarafından devlet tarafından da olabildiğince kısa sürmesi tercih edilir. Genç kızın bir an önce başı gözü bağlansın, evlensin, çocuk doğursun

istenir. Ondan sonra bizim için değerli hale geliyor. Daha önce bir genç kız ağzıyla kuş tutsa, uzaya çıksa toplumumuzda saygın bir yer edinmiyor maalesef. Mesela evlenmeyen, çoluk çocuk sahibi olmayan ya da boşanmış, fakat dünyayı dolaşan birçok kadın var. Bu kadınlar annelerimizin, yakın çevre dediklerimizin gözünde evde sıradan kabak içi oyan, mantı çimdikleleyen kadınlar kadar asla değerli olmuyor. Dolayısıyla oraya kendimce küçük bir başkaldırı da bulunuyorum çünkü bu durum bana çok büyük rahatsızlık veriyor. Niye öyle olsun ki, genç kızlar dolu dolu yaşasın, gezsinler, görsünler, hedefleri farklı olsun. Dün gazetede bir kadın köşe yazarının yazısında okudum. Türkiye’de hâlâ 16-17 yaşlarından başlayarak 20’li yaşların ortasına kadar evde oturup evlenmeyi bekleyen kızların olduğunu yazıyordu. Aslında medeniyetin bize çizdiği bir rota bulunuyor ama hem aile, hem toplum, hem de devlet tarafından zorlanıyoruz. Ayrılp, uyananların kafasına da bir takım şeyler iniyor. Doğuda kadın ölümlerinin çoğunun arkasında bunlar var. Yeni duyduğum Fransa’da psikolojik şiddet uygulamak da suç olarak kabul edilmiş, cezaya tabii tutulacaktı. Yasa parlamentodan geçmiş hemen uygulamaya konulacaktı. Bizde de hükümetlerin her ilçeye acilen sığınma evleri açması gerekir.

Siz de hem anne hem yazarınız, bu ikisini nasıl bağdaştırabildiniz?

Ben çocuklarımla ilgili bir anneyim ama ne onları boğacak kadar ne de onları kasacak kadar bir ilgi değil bu. Sürekli olarak dengeli tutturmaya çalışıyorum. Mükemmel mi? Değil. Sıkıntılar yok mu? Bir sürü. Küçük oğlum çok küçük yaşta kreşe verdim, çünkü kendimi geliştirmem için zamana ihtiyacım vardı. Evim pis olsun, dolapların arkası toz içinde kalsın, umurumda değil ama çocuğum böyle bir annenin çocuğu olduğunu farkında olarak büyüsün. Dolayısıyla mümkünse 13-14 yaşlarına geldiği zaman yemeğini kendisi dolaptan alsın. Aslında zaten birçok çalışan annenin çocuğu böyle yaşıyor. Bizde annelik, ev kadınlığı, çocuğun yüzde yüz hizmet ile mesul olduğu bir kuruma dönüşüyor. Bu kadın açısından da, çocuk açısından da tehlikeli.

Kızlar evlenirken evlerini kayınvalide adaylarıyla anneleri düzüyor, buna çok şaşırıyorum. Oğlanların da genellikle hiçbir meziyeti yok, kendi kimliğiyle varolamıyor, fakat çok büyük bir özgüvenle dolaşüyor sokaklarda. Bu durum annelerin oğullarına bahsettiği boş bir güven, kof bir cesaret. Bu kısır döngüyü kırabilen kadınlar var tabii ama yine de çok az.

Annelik bir mevki, bir sosyal statü, bir kadro olarak algılanıyor çoğu zaman. Hamilelikte bir memuriyete girmiş gibi oluyorsun, ufaktan saygı görmeye de başlıyorsun, otobüslerde

yer falan veriliyor. Sonra çocuk bir iki yaşına vardığında yavaş yavaş sen de tadını almaya başlıyorsun. Bir hükümler, bir sultan, küçük bir hanımağa olma yolunda ilerliyorsun. Sonrasında terfi başlıyor. Şef yardımcısı, şef, müdür yardımcısı, müdür. Çocuk iyice büyüdükten sonra eğer bir de şanslıysan kılık Amerika’ya falan giderse, sen de 50 yaşlarında kendini koskoca bir şirketin CEO’su gibi görmeye başlıyorsun. Kurum kurum dolaşıyorsun ortalıkta. Politika, devlet meseleleri ve saire her şeyi bildiğini sanıyorsun. Bu kadar sanal bir durumun içinde kadının kaybolması bana acı veriyor.

Kitabınızdaki “Ayna Kuyruk” isimli hikayede “dişi güvercini eğitmek zor, fakat yavrusu olunca yuvasına her şekilde geri döner” biçiminde saptama var. Burada annelik doğayla özdeşleştirilmiş gibi geldi sizce annelik salt bir doğa olayı mı yoksa salt bir rol mü?

Aslında ikisi de değil. Ben işin doğa kısmını yani anne olmayı, bir kadının doğurganlığını olumlu bulanlardanım. Kadının çocukla birlikte ayaklarını yere daha sağlam bastığını görüyorum. Annelik olduran ve erdiren bir süreç esasında. Fakat toplumsal karşılığı, yani anneliğin bu kadar yüceltilmesi yanlış. Benim kedim doğurdu, üç ay hayattan koptu. Ben de doğurdum; iki üç sene kendime gelemedim. Bu doğal süreç çok anlamlıydı. Fakat ömrümün tamamını neden bu şekilde geçireyim ki?

Fransa’da şu ara feminist bir yazarın bir kitabı çıkmış; orada yazar “Kadınlar eskiden erkeklerin köleleriydi, şimdi çocuklarının köleleri oldu” diyor. Ben de bunu şöyle çevirdim “Kadınların yeni kocaları çocukları”. Doğurduktan sonra bir kadının kocası da, annesi de, babası da, her şeyi çocuğu olup çıkıyor. Üstelik bu durum sadece sosyal sınıf olarak alt tabakadan insanların başına gelen bir kadersizlik de değil. Çok iyi okullarda okumuş, kariyer şansı olan parlak üniversitelerden mezun genç kadınların da düştükleri bir tuzak. Birçok üniversite mezunu genç kız halen çalışmak istemiyor. Evlenip evde oturmak ve çocuk doğurmak en büyük hedef haline geliyor.

Çok sevdiğim yazar Vivet Kanetti anlatmıştı. Amerika’da gündüz uyduruk işlerde, restoranlarda çalışan siyahi kızlar alınlarından ter akana kadar çalıştıktan sonra iş çıkışı dışarlara, barlara çıkıp sabahlara kadar eğleniyorlarmış; hayat bu! Çok çalışmak ve sonra eğlenmek. Fakat biz hep çabucak yorulan, kırılğan kızlar olarak yetiştiriliyoruz. Ne zaman neşeli, hayata bağlı, güçlü kuvvetli kızlar göreceğiz bilemiyorum.

Sizin gençliğiniz eğlenceli miydi?

Ben de çıtkırıldım büyütüldüm. Güçsüz ve zayıftım. Zaten güçlü olsaydım bunun doğal

bir şey olduğunu sanabilirdim. Fakat öbür şikkı hep merak ettim. Tek başıma ayakta durabilir miyim bunu merak ettiğim için tek başıma ve çok kısıtlı imkanlarla yurtdışına çıktım. Başarabildiğimi görünce kendime güvenim arttı.

Kadına biçilen baskıcı rollerden sıyrılabilmesi için sizce neler, nasıl çalışmalar yapılmalı?

Ön cümle olarak bunu söylemek zorundayım, ben bir sosyolog ya da psikolog değilim. Toplumsal meseleler üzerine çok kapsamlı tahlillerde bulunamam. Fakat bir yazar olarak gözlemlerimden, sezgilerimden yola çıkarak bir iki laf edebilirim. Bütün dünyada bazı toplumlarda daha az bazı toplumlarda daha çok olmak üzere kadın sorunları hâlâ çözülebilmemiş değil. Fakat şu var. Gelişmiş ülkeler diye andığımız ülkelerde belli mekanizmalar kurulmuş. Yani çocuğunuzun örneğin dış kontrolünü sosyal hizmetler arayıp haber veriyor size. Bir yandan önemli bir iş toplantısında ya da akademik kariyer yapmaya çalışırken, öte yandan yok çocuğun başı ağırdı, yok dış kontrolü yaklaştı diye sıkışmıyorsunuz. Biraz rahatlıyorsunuz. Önemli bu. Kadının rahatlaması devlet politikalarıyla çok yakından ilgili. Kadınlar için olumlu yasalar çıksa bir günde her şey değişmez belki ama beş ya da on yıl sonra insanlar duruma adapte olurlar. Önce karar mekanizmalarında bulunanların zihniyetinin değişmesi gerekiyor. Bir ülkenin gelişmişliğinin en önemli kriteri kadınlar ve çocuklardır. Her gün kadınların öldürüldüğü, çocuk cinayetlerinin olduğu bir ülkede yaşıyoruz. Sabah programlarını izlemeyerek görmezlikten gelebilirsiniz ama yine de kaçamazsınız. Bence bu ülkede en berbat şey erkek olmak. İyi ki erkek değilim, yoksa çok utanırdım. ■

İşte bir dünya kupası daha sona erdi...

Futbol iyi de...

Bazı kadınlar sevindi, bazıları “ne güzel evde oturup dizimin dibinde maç seyrediyordu” diye üzülüyor. Ama dünya kupası bitti. Umarız bir dahaki dünya kupası emek güçlerinin başarılarına daha çok sevindiğimiz bir iklimde cereyan eder. Eşitlik aşığı güçler futbol aşıklarının içinde de güçlenir.

Handan Koç

İşte bir dünya kupası daha sona erdi. Bu oyunu seven bir feminist olarak üzgünüm. Sıcak yaz aksamları başlamasını ipe çektiğim maçlar olmayacak artık.

Muhakkak birçok Türkiyeli insan bu kupa ile hiç ilgilenmedi. Çünkü ya bu oyunu ya bu kültürü sevmiyordu. Birçoğu ise ya imkânı olmadığı için ya da belki iş aramak, evi geçindirmek, belki maden göçüğünde kalan yakınlarını aramak ve belki de Hakkâri deki sevdiklerinden haber almak telaşındayken dünya kupası ile hiç ilgilenmediler. Ama belki yine aynı kişiler birçok tatsız akşamlarını bir topun peşine takılmış yirmi iki delikanlının mücadelesini, izleyerek biraz neşelendirdiler.

Öte yandan eminim ki bu maçlar birçok kadın için zulum anlamını taşıdı haklı sebeplerle. Evli veya bir erkekle birlikte yaşayan bir kadın için salonda koltuğuna ve maça gömülmüş bir erkek pek çok sebeple çıldırtıcı olabilir. Hele bir de çocuğunuz varsa. Siz belki akşam işten gelmiş ve ne yemek yapacağınızın hesabını yaparken, onlar sadece golü kim ne zaman atacak diye düşünüyorsa. Siz oğlan not yükseltme sınavına hazırlanmalı diye endişelenirken, onlar maçın kahramanı kim olsun diye sms gönderiyorsa. Siz pazardan ağır torba-

ları yüklenmiş gelirken onlar kahvede “Gool” diye havaya sıçırırlarsa. Siz ücretinizi ince dilimler halinde kira, kızın pabucu, annemin dişçisi diye bölüştürürken, erkeğiniz elinde ne varsa iddia kuponuna yatırmışsa. Kızmamak elde mi?

Sektör kötü ama

Çok söylenen bir şey var ki doğru futbol artık bir sektör. 21. yüzyılın eski yüzyıldan devredenlere eklenen yeni oligarklarıyla güçlenen tekelci sermaye düzeni futbolu seviyor, futbol aracılığı ile yaratılan kahramanları seviyor, maçların izlenmesini seviyor. Çünkü bu iş üzerinden hem para kazanıyor, hem kendi fikir âlemini güçlendiriyor. Yıldızlarını reklama çıkarıyor, araba veya coca-cola satıyor, yıldızların hayati aracılığı ile

bir magazin kültürü oluşturuyor. Yani bu is sportmenlik mecrasından çıktı artık. Doğru mu doğru.

Öte yandan zaman zaman kendilerine “futbolist solcular” diyen bir ekol var ki onlar son otuz yılda dünya da ve Türkiye de kuvvetleniyorlar. Onlar tuttıkları takımın formaları ile bir mayısa gelmeyi, şovenist slogan atanları yuhalamayı, ezenlerin hükümetleri ile mücadele planlarını “bu maçı alacağız” diye formüle etmeyi seviyorlar. Hem Latin Amerika'nın kesik damarları “nı hem de “gölgede ve güneşte futbol” kitabını yazan Galeano'yu seviyorlar. Bu büyük “saha” da bizim olsun. Bu oyun insanların. Bizler daha insanca bir dünya için yaşayanlar, niçin bu büyük eğlence ve metafor âlemini onlara bırakalım. Biz

kendi sembollerimizi tahkim etmek için, takım olma ruhu için, “güzel hareketler” için “güzel oyun” a asılalım diyorlar. Asılıyorlar da.

Kocam kendini Arda sansın

Ama yine aynı kişiler çoğu zaman en masumu ve demodesi “fincanı taştan oyarlar “olan, karşı takımı yenmeyi onları” kadınlaştırma” olarak görmüş olan dilin dışına çıkamıyorlar. Çıkamadıkları gibi bu kalıbı yeniden üretiyorlar. Ama öte yandan kadınların maç seyretmeyi sevenlerinin sayısı gün geçtikçe artıyor. Türkiye de pala ile karşı takımın yolunu kesmeyi sürdüren erkek fanatizmi sürüyor. Ama bir tarafta da erkeklerle birlikte küfre kıyamete bazen aldırmadan bazen katılarak maçların zevkini stadda çıkarmayı seven kadınların futbol sevgisi var. Kadınların bir kısmı sırf sevdikleri için, bir kısmı ise bu alanı niye erkeklerle bırakalım ki inadından futbolla yatıp futbolla kalkıyor. Artık, yeteneği kadar fiziğine bakılarak da seçilse spor spikerleri kadınlar var. Daha önemlisi bir sürü futbol hastası, futbol analisti kadın medya da yer alıyor. Elbette futbolla ilgilenmeyen pek çok kadın var. Onların bir kısmı da haklı olarak “ya futbol basit bir oyun, anlaş-

lamayacak bir şeyi yok ben ilgilenmiyorum başka şeylere vakit ayırdığım için” diyor. Ayrıca “ilgilenmiyorum ki benim adam kendini bir şey sansın, eğlenin, halı sahada kendini ister Arda ister Delgado sansın, ama Alex gibi efendi olsun, Deniz Barış gibi iyi baba olsun ,spor yap-sın kaslansın” diyor. Ne dersiniz demiyor mu, demiyor muyuz?

Galipler bizden olsun

Efendim sizi bilmem ama bu yılki kupada benim çevrem daha çok Arjantin’i tutuyordu. Ben ille de bayılmıyordum ama kupa Güney Amerika’ya gitsin istiyordum. Madem Maradona yı, futbolu ve tüm macerası ile seviyoruz onun çalıştırdığı takım alsın kupayı istiyordum. Tabii biz uzaktan çok seviyoruz, ama onu yakınlarına hele Arjantinli akıllı kadınlara sorma imkanımız maalesef yok. Ne ise sonunda Latinciler için kötünün iyisi İspanya şampiyon oldu ama kupa Avrupa’da kaldı.

İspanya’nın şampiyonluk kutlamalarında gördük ki sokağa dökülüp eğlenenlerin pek çoğu kadın. Biliyoruz ki mahalli -erkek

erkeğe - futbol eğlencelerinde, stad giriş ve çıkışlarında yoldan geçen kadın olmak bile bazen zor olabiliyor. Ama İran Pakistan gibi ülkeler hariç kadınlar büyük şehirlerdeki, büyük futbol eğlencelerine rahatlıkla katılabiliyorlar. Zaten İspanya’da kadınlar futbol izlemeyi seviyor ve erkeklerle birlikte “joder” demekten çekinmiyormuş. Doğrusu ben de o törende olmak ve kalecileri Casillas’i dünya gözüyle görmek, isterdim. Ayrıca meraktan ölüyorum inşallah sağcı değildir diye. Gerçi Paraguay maçında penaltı atışını tuttuğu Cardozo’nun döktüğü gözyaşlarına da kıyamadım. Ama iyi kaleciydi Allah için.

Kupa da bir de Afrika taraftarları vardı ama onlar ve gerekçeleri de Gana yenilgisi ve vuvuzela sesleri arasında eridi gitti.

Almanya’nın ‘zidane’ları İspanyolların ‘katalan’ları

Dünya kupası izlendiği salonların çoğuna politik iddialaşmaları da muhakkak getirir. Ben 1974 de 13 yaşında ilk seyrettiğim dünya kupasında Batı Almanya ya karşı, Doğu Almanya’yı tuttuğumu gayet net hatırlıyorum. Üstelik evin er-

kekleri böyle düşünmediği halde. Yine aynı turnuvada Hollandalı Rep’ i çok beğendiğimi hatırlıyorum. Sonradan bak-tım hiç yakışıklı değilmiş, çocukluk işte. Ama bugün olsa yine Doğu Almanya’yı tutarım. Ne ise. 1974 de Almanya y-nince üzümüştüm. Bana Hollandalılar daha mazlum görünmüştü. Oysa Alman oyuncular o maçta Hollandalıları yıkan kendi kibirleri oldu diye yorum yapıyorlarmış yıllardır. Ama yine de Cruyff mu Beckenbauer mi diye sorsalar, hâlâ Cruyff çünkü oynattığı futbol güzel dem.

Evet, futbol’u bir oyun olarak sevenler için dünya kupasının politik göndermeleri öğretici oluyor. Mesela bu kupada İspanya şampiyon olunca 11 oyuncu-

sunun yedisinin Barcelonalı olması hatırlandı. Barcelona malum İspanya’nın 17 özerk cumhuriyetinden birisi olan Katalanya’nın takımı. Öte yandan bu takıma Türk hava yollarının reklamlarında oynadığı için de aşınayız.. Bu ilerici halk aynı zamanda İspanya’nın en zengini ve 2005 ten beri de İspanya dan ayrılmak istiyor. Bu vesile ile İspanya maçı seyredilen pek çok aile salonunda Kürt meselesinin tartışılmış olması beklenebilir.

Dünya kupalarında benim gibi her zaman fakir, solcusu çok ve can-ı yürekten oynayan takımları tutanların, bir de kendi ülkesini sevmekten sıkılmayanların işi hep kolaydır. Ama bu maçlar aynı zamanda milliyetçilik bariyerlerini de zorlayabiliyorlar. Bu sene Hollanda’yı finalde yenen İspanya takımında son derece Hollandalı bir futbolcu olun Cruyff’un zamanında Barcelona’da yarattığı gelenin etkisini küçümsemek mümkün mü? Öte yandan her zaman Türkiyeli solcularca zor taraftar bulan Almanya bu sene değişik kökenlerden gelen oyuncularıyla atağa kalkarak bu profilini değiştirdi. Öyle ki ilk kez bir Almanya ulusal maçını Almanya’da yaşayan Türkerin büyük bir heyecanla seyrettiği an-

latılıyor. Üstelik konuyu takip edenler, göçmen çocuklarını spora katmak için yapılan büyük yatırımın yeşil- sosyal demokrat kabinesinin işi olduğunun altını önemle çiziyor. Bu eşitlikçi hamlenin kaymağını yemenin sağcı-muhafazakâr Merkel’ e düşmesi ne hazin değil mi? Kupada Portekiz’in mağlubiyetlerine hepimiz kendini beğenmişlerin de beğenmiş Ronaldo’ya ders olsun diye sevindik ayrıca bu reklam bebeği Cristiano Ronaldo mesela bir İniesta’nın eline su dökülebilir mi sizce diye sormak isterim? Portekiz maçında durmadan sanki kalan on kişi onun eklentisiymiş gibi süreklili C. R.’den bahseden sunucular da aslında spor -magazin basını kardeşliğini ve yerlerinin Paris Hilton haberlerinin olduğu gazete sayfaları olduğunu ispat ettiler.

Yaşasın eşitler aleminin futbolu

Uruguay’ı tutan, Uruguaylı gerillaları sevenler ise tuttıkları takım şampiyon olmasa bile bari Forlan gol kralı olsun istediler. Almanya ile yaptıkları üçüncülük maçında son dakikada direkt-

dönen toplarına Uruguay severler hâlâ üzüyor olabilirler. Muhakkak onlar kahvede, evde veya meyhanede çevresindekilere Uruguay’da 9 kez vurulan, 2 kez hapisten kaçan, 12 yıl hapis yatan eski gerilla, solcu lider Jose Mujica’nın devlet başkanı olduğunu anlattılar.

Hatta onların arasındaki pek çok genç kadının ağbileri ile veya komşularıyla tartıştıklarını ve de Lugano’nun futbolu kadar Uruguay da iktidarda olan solcu değerleri de savunduklarına eminim.

O halde yaşasın oyun. Mademki kadınlar ve erkekler eşitlerin cumhuriyetini kurmak için omuz omuza mücadele ediyoruz, yine omuz omuza hem futbolun zehrine karşı çıkıp hem tadını alamayız diye bir şey yok. Ne diyelim umarız bir dahaki dünya kupası emek güçlerinin başarılarına daha çok sevindiğimiz bir iklimde cereyan eder. Eşitlik aşığı güçler futbol aşıklarının içinde de güçlenir. Ve inşallah Brezilya’da erkek egemen fanatizm yerini cinsiyetçi olmayan “adrenalin güçlerine” bırakır. ■

Not: Bu yazı sbf derli arkadaşlarımın desteği ile yazılmıştır.

Nazi rejimi altında kadınlar

Nazi iktidarı kadınları soyun devamını sağlayan bir beden olarak görüyordu... Kadınları “ari ırktan” olanlar ve “aşağı ırktan” olanlar diye ayıran faşist rejim, ari kadınları soyun devamı ile yükümlü kılarken, Yahudi, Slav, siyah, komünist, sakat ve akıl hastası kadınlara kısırlaştırma operasyonları uyguladı. Binlerce kadın zorla kısırlaştırıldı.

Naziler Hitler’in Reich Cumhurbaşkanı tarafından şansölye olarak atanmasından sonra 1933’ün Ocak ayında iktidara geldi. Oysa Almanya’da 1932 seçimlerinde oyların ancak yüzde 33’ünü almışlardı... Hitler iktidarı başlangıçtan itibaren ideolojik propagandasını ulusal güvenlik, milliyetçilik, ırkçılık üzerinden kurdu... Tüm ırkçı ve baskıcı rejimler gibi Hitler rejimi de cinsiyetçiydi.

İrkin gücünü, sağlığını üstünlüğünü tehlikeye soktuğu düşünülen Yahudiler başta olmak üzere Çingenerler, Slavlar, siyahlar, diğer azınlıklar ve akıl hastaları ve sakatlar düşman ilan edildi...

İrksal bozulmanın bertaraf edilmesinde en büyük görev ise ari ırktan olan Alman kadınlarına düşüyordu... Çünkü ırkın devamını sağlayacak onlardı... Nazi imgeleminde başlangıçtan itibaren yukarıda saydığımız ırklara mensup olan kadınlarla, bu ırklardan bir erkekle evlenip onlardan çocuk doğuran kadınlar ve özgürlük isteyen kadınlar “kötü”, “aşağı” kadınlardı.

Ama iyi kadınlar da vardı. Bunlar yüzde yüz Alman ırkına mensup “Volksmutter” yani halkın anneleriydi. Halkın anneleri çok çocuk doğurmalı, uzun süredir gerileyen nüfusun artmasına katkıda bulunmalı ve ulusal canlanmayı sağlamalıydılar... “Aşağı” kadınların çocuk doğurması ise engellenmeliydi...

Bu anlayış tarihin en büyük kitlesel kısırlaştırılma uygulamalarını doğurdu. Haziran 1933’te içişleri bakanı rejimin nüfus politikasını açıklarken Almanya’da nüfusun yüzde 20’sinin yani 12 milyon kişinin anne ve babalığa uygun olmadığı tespitini yapıyor, şöyle diyordu: “Sağlıklı neslin sayısını artırmak için kalıtsal olarak uygun olmayanların üremesini önlemek birinci görevimizdir.”

Daha sonra bu konuda yasa çıkarıldı. Hükümet kontrolsüz üreyen biyolojik olarak aşağı kalıtsal malzemeye sahip insanların üremesini durdurmalıydı. Bunun için ilk anda 400 bin kişinin kısırlaştırılması gerekiyordu. Kısırlaştırılacakların sayısı belli bir zaman diliminde 1.5 milyon kişiye çıkarılacaktı. Kısırlaştırılacaklar arasında sadece aşağı ırka mensup kadınlar yoktu, Alman anneler de akıl ve beden sağlığı yerinde olmayan kız çocuklarını kısırlaştırılması için hastaneye götürmeye teşvik ediliyordu. Kadınların kısırlaştırılması çok zor ve zahmetli olmasına rağmen fiilen kısırlaştırılan 400 bin kişinin içinde ağırlıklı nüfus kadındı.

Bu amaçla 250 özel kısırlaştırma mahkemesi kuruldu, tıp kurumlarına yasayla, devlet denetimi altında kısırlaştırma adaylarını arama emri verildi. Başlatılan tam bir cadı avıydı. Ama bu uygulama karşısında kadınlar kısırlaştırmaya direnmişler ve “protesto gebelikleri”ne başvurmuşlardı. Bunun için kısırlaştırmadan hemen önce hamile kalıyorlardı...

Ari ırktan olmayan kadın bedenine yönelik bu tür saldırılar, kısırlaştırılma çalışmalarıyla sınırlı kalmadı. Yahudi, Slav, Çingene kadınlar çocuk doğuranlar olarak katliama da maruz kaldılar. Kaynaklar ilk gezici gaz odalarının Yahudi kadın ve çocuklara uygulandığını yazıyorlar.

Erkeklerle iş kadınlar ocak başı

“Anne ve kadın” imgesi Nazilerin dışı cins görüşünün merkezinde yer alıyordu ama burjuvazinin en saldırgan kesiminin iktidarı olarak da tanımlayabileceğimiz faşizm, Hitler ve SS’ler istediği için gelmedi elbette, bunun ekonomik temelleri vardı. Kadın istihdamı politikası da bu ekonomik temellere uygun olarak şekillendiriliyordu. İktidara gelmeden veya iktidarlarının ilk yıllarında, ekonomik kriz, işsizlik had safhadaydı... O dönemde kadınların dışarıda çalışmasına sıcak bakılmıyordu...

Hatta daha sonra Hitler’in kurdurduğu kadın örgütlerinden birinin başına

geçen Elsa Walter 1930 yılında Hitlere yazdığı bir mektupta (*)Alman kadının eşitliğe dair hırslarını sağlıksız gördüğünü söyledikten sonra kadının yaşam mücadelesinde çocuklarının annesi ve sadık bir eş olarak erkeğin yanında yer alması gerektiğini iddia ediyordu. Ona göre dışarıda çalışmayı savunan kadın hareketi yanlış yapıyordu.

“Günümüzde pek çok kadın ve genç kız, özel veya kamusal alanda büro işlerinde çalışmaya devam etmektedir. Ortalıkta işsiz ve aç gezen tüccar hizmetli ve memurların sayısının bu denli fazla olmasının nedeni budur. Bizim için canını dişine takanlar şu anda sokakta aç ve işsiz geziyorlar.”

Kadınların erkeklerin işini elinden aldığı söylemi sizlere herhalde yabancı gelmiyordur. Walter “erkeklerle ağır işleri, kadınlara ocak başını” öneriyordu.

2. Dünya Savaşı öncesinde savaş sanayiine yapılan yatırımlar nedeniyle, savaş sırasında da erkeklerin savaşa gitmesi sonucunda, ciddi bir emek kıtlığı yaşandı. O zaman kutsal ailenin sürdürülmesi ideolojisi kendini büyük Almanya'nın inşası ve korunması söylemi için Alman kadınlarının daha fazla çalışıp fedakârlıkta bulunması söylemine bıraktı. Öyle ki çocuklu kadınların çalışmasına hiç te sıcak bakmayan ideolojik yaklaşımlara rağmen, 1939'da çalışan kadınların yüzde 24'ü çocuklu kadınlardan oluşuyordu. Çalışan kadınların yarısından fazlası ise evliydi. Önemli miktarda bir kadın nüfusu ise kayıtdışı çalışıyordu.

Hatta kadın çalışmasını teşvik için “Gebe Kadınları ve Ev Dışında Çalışan Genç Anneleri Koruma Yasası” çerçevesinde 1942'de devlet çocuk bakımı olanakları sağlamakla yükümlü kıldı.

Ama ikinci sınıf ilan edilen halkların kadınlarına yönelik tutum bu konuda da farklıydı. 2. Dünya Savaşı sırasında Doğu Avrupa'dan ve işgal altında bulunan diğer ülkelerden 2.5 milyon kadının savaş sanayinde çalıştırılmak üzere Almanya'ya getirildiğini yazıyor tarih kitapları, bu kadınların emeği “ırksal değerleri” düşük olduğu için köle emeği idi.

Kadının doğuran bir beden olarak görülmesi ve kadın çalışması arasındaki ikilem savaş sırasında uygulanan zorunlu çalışma uygulaması kapsamında ilginç bir direniş biçimini ortaya çıkardı.

1939 yılında çalışan kadınlara özellikle de işçi sınıfından kadınlara, savaş ekonomisi acilen ihtiyaç duyduğu için gebe olmadıkları sürece işten ayrılmaları yasaklandı. Gebe anneler ve genç anneler 1943'te başlayan zorunlu çalışmadan da muaf tutuldular. 1939-1941 yılları arasında çalışan kadınların sayısının 500 bin kadar azaldığı Almanya'da bir bebek patlaması

yaşandığı söyleniyor... Yani çok sayıda Alman kadın savaş için çalışmak yerine bebek sahibi olmayı tercih etti.

Kadınlar yaşam tarzlarına müdahaleleri her zaman boynu bükük karşıladılar. Örneğin 1938 yılında çıkarılan bir yasa eşlerden birinin “kalıtsal hastalığı bulunması, kısır olması” halinde istek üzerine boşanmaya izin verildi... Bu yasa kadınların özellikle de yaşlı kadınların protestolarına sebep oldu.

Hitler'in kadınlara yönelik politikaları ırkçı ideolojileri temelinde şekillenmişti... Bazı fanatik hayranlar dışında, bu ideoloji tüm kadınları ikna edemiyordu şüphesiz. Kadınlar erkek egemen Nazi Partisine başlangıçta hiç ilgi göstermediler... Fakat Naziler kadınları da işin içine çekmek için kadın örgütleri kurdu. Bunlardan “Nasyonel Sosyalist Kadınlar Birliği” 1931'de kurulmuştu. Önceleri üye sayısı çok azdı. Sonraları üye sayısı artmasına rağmen aktif çalışan kadınların sayısı oldukça düşüktü. Bu örgüt daha sonra “Alman Kadınlar Örgütüne” dönüştü. Kadınlar başlangıçta bazı konularda kararlarını kendileri alıyorlardı. Ama sonraları doğrudan partinin emirlerine yerine getirir hale geldiler... Hatta belli bölgelerde başkanlar da erkek oldu...

Ya direniş? Her zaman direnenler vardır. Hitler rejimi sırasında Almanya'daki kadınlar sol örgütler içinde yer aldılar dolayısıyla rejime karşı direndiler, kendi hayatlarına yönelik müdahalelere de zaman zaman seslerini çıkardılar. Kadın tarihçiler kadınların direniş biçimlerinin zulüm kurbanlarını saklamak onları desteklemek biçiminde geliştiğini söylüyorlar. O nedenle bu tür bir sesiz direniş kayıtlara geçmedi, geçemedi... ■

• *Hitlere Mektuplar- Bir halk diktatörüne yazıyor- Eberle Henrik, Aykırı Yayıncılık, İstanbul 2010*

Desa direnişçisiydi, Petrol-İş çalışanı oldu:

Kadınlar sendikaya daha rahat geliyor artık

Gülhan eski DESA direnişçisi, şu anda Petrol-İş Düzce Temsilciliği'nde çalışıyor. Onunla direniş sonrası günlerini ve yeni işini, sendikada çalışmanın farklılıklarını konuştuk...

Düzce'ye örgütlenme kampanyası çerçevesinde oradaki kadın örgütleri ve sendikalarla birlikte gerçekleştirdiğimiz kadın sağlığı eğitimini organize etmek için gittiğimizde, tabii ki ilk durağımız Petrol-İş temsilciği oluyor.

Hemen önümüze konulan çayların, temiz, düzenli, sımsıcak atmosferin arkasında bir kadının emeği var: Gülhan Akyüz'ün... Gülhanı Petrol-İş Kadın okurları DESA direnişinden tanır. O ve direnişteki diğer kadınlarla uzun bir söyleşi yapmıştık. Sendikalı oldukları için işten atılmışlardı, insanlık dışı çalışma koşullarını, sendikalaşmaya nasıl başladıklarını, polis, çevre ve aile baskısını bir bir anlatmışlar, "direnmeye devam, kazanacağız" demişlerdi...

Gerçekten de çok uzun süre direndiler, DESA direnişi de bir kadın direnişi olarak sendikal hareketin tarihinde yer alıyor artık...

Onlar ise "işe iade davasını" kazandılar, içeri giremediler belki ama tazminatlarını aldılar, işveren sendika ile bir protokol imzaladı, örgütlenme hakkını engellemeyeceğine dair. Bunu daha sonra uygulamadı. Bazı kadınlar evlerine döndüler, kimileri de çalışmaya devam etmek istedi...

Çalışmaya devam etmek isteyenlerin arasında Gülhan da vardı... Ama Düzce küçük yer ve işveren taktiklerinden işten çıktığımızda da kurtulamıyorsunuz öyle kolay kolay şöyle anlatıyor Gülhan direnişi öğrendiklerini ve

sonrasını: "Desa'da 40 arkadaşımınla birlikte sendikalı olduğumuz için işten çıkarılmıştık. Onlar öyle demiyorlardı tabii. "Performans düşüklüğü" gibi bir bahaneyle işten atılmışlardı bizi. 11 ay kadar iş yeri önünde direndik... Bu süreçte çok şeyler yaşadık, çok şeyler öğrendik, hayat dersi aldık. Daha sonra sendikamız işe iade davası açtı, işe iadeyi aldık. İşveren işe alma yerine para ödemeyi tercih etti. Çünkü bizler sendika konusunda başı çeken kişilerdik.

Ama daha sonra iş bulamama sorunu çıktı karşımıza... Bizim listemizi organize edeki bütün fabrikalara dağıtmışlar 'bunlar gelirse işe almayın' diyorlarmış duyduğumuza göre"

Nasıl girmiş peki Düzce Temsilciliği'ne? Onlar zaten DESA direnişi sırasında toplantılarını temsilcilikte yapıyorlarmış... Ünal (Akbulut) abiyi de, Ali (Gürel) abiyi de tanıyormuş ama uzaktan tanışıklıkmış bu... O arada temsilciliğe, çay, temizlik işlerine bakacak birileri aranıyormuş...

Nuran Gülenç (Deri-İş Örgütlenme Uzmanı), Ali Bey'e "Bir kadın alınsın buraya, böylece kadın işçiler daha rahat girip çıkarlar. Temsilciliğin havası değişir biraz demiş." Ali Bey, Ünal Bey'e o da sendikaya söylemiş "evet, olabilir neden olmasın" durumu hasıl olmuş...

Kim çalışır, denildiğinde de akla gelen isim Gülhan olmuş, gerisini ondan dinliyoruz:

"Ünal Bey çağırdı beni, böyle böyle çalışır mısın, dedi. Hiç beklemedim... Arasam böyle bir iş bulamazdım. İşe başladım, kış günüydü... Hemen bardakları, falan hepsini toplayıp, kaydattım... Bütün gün dirseklerime kadar suyun içinde kalmışım, yorulmuşum da... Hava da soğuk. Ünal Bey soba yakmış bir odada, "Kızım bütün işler bir günde bitmez! Git biraz ısın, sonra devam edersin" dedi.

Çok şaşırılmış Gülhan fabrika, özellikle de onların geride bıraktıkları iş ortamı hiç de böyle bir yer değil... İnsanlık, başka bir şey...

"Biz işçilikten geliyoruz ya, bütün

gün çalışıyoruz. Kimse bize 'otur, ısın' filan demedi şimdiye kadar. Mutfağı terkedemiyorum ama oturmak ağrıma gidiyor, orada oturduğum zaman kendimi bir suç işliyormuş gibi hissediyorum.”

O gün eksenleri bayağı karışmış... Epey bir elden geçirmiş mutfağı fakat...Temizlik, düzen ayrıntıda gizlidir... Bir mutfağa, bir odaya, bir eve, hatta bir şehre kadınlarla erkekler aynı anda baktıklarında gördükleri şeyler birbirinden çok farklıdır.

Şimdi durum nedir peki? Epey zaman geçmiştir aradan ne de olsa, insanlar daha iyi tanımıştır ve alışmıştır birbirine karşılıklı olarak.

“Yaptığım iş gereği arada boşluklar oluyor. Bana bir oda da gösterdiler. Oturacak yer var, televizyon var, yani ev gibi. Gideceğim, oturacağım ama alışmadığım için hâlâ rahat edemiyorum. İş olmasa bile oturamıyorum... Suç işliyormuşum gibi geliyor bana. Dört aydır çalışıyorum burada ve işimden çok memnunum. İlk girdiğimde çok tedirgindim. Şimdi bayağı açıldım.”

Çayımı demlerim, masalarımı silerim

Ne iş yapıyor Gülhan bir gün içinde, tüm adımları anlatabilir mi? Soruyorum... Cevap verirken işi dışsallaştırmadan anlatıyor... “Çay demlerim”, demiyor mesela... “Çayımı demlerim” diyor. Aynı evi gibi... Sanki misafir ağırıyor.

“Sabah gelirim, çayımı demlerim... Buraya insanlar gelmeden kaba tozunu alırım. Masalarımı silerim. Şimdiye kadar kimse bana uyarıda bulunmadı ve sert davranmadı. Ben de işimin hakkını vermeye, yanlış yapmamaya çalışıyorum. İşimden memnun olduğum için bu işi kaybetmemek için düzgün çalışmaya gayret ediyorum. Onlar da benden memnun sanıyorum...”

Sendika daha ziyade erkeklerin mekanı gibi görünüyor. Özellikle küçük

yerlerde bu binalara gelen işçi kadın sayısı, hatta kadın sayısı çok az... Anne ve babası ile birlikte oturuyor. Aile nasıl bakmış onun bu yeni işine?

“Onlar da ilk baştan tedirgin oldular aslında. Erkeklerin çalıştığı bir yerde tek kadının ne işi var, diye. Ben onları tanıyorum. Sendikal toplantıları yaptığımız yer. Herkesi tanıyorum, buyrun gelin dedim. Babam geldi, Ali Bey'in, Ünal Bey'in bana nasıl davrandığını gördü... Fikri değişti elbette.”

Biz İstanbul'dan gelenler olarak toplantımızı epey geç saate kadar temsilcilikte yapmıştık... Diğer sendikalardan ve kadın kitle örgütlerinden kadın arkadaşlarımız çalışıyordu ve iş sonrası olması gerekiyordu, toplantının... Geç vakitlere kadar, temsilcilik teydik... Ama kadın arkadaşlarımızın hepsi sendikalı ve şu veya bir biçimde kadın mücadelesi içinde olan kadınlardı...

Sendikaya üye olmak isteyen, sendikal örgütlenmeyle yeni tanışan kadınlar ne yapıyorlardı, Gülhan'ın orada çalışıyor olması gerçekten de kadınların daha rahat gelip gitmelerini etkilemiş miydi?

“Evet, benim burada çalışıyor olmam sendikaya gelmek isteyip de gelemeyen kadınları etkiledi. 'Erkeklerin içine girmek ters olur' diye gelmeyenler artık gelebiliyorlar. Benim burada olmam onları cesaretlendiriyor. Beni görünce rahat ediyorlar. Gerektiğinde ben onları kendi odama davet ediyorum, deneyimlerimi anlatıyorum. Onların yaşadıklarını daha önce yaşadığım için tecrübelerimi aktarıyor, ne yapmaları gerektiğini anlatıyorum. Kadın arkadaşlar çok korkuyorlar.

Ama ben de onlar gibi sendikalaşma sürecinde tedirginlikler, korkular yaşadım. Standart Profil'de kadın işçi sayısı az. Erkek arkadaşlar kadınlara “çekinmeyin gelin bizim orada bir ablamız var” demişler. Onlar da ilk başta tedirgin oldular aslında. Erkeklerin çalıştığı bir yerde tek kadın olarak görünmekten korkuyor kadınlar. Benim burada olmamdan cesaret alan bir kadın geldi önce. O da ertesi gün dört kadın arkadaşını almış, gelmiş. Bunlar güzel şeyler tabii.”

İşinden memnun mu, sendikada çalışmanın farklılığı? Tabii ki bu soruları sormadan edemiyorsun:

“Burada güven ve iyiyet üzerinden gidiyor ilişkiler. Örneğin bir iş olduğun zaman, söyleyip izin alabiliyorsun. Ama başka bir iş yerinde işin olsa da hasta olsan da izin alamıyorsun. Yalan söylemek durumunda kalıyorsun. Ben de zaten zorunlu olmadıkça izin istemiyorum. Onlar da biliyorlar benim boşuna izin istemeyeceğimi. Rahat, güzel bir ortam yani...”

Gelecekle ilgili beklentilerini ise şöyle anlatıyor Gülhan “ Valla Petrol-İş Sendikası burada olduğu sürece beni de bu göreve layık gördükleri sürece devam etmeyi isterim. Desa'ya tekrar çağırırsalar gitmem, sendikayı tercih ederim. Yemek de yapmaya başladım artık aile gibiyiz... Önce Ünal Abi yapıyordu yemekleri. Ben bulaşıkları yıkıyordum. Sen benim yaptığım gibi yapabilir misin? dedi bana... Önce onun yaptıklarını pişirdim. Tadma bakınca, bu işi de yapacağıma kanaat getirdiler. Tadını beğendikçe “ne alalım, ne yapalım?” diye bana sormaya başladılar. Mutfağı ele geçirdim yani. Bazen 16.00 vardiyasından çıkanlar geliyor buraya, kendimden biliyorum, aç karnına çay içebilirler mi, alışveriş arasına bisküvi koyuyorum bazen, onlara sunuyorum, hoşlarına gidiyor tabii. Eve gelenleri ağılıyormuş gibi oluyorum. Bazen onlara sildiğim yere basmayın dediğim de oluyor. Hiçbiri itiraz etmiyor.” ■

Güneydoğu Anadolu Belediyeler Birliği Eğitim Atağına Kalktı

YEREL YÖNETİMLER SEÇİLMİŞ KADINLARLA GÜÇLENİYOR

Güneydoğu Anadolu Belediyeler Birliği, 15 Mayıs-15 Temmuz 2010 döneminde yeni bir projenin uygulamasını gerçekleştirdi. İsveç İstanbul Başkonsolosluğu'ndan alınan küçük bir maddi destekle başlatılan bu projede, yerel yönetimlerde eşitlik komisyonlarının oluşturulmasını ve çalışmalarını güçlendirecek bir dizi eğitim yapıldı. Proje kapsamındaki eğitimler bir değişimi, seçilmiş kadınların bilinçli müdahalelerini artırmayı hedefliyordu.

S. Nazik Işık - Ayşe Kismet

Kadınlara yönelik eğitimlerde genellikle kadınları aktifleştirmek, ileride seçilmek için güçlenmek de dahil güçlendirmek hedeflenir. Bu kez durum böyle değildi. Altı ayrı yerde (Diyarbakır, Batman, Silopi, Kızıltepe, Van ve Doğubeyazıt'ta) gerçekleştirilen eğitimlere 2009'da yapılan yerel seçimlerde seçilmiş kadınlar katıldılar: Eğitimlere katılan 153 kadın Diyarbakır, Batman, Ağrı, Hakkari, Mardin, Muş, Şırnak, Siirt, Tunceli, Urfa, Van il, ilçe ve beldelerinde belediye meclis üyesi ve il genel meclisi üyesiydiler. Türkiye'nin ilk kadın il genel meclisi başkanı olan Semira Varlı Van'daki, Diyarbakır İl Genel Meclisi Başkanvekili Semra Azizoglu da Batman'daki çalışmanın katılımcıları arasındaydı. Eğitimlere katılan kadın belediye başkanı sayısı ise 15'ti.

Neler öğrendiler? Neler tartıştılar?

Güneydoğu Anadolu Belediyeler Birliği'nin Yerel Yönetimlerde Eşitlik Komisyonları Seminerleri'nde şu konularda bilgi tazelandı, tartışmalar ve deneyim alışverişleriyle yeni fikirler, çalışmalar için bilgi üretildi:

- Toplumsal cinsiyet eşitliği

- Ulusal ve uluslararası belgelerde kadın – erkek eşitliği
 - Cinsiyet eşitliği yolunda yerel politikalar
 - Kadın dostu kentin anlamı ve örnekleri
 - Yerel yönetimlerde eşitlik komisyonları ve önemi
 - Cinsiyetçi işbölümleri ve yerel yönetimlerde uygulanması, cinsiyet eşitliği temelinde yerel yönetimlerde istihdam stratejilerinin geliştirilmesi
 - Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeler
 - İşyerlerinde cinsel taciz ve mobbinge karşı mücadele
- Çalışmanın bir başka ilginç yanı da, çalışmanın gerçekleşmesi için oluşturulan dayanışmaydı. Çok sayıda kurum ve kuruluştan kadın çalışmaya eğitmeni olarak katıldı. Altı ayrı eğitim çalışmasının hocaları şu isimlerdi:
- Ayşe KİSMET; Güneydoğu

Anadolu Belediyeler Birliği Eğitim Uzmanı

● Ayten ALKAN; İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Öğretim Görevlisi

● Berrin YENİCE; Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı Üyesi

● Feray SALMAN; KADER Ankara Şube Yönetim Kurulu Üyesi ve Şehir Plancısı

● Handan COŞKUN; Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı Personeli

● Nazik IŞIK; Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Bölümü, Sosyal Politika ve Planlama dersleri hocası ve Kadın Çalışmaları Uzmanı

● Özgün AKDURAN; İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Araştırma Görevlisi

● Yıldız TOKMAN; CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu üyesi, Yüksek Şehir Plancısı ve Yerel Yönetim Uzmanı

● Yurdusev ÖZSÖKMENLER; Bağlar Belediyesi Eski Başkanı

Hayat durmuyor...

Hem de herşeye rağmen...

Derin acılara rağmen...

Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da yine zor günler yaşanıyor... Eğitimler de bu zorluklara rağmen gerçekleştirildi. Örneğin Van’da eğitimden bir gün önce gelen cenazeler nedeniyle şehir adeta ayakta ydı, Hakkari’de herkes sokaktayken kadınlar eğitimdeydi, Doğubayazıt’ta cenazeler gelecek diye esnaf kepenk kapatmıştı ve eğitimler bir gün geç başlatılabildi

ama yapıldı... Çünkü kadınlar yaşadıkları dünyayı değiştirmek istiyorlardı, hem de kadınlar için değiştirmek...

Seçilsen de kadınsın...

Kadınlar, başkan, başkan yardımcısı ya da meclis üyesi de olsun kadın olma-ya devam ediyorlar. Bu sıfatları kazanmış, seçilmiş olmaları, onları işyerinde taciz ve mobbingden korumuyor. Bu nedenle de, katılımcı kadınlar, eğitimler sırasında bizzat yaşadıkları ibretlik olayları anlatarak da ortama çok renk kattılar. Ayrıca, insanlar onlara kadın olduklarını göre göre “bey” diye hitap etmeye devam ediyorlar...

Bu ilginç anlatılardan sonra da seçilmiş kadınlar bir kez daha dünyayı ve kadınların eşitsiz konumunu değiştirmek üzere birleşiyorlardı. Böylece, eğitimler, seçilmiş kadınların bilgilerini artırmakla, iş yapma kapasitelerini artırmakla kalmamış oldu. Çünkü eğitimler, katılanların kadınların uğradığı eşitsizlik ve ayrımcılıklara dur demek isteklerini de buluşturdu, güçlendirdi. ■

Türkiye’de yerel yönetimlerde seçilmiş kadınlar:

İL BELEDİYE BAŞKANLARI:

1. Aydın-Merkez **CHP** Özlem Çerçioğlu
2. Tunceli-Merkez **BDP** Edibe Şahin

İLÇE BELEDİYE BAŞKANLARI:

1. Ağrı- oğubeyazıt **BDP** Canan Cankorkmaz
2. Aydın-İncirliova **CHP** Fadime Orbay
3. Diyarbakır-Bağlar **BDP** Yüksel Baran
4. Diyarbakır-Bismil **BDP** Cemile Eminoğlu
5. Diyarbakır-Eğil **BDP** Petek Çabanoğlu

6. Diyarbakır-Lice **BDP** Fikriye Aydin
7. Eskişehir-Mahmudiye **AKP** Ayşe Güney
8. Gaziantep-İslahiye **DP** Melike Uludağ
9. Giresun-Doğankent **AKP** Nazmiye Kabadayı
10. Hakkari- Yüksekova **BDP** Ruken Yetişkin
11. Mardin-Derik **BDP** Çağlar Demirel
12. Mardin-Nusaybin **BDP** Ayşe Gökkan
13. Muş-Varto **BDP** Gülşen Değer
14. Şanlıurfa-Viranşehir **BDP** Leyla Güven
15. Şırnak-Uludere **BDP** Şükran Sincar

Cinsiyete özel hastalıklar

Bazı hastalıklar kadınlara özgüdür. Kimi hastalıklar ise kadın ve erkeklerde aynı sonuçlara yol açmaz. Tıbbi deneyler genel olarak erkek bedeni üzerinden yapıldığı için tanı ve tedavi kriterleri de çoğu zaman kadın bedeninin gerçeklikleriyle uyumsuz... Ama bilirsek hastalıklara karşı da kolay mücadele ederiz. İşte kadınlarda sık rastlanılan hastalıklar ve tedavi yöntemleri...

MEME KANSERİ

Erken tanı çok önemlidir. Bunun için birbirlerini tamamlayan üç yöntem bulunuyor: İlki, kendi kendine yapılan meme muayenesi. 20 yaş sonrasında her kadın âdetin 7-10 günleri arasında ayda bir kez memelerini muayene etmelidir. Ayrıca 20 - 40 yaş arasında 1-3 yılda bir, 40 yaşından itibaren de yıllık olarak bir genel cerrahi uzmanına meme muayenesi yaptırılmalıdır. Üçüncü ve en önemlisi ise radyolojik görüntüleme metodu mamografidir.

Günümüzde, tarama amaçlı mamografinin, **meme kanseri** açısından risk faktörü bulunmayan kadınlara 40 yaşında başlanması, 50 yaşına kadar iki yılda bir, daha sonra yılda bir uygulanması öneriliyor. Eğer, ailenizde, meme kanseri hikayesi mevcut ise, mamografi yaptırmaya sıklığını, doktorunuzla konuşarak belirlemeniz uygun olur.

OSTEOPOROZ

Özellikle menopozdan sonra kadınların en sık karşılaştığı hastalıklardan biri **osteoporozdur**. Menopoz döneminde cinsiyet hormonlarıyla birlikte kemik kütlesi de azalmaya başlar. İlerleyen yıllarla beraber hassaslaşan kemikler çok kolay kırılır. Bu kırıklar da birçok sıkıntıyı beraberinde getirir. Örneğin omurga kırıkları bel ağrılarına ilaveten zaman içerisinde boy kısalmasına ve sırtta kamburlaşmaya yol açar. Bu durum kadında sindirim ve solunum problemlerine yol açabileceği gibi kas kuvvetinde azalmanın da katkısı ile denge bozuklukları da ortaya çıkar. Buna bağlı olarak düşme riski artar. Dolayısı ile yeni kırıklara davetiye çıkarılır adeta. Bütün bunlar kadını günlük yaşam aktivitelerinde bağımlı hale getirerek depresyona da neden olabiliyor. 65 yaş sonrası daha sık rastlanan kalça kırıkları ise ölüm riskini beraberinde getiriyor.

Tedavisi: Osteoporozun en etkili tedavisi kemik kaybının önlenmesidir. Bunun için çok küçük yaşlardan itibaren önlem alınmalıdır. Çocukların yeterli miktarda kalsiyum ve fosfor alması ve güneş ışınlarından yararlanması gerekir. Bu yaşlarda vücutta yük bindiren egzersizlere başlanmalıdır. Sigara, fazla miktarda alkol ve kahve tüketiminin de kemikleri olumsuz etkiler. Osteoporoz tanısı konulan bir kadın ilaç tedavileri ve düzenli egzersiz ile kemik kaybını durdurabilir hatta bir miktar arttırabilir. Ayrıca yaşlılarda düşmelerin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması kırık riskini önemli ölçüde azaltır. Bu önlemlerin başında dengeyi geliştirmek için yapılan egzersizler gelir. Kemik kütlesini arttıran ve dengenin sağlanmasında önemli bir faktör olan kas kuvvetlendiren egzersizler yararlıdır. Görme ve işitme kusurları varsa mutlaka düzeltilmeli, sakinleştirici ilaçlardan kaçınılmalı, düşmeyi önlemeye yönelik ev düzenlemeleri yapılmalı, günlük yaşam aktivitelerinde yardımcı cihazlar kullanılmalı ve mutlaka D vitamini desteği alınmalıdır.

İDRAR KAÇIRMA

İdrar kaçırma temel olarak kadınların bir sorunudur. 35 yaşın üzerindeki her beş kadından birinde görülüyor. Kadının toplumsal yaşamını etkileyen her idrar kaçırma bir hastalıktır ve tedavi edilmelidir. İdrar kaçırma; öksürme, hapşırma veya gülme gibi karın içi basıncın arttığı durumlarda ortaya çıkabileceği gibi yürümek, yataktan kalkmak gibi daha az efor gerektiren eylemlerden sonra da olabilir. Bu tip idrar kaçırma “zorlanma tipi idrar kaçırma” adı verilir. Kaçırma, kişinin ani olarak idrara çıkma ve sıkışma hissi ile beraberdir. Bazı kişilerde ise idrar kaçırmanın iki tipi de birlikte görülür. Bu tip idrar kaçırma da karışık tip denir. İdrar kaçırma şikâyeti olan hastalarda tedaviden önce yapılacak tetkiklerle idrar kaçırmanın neden kaynaklandığını ve hangi tipte olduğunu belirlemek gerekir. Gerektiğinde ise ürodinami adını verdiğimiz idrar kesesinin fonksiyonlarının değerlendirildiği testi yapmak gerekir. Bu test de mutlaka bu konuda uzmanlaşmış bir ürolog tarafından yapılmalıdır. İdrar kaçırmanın tedavisinde ise mesane eğitimi, fizik tedavi yöntemleri (kasık adalelerinin güçlendirilmesi), ilaç tedavileri, elektrikle uyarma (stimulasyon), menopozdaki kadınlarda hormon tedavisi ve cerrahi yöntemler olmak üzere çeşitli tedavi alternatifleri bulunur.

Kalp hastalıkları erkeklerin olduğu kadar kadınların da sorunudur. Kalp hastalıklarında 60 yaşından sonra kadınlar erkeklerle eşit duruma gelirler. Kadınlarda hastalığın tanınması ve tedaviye yanıtta da

ciddi olumsuzluklar ortaya çıkabilir. Araştırmalar, ilk kalp krizini izleyen bir ay içinde ölüm riskinin, 6 ay içinde de ölüm riski ve yeniden hastaneye yatma gereksiniminin erkeklerle göre kadınlarda daha yüksek olduğunu gösteriyor. İlk kalp krizinden sonra kadınlarda ölüm riskinin erkeklerle göre yüzde 70 daha fazla olduğu saptanmıştır. Uzmanlar kadınlar sigara içmemelerini, yağlı yiyeceklerden ve dolayısıyla obeziteden kaçınmalarını, yüksek tansiyonlarını takip ettirip gerekiyorsa düzenli ilaç kullanmalarını, düzenli beslenmelerini ve haftada en az 3 kez 45 dakika düzenli spor aktivitelerinde bulunmalarını, stres ve depresyondan kaçınmalarını tavsiye ediyorlar.

RAHİM AĞZI KANSERİ

Rahim ağzı kanseri olan kadınların sayısı her yıl artıyor. Bu kanser tüm dünya kadınları arasında meme kanserinden sonra görülen en sık ikinci kanser türüdür. İstatistiklere göre 250 bin kadın her yıl bu hastalık nedeniyle hayatını kaybediyor. Hastalığın kansere dönüşmeden erken dönemde yakalanması pap-smear testi ile mümkündür. Her kadın bu testi, adet görmeye başladığı andan itibaren menopozda da devam ederek hayatı boyunca önerilen sıklıklarla yaptırmalıdır. Pap smear erken tanı koymaya yönelik bir test olduğundan yaptırmak için kadının şikâyeti olması gerekmez. Rahim ağzında yarası olan, cinsel ilişki sırasında ağrı ve batma duyan, damla şeklinde kana-

ması olan ya da sürekli akıntısı olan kadınlar ise hiç vakit kaybetmeden pap smear testini yaptırmalıdır. Kanser öncülü hastalıkların cerrahi tedavileri tüm dünyada ve ülkemizde biliniyor ve uygulanıyor. Ayrıca son yıllarda HPV'nin yüksek riskli bazı tiplerinin rahimağzı kanserinin ve onun öncül hastalıklarının hemen hepsinde ana neden olduğu, virüsün hücrelerde kansere dönüşümü başlattığı gösterilmiştir. Bu virüsün bulaşmasını önleyerek kanser ve diğer hastalıklardan korunmanın mümkün olabileceği ise son yıllarda öne çıkan bir konudur. HPV'nin kanser oluşturan yüksek riskli tiplerinden olduğu kadar cinsel ilişkiye yol açan HPV tiplerinden de korunmalıdır. Virüsün bulaşmasını kızamık, suçiçeği, grip gibi aşı ile önlemek mümkündür. Çocukluk çağından itibaren kız çocukları ve hastalıkla karşılaşmamış genç ve yetişkin kadınlar bu aşığı yaptırmalıdır.

OBEZİTE

Belli bir yaştan sonra **obezite** kadınların korkulu rüyası haline gelebilir. Yanlış yönlendiren popüler diyet programları da bu sorunu pekiştirebilir. Zayıflama diyeti diye bir diyet yoktur. Diyetler; hastalar ve hastalıklar için vardır. Diyet negatif bir kelimedir etkisi olumsuzdur. Kilo problemi; hayatımızı düzene sokmakla, stres yönetimi ile düşüncelerimizi yapılandırmakla ortadan kalkabilir. Sağlıklı beslenme ve egzersizle kilo problemleri çözümlenebilir. Ama bundan önce tiroid, böbrek üstü bezleri, kadın doğum hormonları, leptin seviyesi vb. sağlıklı çalıştığından ve gıda alerjisi olup olmadığından mutlaka emin olunmalıdır. ■

KADIN SANATÇILAR AİLESİ'NDEN

Camille Claudel

Bazen kadınlar tüm yetenek ve birikimine rağmen "eş durumu" nedeniyle ünlü erkeklerin gölgesinde kalabiliyorlar. Heykele ruh veren Fransız heykeltıraş Camille Claudel de, bu kadınlardan biri.

Cemile Bulut

Kadın sanatçılar yüzyıllardır zorluklarla içiçe. Güzel, sevimli, akıllı, etkileyici olmak, kadın olmak her yüzyılda olduğu gibi yaşadığımız yüzyılda da hiç kolay değil. Erkek egemen dünya hiçbir yüzyılda başarılı ve güçlü kadın görmeyi hazmedemiyor. İçinde yaşadığımız dönemde her ne kadar kadınlar çok daha fazla hayatın içinde olsa da bugün de başarılı bilim kadını, başarılı sanat kadını, güçlü kadın olmak bedel ödemeyi gerektiriyor.

Sanat yaratıcı bir eylemdir, insanın ve doğanın karşılıklı etkileşiminin bir aşamasıdır. Yaşamı insanileştirir, daha yaşanılır kılar. Aykırı olanın hoş görüldüğü ortamlardır çoğu kez sanat ortamları. Ama sanat alanında da hüküm süren erkek egemen yapı kadın sanatçıları, içine almak istemiyor ve aldığında da öğretiyor çoğu kez... Oysa ki sanat insanı, bilim insanı ve daha da önemlisi hayat insanı olmak daha değerli.

Yine de kadınlar sanatla ilişkilerinde pes etmiyorlar. Her dönem daha farklı, daha iyi çizgisi olan sanatçılar çıkarabiliyorlar.

Bu çok uzun ve zorlu bir yolculuk. Bu kadar uzun ve zorlu yolculuğu göze alabilecek sanat ve bilim insanı da çok az. İstisnalar umut veriyor. Size tanıtmak istediğim Camille Claudel'de bu sanatçılardan biri...

Neden Camille Claudel?

Çünkü o da yaşadığı dönem içinde kadın ve sanatçı olduğu için zorluklar ve engellerle karşılaşmış, şiddete maruz kalmış, hayatı bir akıl hastanesinde son bulmuş, değerli ve güçlü çizgisi olan bir sanatçı.

Claudel, Fransa'nın Aisne bölgesinde 1860'larda doğdu. Küçüklüğünden beri taş ve çamurla oynama merakı, geleceğin yetenekli heykeltıraşının kaderini de belirledi. Varlıklı bir aileden geliyordu. Babası maddi, manevi Camille'nin en büyük destekçisi oldu ve sanat eğitimi alması için 1881 yılında Paris'e taşındılar ve Academie Colarossi'de heykeltıraş Alfred Boucher'den ders almaya başladı. O tarihte kadınların, büyük sanat akademilerinde eğitim alması yasaktı, kız öğrenciler büyük sanatçıların özel atölyelerinde ders alıyordu. Fransa'nın ünlü heykeltıraşlarından doğdu Rodin'le tanışması böyle oldu. Bir grup genç kadın sanatçıyla birlikte Rodin'in atölyesindeki heykel derslerine katılmaya başladı (1883). Camille'nin üstün yeteneği ve etkileyici kişiliği onu diğer öğrencilerden ayırdı. Rodin'in gözdesi ve ilham kaynağı bu genç kadın, bir süre sonra sevgilisi ve en büyük rakibi olacaktı.

Bu ilişki Camille'nin yaşamının seyrini değiştirdi. Rodin'le birçok işe imza attılar. Rodin bu tarihlerde büyük eseri "*Cehennem Kapıları*"nı yaptı. Sanat eleştirmenleri Camille'in etkileri açıkça gözlenen bu eserin büyük çoğunluğunun ona ait olduğunu iddia ediyorlar.

Rodin Camille'ye karşı kaba davranıyor, onu başka kadınlarla aldatıyordu. Esasında onu yeteneğinin farkındaydı ve kendine rakip olarak görüyor heykeltıraşlık alanındaki başarısını da kaldıramıyordu. Sürekli kavga ediyorlardı. Bu süreç Camille'nin ruhsal durumunu bozdu. En sonunda Camille, yoluna tek başına devam etme kararı aldı ve Rodin'i terk etti. Bu ayrılık Camille için oldukça acılı bir dönemin de başlangıcı oldu. Bu dönemde en büyük eserlerini verdi ("*Vals*", "*Clotho*", "*Olgunluk Çağı*", "*Kayıp Tanrı*", "*Geveze Kadınlar*", "*Sakuntala*"). 1903'ün başında Salon d'Automne'da eserleri sergilendi. Ünlü sanat eleştirmeni Octave Mirbeau onun için 'kadın bir dahiydi' demişti. Rodin'den ayrıldıktan

sonra sanatı, daha özgür kalmış klasik heykelden uzaklaşarak Art Nouveau'ya yaklaşıyordu. "*Olgunluk Çağı*" isimli eserinde Rodin'le olan ayrılığının yansıtması olan sanatçı, ayrıca heykelde oniks materyalini ilk kullanan isimdir.

Camille yaşadığı dönemde bir kadın sanatçı olarak çok yalnız bırakıldı. Ömrünün son 30 yılını karanlık bir akıl hastanesinde geçirdi Camille Claudel. 1943 yılında trajik bir şekilde, tıklandığı akıl hastanesinde yaşamı son buldu.

Yaşadığımız yüzyılda bile Rodin adı her zaman Camille Claudel'in önünde yer alıyor. İstanbul'da geçtiğimiz yıllarda gerçekleşen Rodin sergisinde de kıyıda bir yerde, Rodin'in hayatının bir dönemi olarak ifade edilmişti Camille Claudel.

Heykele ruh veren sanatçı olarak tanınan Camille için tüm kıskançlığına ve o çok güçlü egosuna rağmen Rodin şöyle der: "*Ona altını nerede bulacağını söyledim. Ama bulunduğu altın kendi içindeydi.*"

Değerli bir nokta daha: Döneminde Rodin'in şekil veremediği, en zor ve ince narin yapıları mermeri bile işleyebilmiştir Camille... Bu kadar yalnız ve trajik bir şekilde ölmeyi hakletmemiştir. ■

Bir ayrılık, bir recm hikâyesi

Beyhan Demir

Filmlerden ilki (Ayrılık) Avusturyalı bir kadın yönetmene ait. Feo Aladağ bir yönetmen olarak filmin hakkını vermiş. Ne bir eksik, ne bir fazla. Bu yıl İstanbul Film Festivali'nde gösterimi yapıldı. Filmin galasına sadece Derya Alabora ile Settar Tanrıoğen'in katılımıyla birlikte Sibel Kekilli'yi bekleyen yerli basınımızın yaşadığı hayal kırıklığı Sibel Kekilli'nin filmde türban takmasına "takılarak" giderildi. Film, Kayserili bir ailenin Almanya'da büyümüş, sonra evlenip Kayseri'ye gelmiş kızı Umay etrafında dönüyor.

Umay'ın kürtaj sahnesiyle başlayan film, Umay'ın kocasından gördüğü şiddeti iki sahneyle o kadar iyi anlatıyor ki eminim filmi izleyen tüm kadınlar, oğlu Cem ve bavulunu alıp evden çıkan Umay'a yol arkadaşı olabilir. Evlenene dek Almanya'da yaşamış olan Umay, evden çocuğuyla birlikte kaçıp Almanya'ya ailesinin yanına döner. Ama Umay'ın etrafını bu dakikadan itibaren, dul bir kadın olma yolunda verdiği kararın bedelleri saracaktır.

Umay, boşanmaması, çalışmaması, kocasını affetmesi, kocasını sinirlendirmeyerek dayak yememesi gibi akıllarla kocasına geri gönderilmeye

Başlığın "hikâye" dediğine bakmayın, iki olay da o kadar gerçek ki. Dünyanın farklı yerlerinde yaşayan kadınların aile, din, gelenekler, çocuklar gibi pek çok faktörün içerisinde yaşadıkları şiddetten kaçmalarını, kaçmaya çalışmalarını, kaçamamalarını hatta kimi zaman kaçamayıp öldürmelerini anlatan iki filmden bahsediyoruz.

çalışılır. Ama o kararından dönmez. Abisine, babasına, annesine, kız kardeşi ve küçük erkek kardeşine duyduğu sevgiyle birlikte onlardan kopma pahasına kendi hayatıyla ilgili kararını verme inadını korumaya çalışır. Kimi zaman yenilir, kimi zaman ihanete uğrar, kimi zaman korkar, kimi zaman yapayalnız kalır, kimi zaman yeni bir aşka düşer

Çocuğunun kendisinden alınmaması için kendi ailesinin evinden polisi arayarak kendisini kurtarmalarını ister. Aile içi şiddete karşı açılan danışma hatlarının bu denli olağan bir şekilde kullanılıp Umay'ın polis tarafından kadın sığınmaevine yerleştirilmesi; bunca kısırılmışlığa rağmen her kadının kaçacak sığınacak bir yeri olduğunu da söylüyor neyse ki...

Filmin sonrasını anlatmayalım ama şu kadarını söyleyelim ki Umay asla pes etmiyor. Ailesi ve kocası da...

Umay çocuğuyla birlikte yeni bir hayat kurmak için adımlar atarken ailesi bu "lekeli" durumla başı önde yaşıyor. Filmin bir sahnesinde dediği gibi "boklu donlarını yıkadığı" kardeşleri tarafından ölüm tehdidi alan Umay, "namus" adı altında bir ailenin nasıl öz evladına düşman kesildiğini, üçüncü kuşak "Almancı"ların nasıl aslında hep "yabancı" olduklarının, kadınların bu yabancılık içerisinde bir de iki tarafın ahlak değerlendirmeleri arasında "mutlu olmaya o kadar takılmıştık ki, özgür olmadığımızı unutmuştuk" cümlesiyle Persepolis'te ifade edildiği gibi, ne zorluklarla başetmeleri gerektiğini çok güzel anlatıyor. Filmi ağlamadan izleyebilen kadına rastlamadım. Filmi izleyip erkekliğini sorgulayan erkeklerle rastladın mı dersiniz, eh işte diyebilirim. Daha fazlasına rastlamanızı temenni ederek filmi izlemenizi öneririm. ■

Soraya: Bildiğimiz Süreyya!

"Soraya'yı taşlamak" 1986 yılında yaşanan gerçek bir olay. İran'da ve başka bazı ülkelerde hâlâ uygulanan "recm" cezasını tüyler ürpertici bir şekilde anlatan filmin, bence en temel özelliği erkeklerin çıkarları ve iktidar hırsları söz konusu olduğunda nasıl şahane bir dayanışma mekanizması kurduklarını göstermesi. Kadın dayanışmasının kadınları nasıl güçlendireceğini konuşurken, erkeklerin birbirlerini nasıl kolladıklarını hatırlatırsak kendimize, belki de "kadın kadının kurdudur" gibi icat edilmiş sözlerle uğraşmamız da daha kolay olur.

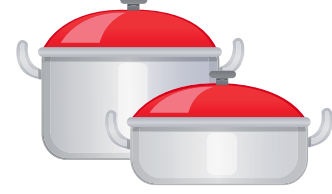
Film, arabası bozulan Freidoune'nun durduğu küçük bir köyde Zahra ile tanışmasıyla başlar. Zahra bir gün önce recm edilerek öldürülen Soraya'nın halasıdır. Ve Freidoune'nun gazeteci olduğunu öğrenince ona köyde yaşananları anlatmak için elinden geleni yapar. İran'da geçen filmde Soraya'nın yeniden evlenmek isteyen kocasının karısından boşanamayınca köyün muhtarı, din adamı ve hatta kendi oğulları ve komşularıyla yaptığı işbirliğiyle karısını nasıl öldürttüğünü izliyoruz hep birlikte. Soraya'nın son söz olarak söylediği "Komşunuzum, annenizim, dostunuzum, senin karınım, bana bunu nasıl yaparsınız? Bir insana bunu nasıl yaparsınız?" sözlerinin ardından öldürülmesi bu soruyu aklımızdan çıkarmıyor filmde sonra da... Hepimizin sorması gereken bir soru bu: Bir insana bunu nasıl yaparız? Bir erkeğin bir kadına şiddet uygulamasına nasıl ses çıkaramayız? Neden? ■

Evet, mutfakta birileri var!

Hazırlayan: Selgin Zirhli Kaplan

Yaz sıcaklığına uygun,
sağlıklı lezzetler:

Zeytinyağlılar

Hem yaz sıcaklığını hem de yaklaşmakta olan Ramazan ayını göz önünde bulundurarak, bu sayıda yaz aylarının sebzeleriyle yapabileceğiniz güzel zeytinyağlı tariflere yer verdik... Pişirmesi kadar hazmı da kolay... Hem de lezzetli...

Zeytinyağlı Biber Dolması

Malzemeler:

- 2 adet kuru soğan
- 2 su bardağı pirinç
- 1 yemek kaşığı çam fıstığı
- 1 yemek kaşığı kuş üzümü
- 2 adet domates
- 2 tatlı kaşığı kuru nane
- 1 tatlı kaşığı tarçın
- Yarım demet maydonoz
- Bir çay bardağı su

Yapılışı: Soğanları küçük küçük doğradıktan sonra bir tavada zeytinyağı ile pembeleşinceye kadar kavurun. Ardından çam fıstıklarını ekleyip biraz daha kavurun. Pirinci yıkayıp suyunu süzdükten sonra tavaya ekleyip kavurmaya devam edin. Daha sonra maydonoz dışında kalan bütün malzemeleri ekleyip bir iki kere daha karıştırın ve suyu ekleyin. Pirinç suyunu çekince ince kıyılmış maydonozu ekleyin ve altını söndürün. Ayıklayıp yıkadığınız biberlere iç malzemeyi doldurun, üzerini domates dilimiyle kapatın. Tencerenin yarısına kadar su doldurup kapağını kapatın, kısık ateşte pişirin. Biberler yumuşadığında dolmalar hazır demektir. Afiyetle yişin....

Zeytinyağlı Bamya

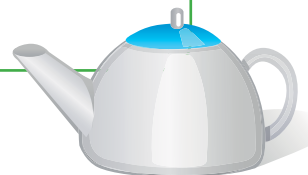

Malzemeler:

- Yarım kg taze bamya
- 2 diş sarımsak
- 2 adet domates
- Yarım çay bardağı zeytinyağı
- 1 tatlı kaşığı biber salçası
- 1 su bardağı sıcak su
- Yarım limon suyu
- 1 çay kaşığı şeker
- Tuz

Yapılışı: Bamyaların saplarını koni şeklinde keserek yıkayın. Yıkadıktan sonra bir süre süzgeçte bekleterek suyunun süzülmesini sağlayın. Soğanları ince ince doğrayın, sarımsakları da biraz tuz ve çatal yardımıyla ezin. Domatesleri yıkayıp kabuklarını soyduktan sonra küp küp doğrayın.

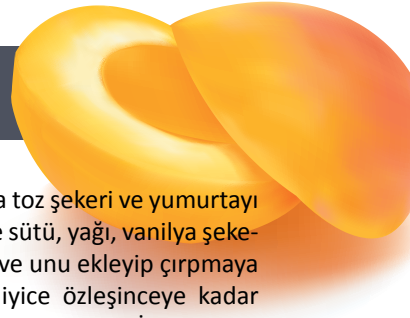
Derin bir tencerede soğanları pembeleşinceye kadar zeytinyağında kavurun. Sarımsakları da ekleyip karıştırın. Daha sonra salçayı ekleyip iyice karıştırın. Domatesleri de ekledikten sonra suyunu hafif çekmeye başlayınca kadar pişirin ve bamyaları ekleyin. Sıcak su ve tuz da ekledikten sonra yaklaşık 20 dakika pişirin. Bamyalar yumuşadığında limon suyu ve şekeri de ekleyip 5 dakika daha pişirin. Afiyet olsun.

Çay Saati

Kayısılı baton kek

Malzemeler:

- 3 su bardağı un
- 4 yumurta
- 1.5 su bardağı şeker
- 1 su bardağı süt
- 1 su bardağı sıvı yağ
- 1 paket kabartma tozu
- 1 paket vanilya
- 8 adet taze kayısı

Yapılışı: Derin bir kaptaki toz şekeri ve yumurtayı iyice çırpın. Köpürünce sütü, yağı, vanilya şekerini, kabartma tozunu ve unu ekleyip çırpıma devam edin. Karışım iyice özleşinceye kadar çırpın. Kayısları yıkayıp kurulaştırın. İkiye bölüp çekirdeklerini çıkartın. 5 tanesini küp kop doğrayın. Una bulayarak kek hamuruna ekleyin, karıştırın. Kek kalıbını yağlayın, karışımı dökün. Kalan kayısları ikiye bölün, çekirdeklerini çıkartın ve döktüğünüz hamurun üzerine sıralayın. Önceden 180 derecede ısıtılmış fırının orta rafında, 40 dakika pişirin. Soğuduktan sonra keki kalıbından çıkartın, dilimleyerek servis yapın. Afiyet olsun.

Zeytinyağının faydaları

Kalp atışlarının düzenlenmesine ve hücrelerin yaşlanmasını geciktirmeye yardımcı olan antioksidan maddeler içerir.

Sindirime yardımcı olur, kabızlığı ve hemoroid hastalığını önler.

Kuru cildi canlandırır, kırışıklıkları azaltır. Cildi yumuşatır ve esnek, pürüzsüz bir görünüm verir.

Saç kepeğini ve dökülmeyi engeller. Saçı parlatır.

Vücuda kalsiyum alınışını kolaylaştırır.

Cildin görünüşünü ve yapısını iyileştirici etkisi vardır.

Hem zeytinin, hem de yağının kolesterolü düşürdüğü, kalp hastalıklarını, kireçlenmeyi ve bağırsak hastalıklarını önlediği belirtiliyor.

Tırnakları güzelleştirir ve güçlendirir.

İçerdiği A, D, K ve E vitaminleri, yaşlanmayı geciktirir.

Kanser riskini azaltır, yüksek tansiyonu düşürür.

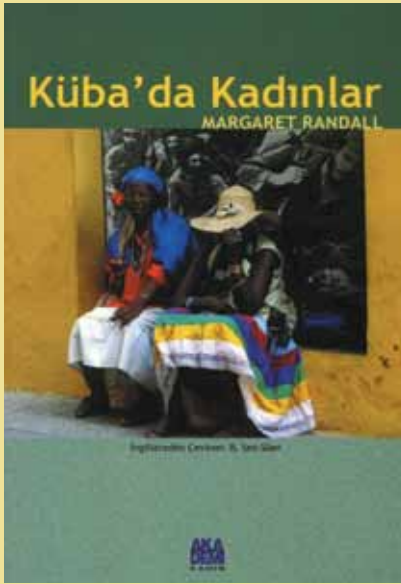

Kumrunun Gördüğünü görmek...

Son dönemlerde yazan 40 ve 30 yaşın altında bulunan genç hikayeciler diyebileceğimiz kuşak içinde bana kalırsa Ahmet Büke'nin ayrı bir yeri var... Toplumsal gerçekliğe eğilmesinin yanı sıra yansıtmak için kurguladığı dil de bambaşka. Edebiyatın varolanı bire bire yansıtmayı elbette istenilen bir şey değil. Ama tersanelerde taşeron çalıştırma biçimleri nedeniyle gencecik yaşta bu dünyadan göçüp giden yüzlerce işçinin bulunduğu, işkenceye, faili meçhul cinayetlere kurban gidenlerin sayısının bilinmediği, anne ve babaların çocuklarının mezarlarını bile bilmediği ve bunun için yıllardır meydanlarda oturduğu, siyasi mahkumlara hapiste bile operasyon düzenlendiği bir ülkede, edebiyatın tüm bunlara gözünü kapamayıp, daha çok bireysel sıkıntılarla ve dil oyunları ile uğraşmasını içime sindiremiyorum doğrusu.

Ahmet Büke hikayelerini tüm bu gerçekliklere gözünü kapamadığı ama aynı zamanda ajitatif bir "toplumsal gerçekçiliğin" yerine içinde edebiyat olan bir gerçekliği seçtiği için seviyorum... Evet iyi edebiyat kendini belli ediyor. Geçtiğimiz günlerde Can Yayınları arasında çıkan "Kumrunun Gördüğü" isimli kitabında Büke, çizgisini iyice oturtmuş gibi görünüyor... Hikayeler içinde "Ahh annem" diye başlayan bir hikaye var, inanılmaz etkileyici... Anne yıllar önce kaybolmuş, solcu oğlunun fotoğrafıyla birlikte "kayıp yakınlarının" hâlâ toplandığı Galatasaray Meydanı'na gitmektedir... Hikayeyi anlatan fotoğraftaki çocuktur... Kendine özgü, akıcı, şiirli, zaman zaman da espirilli olabilen bir dili var Büke'nin... Olan biteni bu büyülü dil içinden görmek isteyenlere önerilir. ■

Küba'da kadınlar

Küba Devriminin 1959-79 arasındaki dönemini kadınlar açısından ele alan kitap Margaret Randall tarafından kaleme alınmış, kitabı İngilizce'den çeviren R. Şen Süer. Akademi Yayınlarının Kadın kitaplığından ikinci baskısı 2010 yılı mart ayında yapılmış.

Kitap devrimin ilk yıllarında mücadele içinde yer alan kadınlardan başlıyor anlatmaya.

Devrimin kadınların toplumsal hayatı katılımı ko-

nusunda karşılaştıkları yasal engelleri nasıl ortadan kaldırdığını, kitlesel olarak çalışma yaşamına giren işçi kadının çocuk bakımı sorununu nasıl çözümlendiğini, görüyoruz. 1974'de çıkarılan erkeklere de ev işleri ve çocuk bakma yükümlüğü getiren Aile Yasası ise yasal anlamda neler yapılabileceğine örnek olması bakımından çok önemli.

Devrimle birlikte köylü kadınların da hayatı değişmiş, ayrıca pek çok kadın sanat

alanında, tiyatrodaki, edebiyatta kendini ifade etmeye başlamış ve önemli başarılar kaydetmişler.

Bir başka gelişme ise siyasi alanda kadınların temsili meselesi, bu konuda yeteri kadar gelişme sağlanamasa da kadın temsili eskiye göre önemli ölçüde artmış...

Devrimin kadınlara kazandırdıklarını "Küba'da Kadınlar"dan öğrenebilirsiniz... ■

KESK'ten 8 Mart'ın 100. Yılında Kadınlara Armağan

Tülin Tankut'un mesleği kimya mühendisliği, edebiyata olan eğilimi onu kadın öyküleri ve kadın oyunları yazmaya ve sinema eleştirisi yapmaya yöneltmiş. İlk oyunu "Kız Doğdu" 1993'te Ankara Devlet Tiyatrosu Küçük Sahne'de sahnelendi. Aynı yıl "Kültür Bakanlığı Sinema Eleştirisi Ödülü"nü aldı. Yazar çocuk hikâye ve romanları da yazıyor... Yaz Kızım ve Kız Doğulmaz isimli iki oyunu geçtiğimiz yılın sonlarında Mitos Yayınları

tarafından Toplu Oyunlar 2 kapsamında yayımlandı. İkisi de tek perdelik olan oyunların konusu kadın, daha doğrusu kadın olma halleri. Türkiye'de kadın kurtuluş hareketinin sesini duyurduğu yıllarda, biri hâlâ çalışan, diğeri de emekli olmuş iki kadının kadınlık deneyimleri üzerinden kurgulanmış oyunlar, kadınlar arası ilişkileri ele alıyor. 8 Mart'larda tiyatro yapmak isteyip de kadın oyunları bulamayan kadınlara ve sendika tiyatrolarına duyurulur. ■

Cemile Teyze

Akşam üstleri bizim balkon, sabır taşı, taş atan çocuklar ve onun gibi şeyler...

İstanbul'un yazı çekilmiyor... Gerçi İstanbul'un trafiği, kalabalığı, karmaşası da çekilmiyor ama sıcaklığı başka. On dakika dışarıda kalsanız havadaki aşırı nem nedeniyle sınırsız oluyorsunuz... Televizyonda hava yorumcularının ve kalp damar hastalıkları uzmanlarının tüm söylediklerini yapıyorum. Hafif ve açık renk giysiler giyip, güneşin dik geldiği saatlerde dışarı çıkmıyorum. Arada eczaneden ilaç filan almam gerektiğinde yolun gölge yerinden başıma Meksika köylülerinki gibi geniş kenarlı şapkamı takarak yürüyorum... Apartman görevlisi izinde, çocuklar tatile çıktı... Dışarıyla minumum düzeyde bir temas bile metabolizmanızı alt üst etmeye yetiyor...

Akşam güneş çekildikten sonra balkona çıkıyor, artık küçük bir koru havasına bürünmüş evimin bu en sevdiğim alanında hava kararana kadar sezlonguma oturup kitap okuyorum...

Size geçtiğimiz günlerde Can yayınlarından çıkan "Sabır Taşı" adlı bir kitaptan bahsetmek istiyorum. Kitap bir kadın hikayesi üzerinden kurgulanmış ama yazarı erkek: Atiq Rahimi. Rahimi Afgan kökenli bir yazar. Ama kitabı Fransızca yazmış. "Sabır Taşı", 2008'de Fransanın en büyük edebiyat ödülleri arasında bir olan Goncourt, ödülünü kazanmış.

Olay bir evde daha doğrusu evin içinde bir odada geçiyor... Genç bir kadın Afganistan'da savaşın ortasında bir odada bitkisel hayata girmiş kocasının başında tesbih çekiyor. Topluluğun dini lideri molla ona Allahın 99 adını tesbihle çekerse kocasının iyileşeceğini söylemiştir.

Konuşmayan, hareket etmeyen, bedenini ve zihnini bütünüyle karısının denetimine bırakmış adamın başında kadın, hayatını ve erkekle olan ilişkilerini hatırlayıp ona anlatmaya başlı-

yor. Kadının sinek kadar değerinin olmadığı dini kurallara göre şekillendirilen muhafazakâr bir toplumda kadın olmanın, yani baskı ve ezilmenin, eziyetin akıl almaz biçimlerine siz de okuyucu olarak tanık olmaya başlıyorsunuz.

Ortak vicdan

Kadın anlattıkça rahatlıyor ama siz kendinizi cendere içinde hissetmeye başlıyorsunuz. Erkek egemenliğinin en açık, zorba biçimleri kadının hikayesi aracılığıyla sizin geleceğinizi de karartıyor sanki...

Hikâye ilerledikçe bu mutlak erkek egemenliğinin ne kadar pamuk ipliğine bağlı temeller üzerinde şekillendirildiğini de görüyorsunuz... Sesi engellenen kadın, bu sessizlik içinde her şeye rağmen kendi direnme pratiklerini de örnektir... Her şey gizli yapmak zorundaysa kadınlar arasındaki dayanışma ve yaşam pratiği aktarımı da aynı sessizlik içinde cereyan eder...

Fonda ise dostun ve düşmanın birbi-

rine karıştığı savaş vardır... Silahların sürekli bir biçimde anlatıyı böldüğü atmosferde akıp gider roman...

Size bir şey söyleyeyim kızlarım, saçımı özgürce rüzgara karşı dalgalandırdığım, artık romatizmalarım için bile olsa mayomu giyip denize girip güneşlendiğim ya da seçimlerde oy kullanabildiğim için şanslı hissettim birden kendimi kitabı bitirince... Bu kadar cüzi özgürlükler bile bazı durumlarda aranabiliyormuş demek...

Kitabın kapağını kapattıktan sonra İnternete girdim "Taş atan çocuklarla ilgili yasanın çıktığını" okuyup uzun süredir üyesi olduğum grubun kendini fesh ettiğini duyunca o çok kötü ruh halimden kurtuldum. Çok uzun süre mücadele etmemize rağmen bazı şeyler hiç kıpırdamıyor bu ülkede evet bu doğru ama bazen de "ortak vicdan" denilen bir şeyi harekete geçirebiliyoruz...

Ama ben bunları yazarken yine sıcak bastı...Size bol bol az şekerli limonta öneriyorum... ▣

EMEKÇİYE HAYIR DİYENLERE BİZ DE HAYIR DİYECEĞİZ

- SENDİKAL HAKLARI YOK SAYAN VE 12 EYLÜL'ÜN DEVAMI OLAN ANAYASAYA
- İŞÇİ HAKLARINI GÖRMEZDEN GELEN, ULUSLARARASI ÇALIŞMA HUKUKUNU, AIHM KARARLARINI VE İLO NORMLARINI GÖZ ARDI EDEN DEĞİŞİKLİKLERE
- TOPLUMSAL VE SİYASAL UZLAŞMAYI REDDEDEN, DAYATMACI OTORİTER ZİHNİYETE
- KADINLARA YÖNELİK POZİTİF AYRIMCILIĞI GÜVENCE ALTINA ALMAYAN ANAYASAYA
- YAPILIŞ SÜRECİNDE KADINLARIN BULUNMADIĞI ANAYASAYA
- BABA DEVLET ANLAYIŞINI YENİDEN ÜRETEN ANAYASAYA
- ÇOCUKLARI HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ OLMAYAN BİREYLER OLARAK GÖREN ANAYASAYA

HAYIR!

**DEMOKRATİK, ÖZGÜRLÜKÇÜ,
EŞİTLİKÇİ VE SOSYAL BİR
ANAYASA İSTİYORUZ**